

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, I; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מנח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עקירה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

(ה) **שַׁבַּת לַה'.** להודיע חומה השביעית שהרי שבת בראשית נאמרה בה שבת לה' ושביעית נאמר בה (ויקרא בהר כהד, **שַׁבַּת לַה'.**)
שְׁדָדָה לֹא תִזְרַע וְכַרְמֶךָ לֹא תִזְמָר: כל מלאכה שבשדך וכל מלאכה שבכרמך כגון חרישה והעדרו והניכוש והכיסוח והבקוע ואין מאבקין ואין מפרקין ואין מזבלין ואין מקרסמין ואין מזרדין ואין מפסלין באילן כל מלאכות שצורך השדה והכרם אסור ושאר מלאכות של (בית דין) מותרין:

לענין מספר השנים שבהן מורגשת השפעת שנה שביעית יש לומר כי (א) 45 יום קודם לשנה שביעית אין לנטוע. ובימי בית המקדש שבתו מעבודות שדה כבר מפסח בשנה הששית; (ב) השנה השביעית עצמה; (ג) השנה השמינית שבה יש לנהוג קדושת שביעית בירקות ופירות שגדלו בשנה שביעית; (ד) בתאנים הנקראים בנות שוה יש קדושת שביעית גם בשנה תשיעית

אוסף (ב) ללא קשר להמשך המקרא
 (א) ר"ה בתשרי הוא היום הקובע לכניסת ויציאת שנת שמיטה **בבלי ראש השנה תב, ולשמיטין.** מנלן? דכתיב (ויקרא בהר כהד, **וּבְשַׁנְתָּה הַשְּׁבִיעִית שַׁבַּת שְׁבִתוֹן יְהִינָה לָאָרֶץ,** וגמר שנה שנה מתשרי, דכתיב (דברים יא) מראשית השנה. - ולגמור שנה שנה מניסן, דכתיב (שמות יב) ראשון הוא לכם לחדשי השנה. - דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שאין עמה חדשים, ואין דנין שנה שאין עמה חדשים משנה שיש עמה חדשים
 (ב) ובמוצאי שביעית - הקהל
 (ג) ולא שביעית ליציאת עבד עברי ואמה עבריה

ולזה אפשר להוסיף את אוסף (ג) שבו שני פרטים קשורים לשביתת הארץ, ע"פ זוהר - רעיא מהימנא כך ג (ויקרא) בהר קחב, **וּבְשַׁנְתָּה הַשְּׁבִיעִית שַׁבַּת שְׁבִתוֹן** וגו',

- (א) פקודא דא לשבות בשנה השביעית (היינו הכנה לשביתת הארץ)
- (ב) ואבתריה לשבות בשביעי, (השביתה עצמה בשנה השביעית)
- (ג) ואבתריה להשמיט כספים בשביעית (שמיטת כספים בסיום השנה השביעית **דברים ראה טו**)
- (ד) ואבתריה למנות שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה, וגו' בסה"כ ביניהם יותר מארבע הלכות הקשורות לשנה השביעית

ויקרא בהר כהה, ו - ו: [ה] אַתְּ סֹפִיִּים קִצְיָרְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת-עֲנָבֵי נִזְיָרְךָ לֹא תִכְצֹר שַׁנַּת שְׁבִתוֹן יְהִינָה לָאָרֶץ: [ו] וְהִיתָה שַׁבַּת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֶכְלָהָ לֶחֶב וְלַעֲבָדָי וְלַאֲמָתָי וְלַשְׂכִּירְךָ וְלַחֲשֻׁבְךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ: וְהִיתָה - תלישא-גדולה, לימוד אלפניו ולאחריו בתפקידי תלישא.

לימוד לאחריו - בתפקיד של עקירה ומחיצה ושיעור, עקירת מחיצת הבעלות ולהפקיר הפרות שבשדות ובמטעים לכל, וגם במצוות ביעור מן הבית. **כרש"י** שלא תנהוג כם כבעל הבית אלא הכל יהיו שוים בה וגו' **ר' יוסף בכור שור** והכל אוכלים משולחן גבוה. יש לכך גם בטוי בפריצת ארבעה או יותר פרצות בגדר השדה והכרם. ואולי לכך ירמוז גם **ויקרא בהר כהד, וּבְשַׁנְתָּה הַשְּׁבִיעִית** - מונח רביע, לפחות ארבע פרצות בגדר.

- * לימוד לאחריו - ע"פ בבלי סוכה מ,ב, בתפקיד בעל בחינה נעלה, הגדל בשנת השבת ישאר בהוייתו,
- * א' נשאר בקדושת שביעית או שנת יובל גם כאשר נמכר בכסף או בחליפין וגם הנכנס במקומו נתפס בקדושת שביעית רק אם יוחלף שוב אז החילוף הראשון יצא לחולין והאחר יתפס בקדושת שביעית (ראה **בבלי סוכה מ,ב** ב"היתה לכם")
- * ב' תלישא גדולה בתפקיד לימוד אלפניו עוקר האיסור הגורף המשתמע **מסוק ה'** מדאורייתא הותר איסוף הספיחים שב- (כה,ה),
- * ג' תלישא גדולה בתפקיד לימוד אלפניו בשיעור מוזן שלוש סעודות לאדם, שיטול אדם מן ההפקר המיוחד הזה של שביעית בכל פעם שלוקח מן השדה והכרם ולא לצבירה ולמסחר. אסוף ספיחים נאסר מדרבנן.

ויקרא בהר כה, יב: פ' יובל הוא קדש תהינה לכם מן-השָׁדָה תאכלו את-תְּבוּאֹתֶיהָ: ירושלמי שביעית פ"ד ה"ז (וילנה יב ב) (ההסברים בסוגרים ע"פ אור יעקב)

גמרא ... כתיב (**ויקרא בהר כה, יב**) **פ' יובל הוא קדש תהינה לכם** וגו' (מן-השָׁדָה תאכלו את-תְּבוּאֹתֶיהָ) מה תבואתה קודש אף היא קודש. (דורש מהתיבות מן-השָׁדָה תאכלו את-תְּבוּאֹתֶיהָ: , להקיש השָׁדָה דהיינו ארץ-ישראל עצמה, ל- תְּבוּאֹתֶיהָ, מה תבואת ארץ-ישראל קודש, שנוהגת בה קדושת שביעית ושאר מצוות התלויות בארץ, אף ארץ-ישראל עצמה קדושה הוּא ויש לחבבה מפאת קדושתה ומביא עובדות מהאמוראים שהיו מחבבים את הארץ וגו'). מסיימת הגמרא (**תה' קב, טו**) **פ' ירצו עֲבָדֶיךָ אֶת-אֲבֹנֶיהָ וְאֶת-עֲפָרָהּ יִתְּנוּ:**

- טט - (א) קדושת תבואת שביעית נלמדת בהיקש מקדושת תבואת יובל מכאן. לכן כאן מתאים לומר מה תבואת שנת היובל קודש כך גם ארץ-ישראל עצמה קדושה ויש לחבבה מפאת קדושתה.
- (ב) [תורה שלמה - ירושלמי שביעית פ"ד ה"ז]: מביא מוקדם שהוא מאוחר המלמד על קדושת תבואת יובל: (**וי' בהר כה, יב**) **פ' יובל הוא קדש תהינה לכם**... [תְּבוּאֹתֶיהָ]: כתיב (**וי' בהר כה, יב**) **פ' יובל הוא קדש תהינה לכם** וגו' מה היא (הארץ (טט): הכתובה מוקדם) קדש אף תְּבוּאֹתֶיהָ קודש (טט): ע"י ניצול תבנית הטעמים של מן-השָׁדָה - קדמא זקף-קטן במלים מוקפות משמעו כעין מוקדם והוא מאוחר בענין צרף את הכתוב מאוחר בסוף הפסוק אל הכתוב מוקדם) (ויש לנהוג בפירות שלה קדושה בשנת הקודש ולפיכך לא ניתן אלא לאכילה ולא להפסד, **פני משה**)
- (ג) מן-השָׁדָה - קדמא זקף-קטן במלים מוקפות כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. דרוש מה **את-תְּבוּאֹתֶיהָ** המאוחר בענין קודש אף המוקדם בענין מן-השָׁדָה - ארץ-ישראל קודש
- (ד) **תאכלו את-תְּבוּאֹתֶיהָ** - טפחא סלוק, טפחא שנוי באופן הביעור. סלוק - מגביל, אכילת האדם מתבואת הארץ מוגבלת לכל זמן שיש לחיה לאכול מן השדה. כלה מן השדה כלה (בער) מן הבית, בשנוי לא בביעור ממש אלא בהפקר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמתי - תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' ששטיה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקרה- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.2 ויקרא בהר כה,א

ויקרא בהר כה,ג:

שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר פרמך ואספת את-תבואתה:

ירושלמי שביעית פ"ב ה"ה (וילנה ה ב) אמר רבי זעירא כתיב (וי' בהר כה ג) שש שנים תזרע שדך - מהפך פשטא מונח זקא-קטן (הגמרא מדלגת על חלק הפסוק הבא ושש שנים תזמר פרמך - מרכא טפחא מונח אתנה)

(וממשיכה בכתוב) ואספת - טפחא את-תבואתה - סלוק ששה זורעין וששה אוספין וגו'

השוה שמות משפטים כג י: ושש שנים תזרע את-אדך ואספת את-תבואתה:

ושש שנים תזרע את-אדך - אתנה

ואספת - טפחא את-תבואתה - סלוק

פירוש אור יעקב - דמשמע להגמרא שתיבת ואספת - טפחא קאי על שש שנים הנאמר לפני-כן, שבעינן (שצריך) שש שנות זריעה ושש שנות אסיפה

פירוש פני משה כתיב שש שנים - מהפך פשטא ברייתא בתורת כהנים פ"ב ב מנין לאורז ולדוחן ולפרגין ולשומשומין שהשרישו לפני ראש השנה כונסין אותם בשביעית (כי נחשבים פירות ששית)? תלמוד לומר ואספת את-תבואתה - טפחא סלוק בשביעית. יכול אע"פ שלא השרישו (לפני ראש השנה) תלמוד לומר ושש שנים תזרע שדך ... ואספת ששה זרעים וששה אסיפים לא ששה זרעים ושבעה אסיפים. כלומר מיתורא ד- ואספת - טפחא, דרשינן שאתה אוסף בשביעית מה שנזרע בששית וגו'

- טט - מהלך הסוגיה בתרומות ומעשרות וכך לשביעית נתן פסוק לתבואות ולזית שילכו אחר שליש גידולן, פסוק במקום אחר מדבר על פירות שהולכים במ אחר חנטה
- לפי רבי זעירא הפסוק ויקרא בהר כה,ג: הוא עבור צמחי מאכל (אורז, דוחן, פרגין, שומשומין) שהולכים במ אחר השרשה. צמחים אלו נזרעים או נשתלים סמוך לראש השנה ולא לפני-כן. זמן השרשתם הוא הקובע לשנת תרומות ומעשרות (תרו"מ) ואם נזרעו לפני ראש השנה של שביעית והשרישו קודם לראש שנה שביעית, הפירות יחשבו לתרו"מ של שנה ששית.
- ואספת את-תבואתה - טפחא סלוק, את-תבואתה סלוק מגביל את התבואה לתרו"מ לשנה שבה השרשה הייתה קודם לראש השנה של שנה הבאה משש שנים במחזור של שבע שנים. ואספת - טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מענין הנדרש מ- את-תבואתה ללמד כי ואספת יכלול תבואה שהשרישה קודם ראש השנה הבאה לענין תרו"מ של שנת השרשה של צמחים אלו אף-על-פי שנאספת בשנה שאחרי שנת השרשה.
- ואספת - טפחא, טפחא ללא מרכא לפני בתפקיד רבוי לא מוגבל מרבה את כל סוגי התבואות שהשרישו קודם ראש השנה לענין תרו"מ של שנת השרשתם למרות אסיפתם בשנה אחרת. ובתוך כך גם אסיפה בשנה שביעית שתחויב בתרו"מ של ששית.

פסוק ויקרא בהר כה,ג לימד על תרו"מ של יבולי אורז דוחן פרגין ושומשומין שלא בשנת השרשתם שיהיו לשנת השרשתם ולא לשנת אסופם. ההצבת ענין חיוב תרו"מ ליבולים אחרים לפי בחינות אחרות נמצא בפסוק (ויקרא בהר כה,ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יתנה לארץ שבת לה' שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר:

- בפסוק הבא (וי' בהר כה,ד) שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר נלמד מ-וכרמך - טפחא שהמלאכות האסורות בשביעית הן אלו שנוהגות בכרם ובשדה. מזה יש ללמוד ש-(וי' בהר כה,ג) ואספת מדבר גם על תבואות הכרם (רובם הולכים בתר חנטה) וגם על תבואות השדה (שליש גדולם קודם ר"ה או השרשה קודם ר"ה)
- אלו שהביאו שליש בשנה אחת בד"כ נאספות באותה שנה אבל גם אם נאספו אח"כ לענין תרו"מ הולכים לפי השנה שבה הביאו שליש גידולם
- כך גם בחנטה
- אז כשם שאלו נאספות בשנה שאחרי בכל זאת לתרו"מ הולכים לפי שנת שליש וחנטה כך גם לאלו שהשרישו לפני ר"ה לתרו"מ הולכים אחר שנת השרשה.
- לכן גם אם נאספו בשביעית נחשבים לתרו"מ לששית.

ויקרא בהר כה ו - ז,יב:

[ו] ויתנה שבת הארץ לכם לאכלה לה ולעבדך ולאמתך ולשכירך וילתושבך הנגרים עמך:

[ז] ולביתך ולחנה אשר בארצך תהנה כל-תבואתה לאכל: ס

[יב] פי יובל הוא קדש תהנה לכם מן-השדה תאכלו את-תבואתה:

זכריה יא ח: ואכחד את-שלישת הרעים בגרר אחר ותקצר נפשי בהם וגם-נפשם בקלה בי:

תהלים קב טו: פי-רצו עבדיך את-אבניה ואת-עפרה יחננו:

שה"ש ב ג: התאנה חנטה פניה והנפנים | סמך נתנו רית קומי לכי לה רענתי יפתי ולכי-לה: ס

מתני' מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית?

- פני משה משום דכל זמן שאינן ראוין לאכילה אסור לקוץ ולאכול שהרי הוא מפסידן ורחמנא אמר (וי' בהר כה,ג) לאכלה ולא להפסד (פסחים נב,ב)

הפגים משהזריחו אוכל בהן בפיתו בשדה, בחילו כונס לתוך ביתו וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייבין במעשרות.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טו"ר) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיררה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיררה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

- פני משה הפגין. פגי תאנה כדכתיב (ש"ש ב,יג) **הַתְּאֲנָה הַנְּטָה פְּיָתָהּ.**
- אוכל בהן פתו בשדה. אבל לא יכניסם בתוך ביתו, כדודיש בגמ' דכתיב (וי' בהר כה,ז) **כָּל-תְּבוּאֹתָהּ לְאָכֹל** וכתיב (וי' בהר כה,ב) **מִן-הַשְּׂדֵה אֶת-תְּבוּאֹתָהּ.** בענין שתי תבואות הכתוב מדבר **אחת** מענין השדה ו**אחת** שמותר לו לאכול בבית והיינו כשנתבשלו כדקתני בסיפא.

גמרא מהו ביחילו. ר' חייא בר בא אמר חיייתה כמה דתימר (זכריה יא,ח) **וְגַם נִפְשָׁם בְּחִלָּה בִּי:** כתיב (וי' בהר כה,ז) **וְלִבְהִמְתָּךְ וְלַחֲתִיָּה אֲשֶׁר בְּאָרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאֹתָהּ לְאָכֹל:** ר' חייא בר בא אמר שתי תבואות אחת מן הבית ואחת מן השדה וכתיב (וי' בהר כה,ב) **מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתָהּ.**

- ר"ש סיריליאו** מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית? דפירות האילן אסור (לאכלן) (לתלשן מן האילן) קודם שיגיעו לעונת המעשרות דבעינן דנחית עלייהו שמה דפרי, וטעמא מפרש ב-**ת"כ בהר פ"א** דכתיב (וי' בהר כה,ז) **תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאֹתָהּ לְאָכֹל** מכאן שאינה נאכלת אלא **תבואה**, מכאן אמרו מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית הפגין משזיריחו וכו' כדתנן במתני'. ובגמרא דהכא מפרש טעמא אחרין דכתיב (וי' בהר כה,ב) **קָדַשׁ בֵּין בֵּין תְּבוּאֹתָהּ** (בין שנת היובל בין תבואתה) לומר לך דקדושה **תבואתה** וכי היכי דגבי קדשים אין מביאין אתן לבית הפיסול (**נחמים עה,ב**) הכי נמי אין אוכלין פירות שביעית אלא בעניין שיהיה הגייה (אכילה מהנה ולא אכילה מאוסה)
- ביאור הגר"א** ... רבי ח' בר בא אמר שתי תבואות. פ' שתי שיעורים, **אחת** שאוכל פיתו בשדה, ו**אחת** שכונס לתוך ביתו. **ביאור הגר"ח"ק (הרב חיים קנייבסקי)** ... רבי ח' בר בא חזר ואמר (וי' בהר כה,ב) **מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתָהּ** והוא קרא יתירה. **שתי תבואות** הכתוב מדבר. אחת מן הבית ואחת מן השדה. ללמדך שיש תבואה שאתה אוכלה בשדה כגון פגין משזיריחו אבל אין אתה כונסה לבית.

ירושלמי שביעית פ"ד ה"ז (וילנה יב ב) (ההסברים בסוגרים ע"פ אור יעקב)
גמרא ... כתיב (וי' בהר כה,ב) **כִּי יִזְבֹּל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם וְגו'** (מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתָהּ): מה **תבואתה** קודש אף היא (הארץ) קודש. (דורש מהתיבות **מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתָהּ**: להקיש **הַשְּׂדֵה** דהיינו ארץ-ישראל עצמה, ל- **תְּבוּאֹתָהּ**, מה תבואת ארץ-ישראל קודש, שנוהגת בה קדושת שביעית ושאר מצוות התלויות בארץ, אף ארץ-ישראל עצמה קדושה **הוּא** ויש להבבה מפאת קדושתה ומביא עובדות מהאמוראים שהיו מחבבים את הארץ וגו')

- ט - א' קדושת תבואת שביעית נלמדת בהיקש מקדושת תבואת יובל מכאן. לכן כאן מתאים לומר מה תבואת שנת היובל קודש כך גם ארץ-ישראל עצמה קדושה ויש להבבה מפאת קדושתה.
- ב' קדושת תבואת יובל נלמדת ע"פ לימוד שמביא **תורה שלמה** הדורש הקרא באופן הבא [יב] **כִּי יִזְבֹּל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם** ... **תְּבוּאֹתָהּ**: הדרש הזה כאילו מנצל את תבנית הטעמים של **מִן-הַשְּׂדֵה** - קדמא זקא-קטן בתיבות מוקפות שמשמעו כעין מוקדם והוא מאוחר בענין לומר שלצורך הדרש קרב את המאוחר **תְּבוּאֹתָהּ**: אל הרישא [יב] **כִּי יִזְבֹּל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם**. והתוצאה [יב] **כִּי יִזְבֹּל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם תְּבוּאֹתָהּ**:
- ג' **מִן-הַשְּׂדֵה** - קדמא זקא-קטן בתיבות מוקפות כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. **דרוש** מה **אֶת-תְּבוּאֹתָהּ** המאוחר בענין קודש אף המוקדם בענין **מִן-הַשְּׂדֵה** - ארץ-ישראל **קודש**
- ד' **תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאֹתָהּ**: - טפחא סלוק, טפחא רבוי לא מוגבל. סלוק – מגביל - ממעט, בסה"כ מרבה את כל הארצות האחרות למעטן ממעלת חביבות ארץ-ישראל.

מסיימת הגמרא תהלים קב טו כִּי-רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת-אֲבוֹנֶיהָ וְאֶת-עַפְרָהּ יַחֲנְנוּ:

1.2.1 **ירושלמי שביעית פ"ז ה"א (וילנה יח א) גמרא (הסוגריים ע"פ אור יעקב)**
ויקרא בהר כה,ו:
וְהִיְתָה שֵׁשֶׁת הָאָרְצִים לְכֶם לְאֶכְלָה לָהּ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלֹאֲמַתְךָ
וְלַשְׂכִּירֶיךָ וְלַתּוֹשְׁבֵי הַנְּגָרִים עִמָּךְ:
[ז] וְלִבְהִמְתָּךְ וְלַחֲתִיָּה אֲשֶׁר בְּאָרְצֶךָ
תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאֹתָהּ לְאָכֹל: ס

צבועין לאדם מניין שתהא עליהן קדושת שביעית. נישמענא מן הדא (וי' בהר כה,ו) **וְהִיְתָה שֵׁשֶׁת הָאָרְצִים לְכֶם לְאֶכְלָה, לְכֶם - כל** שהוא צורך לכם, ותני עלה כגון אכילה ושתייה וסיכה וצביעה. (תיבת **לְכֶם** - יתירה ודרשו ממנה לכל צרכיכם וגו')

- ט - כמו הדרישה בקרא **תנור וכירים יהיו טמאים, ויהיו טמאים לכם**

בהמשך **הגמרא** הנ"ל ... רבי יוסי בשם רבי לא, שמע לה מן הדא. (וי' בהר כה,ו) **תִּהְיֶה** אף להדלקת הנר ולצבוע בה צבע. (ממה שנאמר [ז] **וְלִבְהִמְתָּךְ וְלַחֲתִיָּה אֲשֶׁר בְּאָרְצֶךָ תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאֹתָהּ לְאָכֹל: ס** ... ותיבת **תִּהְיֶה** יתירה לדרשה לדרוש שרשאי להשתמש בפירות שביעית אף להדלקת הנר ולצבוע והמין המיוחד לכך יש בו קדושת שביעית)

תִּהְיֶה – מרכא, מאריך – מרחיב מענין של אכילה לענינים אחרים אף להדלקת הנר ולצבוע

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: עמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **המפך פשטא** = מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גזול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עירייה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עירייה. שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע.פ.

1.3 ויקרא בהר כהא,

ויקרא בהר כהט; והעברת' שופר תרועה בתרש השבעי בעשור להחדש ביום הפפריים תעבירו שופר בכל-ארצכם:

תורה תמימה (ט) ('' בהר כהט) והעברת' שופר - תניא, הפכו ותקע בו לא יצא, מאי טעמא, כדרב מתנה, דאמר **והעברת' שופר** - דרך העברתו בעינין^(ט) [ר"ה כ"ז ב']:

והעברת' שופר - נאמר כאן והעברת שופר, ונאמר להלן **(שמ' ויקהל לו, ו) ויצו משה ויעבירו קול במוחנה, מה להלן בקול אף כאן בקול^(ט) [ר"ה ל"ד א']:**

והעברת' שופר - שופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלושה שופרות^(ט) [ר"ה כ"ו א']:

תורה תמימה הערות (מא) ר"ל כדרך שהאיל מעבירו בראשו מחיים, ולאפוקי אם הפכו ותקע בו במקום הרחב פסול [וסימן לדבר מן המצר קראתי יח], ועי' בסמוך **דילפינן** לכל הדינים המבוארים כאן **לענין שופר ביובל גם לענין שופר ברה"ה:**

משנה ראש השנה פ"ג מ"ה א [ד] שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות רבי יהודה אומר בראש השנה תוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים: **פירוש המשנה לרמב"ם [ד]** בתקיעה, כלומר מנין התקיעות. וברכות, ר"ל מנין הברכות שבתפלה, ויתבאר מנין. ואמרו לעיל ששופר של ראש השנה של יעל, אינה הלכה. וכן אין הלכה כר' יהודה. ופסק ההלכה שופר של יובל ושל ראש השנה של זכרים (אילים) כפופים.

(מב) לאפוקי דלא נימא שהכונה להעבירו ביד להראות לכל. ונראה דאיצטריך לגז"ש זו אף על פי דבלא"ה סתם שופר ענינו בא לתקיעה, אך הו"א משום דכ"מ דכתיב שופר כתיב גביה קול כמו בתרועה ובקול שופר, ה' בקול שופר, הקשיבו לקול שופר, והיכי

דלא כתיב קול כתיב גביה תקיעה כמו תקעו שופר בציון, ביום ההוא יתקע בשופר, אם יתקע שופר בעיר, וכדומה, אבל פעל העברה בשופר לא מצינו, ולכן הו"א דהכונה להעביר את גוף השופר להראותו לעם, ומצינו ענין כזה בהשאת משואות ובהרמת נס, לפיכך

קמ"ל דכמו דמצינו סמוך לפעל העברה שם קול, ויעבירו קול במחנה, כך פירושו הכא, והוי כמו דכתיב (במקום ('' בהר כהט) **והעברת' שופר**) והעברת קול שופר:

(מג) כגון שופר בתוך שופר, וכן אם דיבק שברי שופרות, וכן אם ניקב וסתמו או שצפהו זה פסול דהו"ל שופר ודבר אחר. ועיין בר"ן יש מפרשים דשופר אמר רחמנא ולא חצוצרות, ופי' שופר לשון שפופרת שבתולדתו הוא חלול ולא בקדחו: ראה להלן עיון במשנה.

תורה תמימה השבטי - מה ת"ל, ללמד שיהיו כל תרועות של חודש שביעי זה כזה^(ט), ומניין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה, ת"ל שביעי שביעי לגז"ש, הא כיצד, שלש שהן תשע, שיעור תקיעה כתרועה, שיעור תרועה כשלשה שברים^(ט) [שם ל"ד ב']:

תורה תמימה הערות (מה) ר"ל כל דיני תקיעת שופר ביוהכ"פ של יובל ינהגו גם בתקיעות דרה"ה ששניהם חלים בחודש השביעי (ט) ראה ('' אמר נגד) **זכרון תרועה**:

בתרש השבטי – מונח זקף-קטן, בתפקיד של שתיים, (א) מרבה את המלה "השבטי" לכאילו שתי מלים, ואז אחת מופנה לגורה

שווה **דילפינן** לכל הדינים המבוארים כאן **לענין שופר ביובל גם לענין שופר ברה"ה:** שיהיו כל תרועות של חודש שביעי זה כזה. (ראה הסבר ע"פ תבניות טעמים על בבלי סוכה נג – נה).

('' בהר כהט) שופר תרועה בתרש השבטי – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, הוציא הכתוב ממשוטו וכיוון שבו"כ פעל העברה

בשופר לא מצינו, ולכן הו"א דהכונה להעביר את גוף השופר להראותו לעם, בא ללמד שכאן פעולת העברה משמעה תקיעה.

תורה תמימה ביום הפפריים - ביום - ולא בלילה, ביום הפפריים - ואפילו בשבת^(ט) [תו"כ]:

תעבירו שופר - מלמד שכל יחיד ויחיד חייב לתקוע^(ט) [ר"ה ל' א']:

הערות (מו) דדי היה לכתוב ביום העשור לחודש, ומדתלה הדבר ביוהכ"פ דוקא ש"מ דכל אימת שהוא חל ואפילו בשבת:

(מוח) הנה עיקר קיום מצוה זו מסורה לב"ד כדכתיב ('' בהר כהט) **והעברת' שופר**, ולשון זה מורה דמוסב על ב"ד, וכמשכ"ל אות ל"ז, ומפרטי המצוה שכל יחיד יתקע כדכתיב **תעבירו שופר**, ורק על ב"ד החובה להודיע לצוות על התקיעה והשמטת קרקע [היינו

החזרת שדות קניות לבעליהן] ואיסור זריעה וקצירה, וזו היא כונת הגמ' ברה"ט ב', זו מסורה לב"ד, וזו היא כונת הרמב"ם בפ"י ה"י משמיטין מצוה זו מסורה לב"ד תחלה, והכ"מ לא העיר המקור לזה ולא פירש דבריו.

והנה אף על פי דלכל דיני הפרשה שוה שופר של יובל לשופר של ר"ה כפי שנתבאר למעלה **בזה הם חלוקים**, שביובל תוקעין בין בב"ד שקדשו בו את החודש בין בב"ד שלא קדשו בו את החודש וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע כל זמן שב"ד יושבין ושלא בפני ב"ד,

ובר"ה שחל להיות בשבת לא היו תוקעין אלא בב"ד שקדשו בו את החודש ואין כל יחיד ויחיד תוקע אלא בפני ב"ד כדי שיזהירוהו שלא יוציאנו לרה"ו, אבל ביובל לא חששו לזה ולהצריך לתקוע רק בפני ב"ד, משום דא"כ אתה עוקר לגמרי מצות שופר מגבולין, והתורה אמרה **בכל-ארצכם, משא"כ ברה"ה** אפשר לקיים המצוה בחול, ודו"ק:

טט – אין תוקעין ברה"ה שחל בשבת פרט למקום ב"ד, זו תקנת רבנן. ו-**בעה"ט** כתב שר"ת **תעבירו שופר בכל** הן שב"ת לומר דוקא תקיעת יובל שהוא בבית דין דוחה שבת. יוצא שבעה"ט לומד הסוגיה באופן שונה מתורה תמימה.

בעשור להחדש ביום הפפריים – (אתנה) פשטא זקף-קטן והמלים הם תיאור, ואחריהם באה ההלכה **תעבירו שופר בכל-ארצכם,**

תבנית טעמים העשויה לרמוז ללימוד לאחרי ואלפניו. היות ומהרישא נדרש לתת את הלכות ראש השנה בהלכות יום הכפורים של שנת יובל והלכות יובל בהלכות ראש השנה, הווא אמינא שהם זהות לגמרי. בא הלימוד לאחרי ללמד הלכות מיוחדות ליובל ולהגביל ההשוואה המלאה בין ר"ה ובין יובל.

('' בהר כהט) תעבירו שופר – מרכא טפחא, יתור לרבות שבשנת היובל כל יחיד ויחיד תוקע היינו תוקעין בגבולין ולא רק בבית הדין שקדשו את שנת היובל.

בכל-ארצכם – הכתוב **תעבירו שופר** מרבה תקיעת שופר בגבולין וטעם סלוק מגביל רק לארץ ישראל ולא לחו"ל ואילו בראש השנה יתרבה תקיעת שופר גם בחו"ל כי הכתוב לא הזכיר מקום תקיעה כלל.

תורה תמימה ויקרא כה הערה (מא) ... **דילפינן** לכל הדינים המבוארים כאן **לענין שופר ביובל גם לענין שופר ברה"ה:** לכן נעזר בהמשך ב-**ויקרא אמר נג, כה - כה:** העוסקים בראש השנה הירושלמי הבא מלמד על הלכות שופר ליובל ולראש השנה של כל שנה.

ירושלמי (וילנא) ראש השנה פ"ג ה"ו דף נט טור א /ה"ו

מתני' (נושא א) שופר שנשדק ודיבקו פסול (נושא ב) דיבק שיברי שופרות פסול (נושא ג) ניקב וסתמו אם עיכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר:

גמ' (ע"פ ק"ה המשנה כולה ע"פ ר' נתן היות ובסוף אמר שאם סתם ולא מעכב התקיעה כשר, אז הווא אמינא שגם בנסדק ודיבק אע"פ שלא מעכב התקיעה יהיה כשר, מלמד כי פסול) **למי נצרכה לר' נתן.** דיבק שיברי שופרות פסול עוד היא דר' נתן ניקב וסתמו. ר' חייה בשם ר' יוחנן דר' נתן היא דתני ניקב וסתמו בין במינו בין שלא במינו אם היה מעכב את התקיעה פסול אם לאו כשר.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת מדיני (טסור"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשס"ג; **תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ר' נתן אומר (סתמו) **במינו כשר שלא במינו פסול**. ר' חיה בשם ר' יוחנן כיני מתני' אם היה מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר ר' אבא בר זמינא בשם ר' זעיריה **והוא שסתמו אבל אם לא סתמו כשר שכל הקולות כשירין בשופר**. רבי יעקב בר אבא אמר אבא בר בא שאל לרבי שופר קדוח מהו אמר ליה כזה תוקעין בעייני טב

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת ראש השנה פ"ג מ"ה

[ה] נסדק פסול, אם נסדק לארכו. אבל אם נסדק לרחבו אם נשאר בארכו אחרי המקום הסדוק שיעור שופר והוא כדי שיאחזנו בידו ויצא לכאן ולכאן הרי זה כשר. ויש בנקיבתו חלוקי דינים, והוא, שצריך לסתום הנקב, ואם סתמו במינו ונשתייר בו רובו שלם בלי נקב ולא עכבו הנקבים את התקיעה כמו שביאר הרי זה כשר. ואם סתמו שלא במינו פסול.

אם היה מעכב את התקיעה פסול ואם לאו כשר – ע"פ **אור שמחה** סתימת הנקב גורמת להישמעות קול של שני שופרות והתורה צוותה **(וי' בהר כה,ט)** **והעברתך שופר תרועה** הישמעות קול שופר אחד.

רבי אבא בר זמינא בשם רבי זעוריה והוא שסתמו אבל אם לא סתמו כשר ע"פ **אור שמחה** אף על פי שנפגם או נצרך קולו מחמת הנקב, כשר שכל הקולות כשירין בשופר ומשום כן אין שנוי הקול מעכב.

תרועה – פשטא, בתפקיד של אחד, לרמוז לקול פשוט אחד לפני התרועה, מכאן גם תמיכה למשמעות מלת **שופר** בלשון יחיד שופר אחד.

שופר תרועה – מהפך פשטא, מוציא הכתוב מפשוטו של העברה להראותו ומרמז לקיום גזירה שוה כמובא ב-**תורה תמימה** וב-**הערה (ג)**

(וי' בהר כה,ט) **והעברתך שופר תרועה** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, כאן התוכן עוסק בשופר וקולו. תבנית הטעמים מלמדת להקל בשופר עם נקב שאף על פי שנפגם או נצרך קולו מחמת הנקב ולא סתמו, כשר. כירושלמי הבא: ר' אבא בר זמינא בשם ר' זעיריה **והוא שסתמו** (שאו יש לברר תנאים שונים כדי להכשיר) אבל אם לא סתמו כשר שכל הקולות כשירין בשופר.

הוא שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפו סעיף ז

(כו) <ו> אם ניקב, אם לא סתמו * (כז) <ז> אף על פי שנשתנה קולו, כשר (כח) מיהו אם יש שופר אחר אין לתקוע בזה, כי יש אומרים <ח> שאין לתקוע ח בשופר [ח] נקוב (כל בו ותשובת הרא"ש); (כט) ואם סתמו שלא במינו, אף על פי שאינו מעכב את התקיעה לאחר סתימה, שחזר קולו (ל) לכמות שהיה בתחלה, פסול אפילו נשתייר בו רובו; (לא) <ט> אם נשתייר (לב) רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה, * אלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב, כשר, ואם חסר אחת משלש אלה, פסול. ואם הוא (לג) ט שעת הדחק, (לד) שאין שופר אחר מצוי, (לה) <י> יש להכשיר בסתמו במינו אם נשתייר רובו, אפילו לא חזר קולו לכמות שהיה; (לו) וכן יש להכשיר בסתמו שלא במינו, אם נשתייר רובו וחזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב.

ט - לכתחילה סותם שלא במינו פסול, סותם במינו יש דיון

(כו) <ו> אם ניקב, ... ואם סתמו במינו, (לא) <ט> אם נשתייר (לב) רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה, * אלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב, כשר, ואם חסר אחת משלש אלה, פסול.

אפשר כי תבנית הטעמים מרכא טפחא של **תעבירו שופר** פועלת בתפקיד יתור לרבות קולות כנאמר ב-**שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפו סעיף ו** היה קולו עב מאד או (כה) דק מאד, כשר, שכל הקולות כשרים בשופר. ברייתא בפרק ראוהו בית דין (כז:): **(בית יוסף אורח חיים סימן תקפו ו)**

משנה ברורה סימן תקפו ס"ק כה (כה) דק מאד - וה"ה אם היה [נב] צרוד ויבש:

ויקרא אמר כג, כג - כד: [כג] וַיִּדְבֹר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: [כד] וַיִּדְבֹר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי בִּפְאֹתָד לַחֲדָשׁ יִדְבֹה לְכֶם שְׂפָתוֹן זִכְרוֹן תְּרֻעָה מִקְרָא-קֹדֶשׁ:

[כג] לְאֹמֶר ... [כד] לְאֹמֶר נוטריקון לאו אמור במצוות העשה שאחריהן, עם הגבלה שמרומזות בטעם סלוק וטעם אתנח במלים האלה. אפשר כי שני הלאווים הם כנאמר במשנה -**ראש השנה פ"ג ה"ו** (נושא א) שופר שנסדק ודיבק פסול (נושא ב) דיבק שיברי שופרות פסול אפשר כי תבנית הטעמים מרכא טפחא של **זכרון תרועה** פועלת בתפקיד לרבות שימושים לתוכן להלכות אחדות

(א) ר"ה בשבת – מדאורייתא תקיעה בכל מקום, מרבנן רק במקום בית דין ובשאר מקומות זכרון תרועה
(ב) מצב של שופר פסול – באותו מקום יהיה זכרון תרועה
(ג) ניקב ולא סתמו – זכרון התרועה המקורית

זכרון תרועה – רבנן למדו מכאן רמז ששבת דוחה תקיעת ראש השנה (שמצא יעבירנו), ומוצע הסבר לפי הפשט שירמז לקול שופר שנשתנה קולו ממה שהיה, שבכל אופן כשר. כנפסק להלכה ב- **שו"ע או"ח הלכות ראש השנה סימן תקפו סעיף ז**

(כו) <ו> אם ניקב, אם לא סתמו * (כז) <ז> אף על פי שנשתנה קולו, כשר
(ד) אפשר כי תבנית הטעמים מרכא טפחא של **זכרון תרועה** פועלת בתפקיד יתור לרבות מצב סתימה שהיה כשר בהתקיים שלושה

תנאים הבאים כפסק **שו"ע או"ח** שם

(כו) <ו> אם ניקב, ... ואם סתמו במינו, (לא) <ט> אם נשתייר (לב) רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה, * אלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב, כשר, ואם חסר אחת משלש אלה, פסול.

הצעה למקורות לשלושה התנאים **(וי' בהר כה,ט)** **והעברתך שופר** **(וי' בהר כה,ט)** **תעבירו שופר** **(וי' אמר כג, כג)** **זכרון תרועה**

ובשעת הדחק התקיעה היא בבחינת **(וי' אמר כג, כג)** **זכרון תרועה** לתקיעה בכל התנאים, נסתפק רק בשני תנאים **(וי' בהר כה,ט)** **והעברתך שופר** **(וי' בהר כה,ט)** **תעבירו שופר**

כנפסק להלכה ב- **שו"ע או"ח הלכות ראש השנה סימן תקפו סעיף ז** ואם הוא (לג) ט שעת הדחק, (טט) א) (לד) שאין שופר אחר מצוי, (לה) <י> יש להכשיר בסתמו במינו אם נשתייר רובו, אפילו לא חזר קולו לכמות שהיה; (כ-ירושלמי ר"ה שכל קולות כשירין)

(טט) ב) (לו) וכן יש להכשיר בסתמו שלא במינו, אם נשתייר רובו וחזר קולו לכמות שהיה בתחלה קודם שניקב. (ואילו לכתחילה היה פסול)

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טו"ד) כי במצוותך האמתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קבו' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא אולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"פ.**

1.4 ויקרא בהר כהא, (התשע"ד)

ויקרא בהר כהח:

ס וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:
וספרת לך - מונח רביעי, אפשר לפחות ארבע דרשות מרישא של הפסוק כביאר **התורה"מ** (א) מלת שנים - לשלול ספירת ימים ושבעות (ב) לשלול שבע שנים בקדושת שמיטה ברצף (ג) לספור שבע שנים שבע פעמים (ד) לשלול ספירה ליובל מאמצע ימי השמיטה

ספרא בהר פרשה ב פרק א

(א) וספרת לך בבית דין, שבע שבתות, יכול שבע שבתות ימים תלמוד לומר שבע שבתות שנים, אי שבע שבתות שנים, יכול
יספור שבע שמיטים זו אחר זו, ויעשה יובל תלמוד לומר **שבע שנים שבע פעמים** הא עד שיאמרו שני כתובים הללו ואם לאו לא שמענו. **(ב) מניין שיספור לשני שבוע תלמוד לומר והני לך ימי שבע שבתות השנים** מנין שיספור לשני יובל תלמוד לומר **והני לך תשע וארבעים שנה**, מניין עשה שביעית אף על פי שאין יובל תלמוד לומר **והני לך ימי שבע שבתות השנים**, ומנין עשה יובל אף על פי שאין שביעית תלמוד לומר **תשע וארבעים שנה** דברי ר' יהודה וחכמים אומרים שביעית נהגת אף על פי שאין יובל, והיובל אינו נהג אלא אם כן יש עמו שביעית.

והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה

והני לך - מונח רביעי, ארבע דרשות בתו"כ

ימי שבע שבתות השנים - פשטא יתיב (כעין פשטא מלעלית) מונח זקף-קטן

תשע וארבעים שנה - מרכא טפחא סלוק

והני לך - מונח רביעי, ארבע דרשות בתו"כ

בתו"כ **ספרא בהר פרשה ב פרק א,ב** יש ארבע דרשות על **והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה**

שלוש דרשות לכולי עלמא (א) מניין שיספור לשני שבוע תלמוד לומר **והני לך ימי שבע שבתות השנים**

(ב) מנין שיספור לשני יובל תלמוד לומר **והני לך ... תשע וארבעים שנה**,

(ג) בתו"כ מובא בשם ר' יהודה עם הפסוק ולחכמים ללא הפסוק מניין עשה שביעית אף על פי שאין יובל תלמוד לומר **והני לך ימי שבע שבתות השנים**,

(ד) ומנין עשה יובל אף על פי שאין שביעית תלמוד לומר **תשע וארבעים שנה** דברי ר' יהודה

וחכמים אומרים והיובל אינו נהג אלא אם כן יש עמו שביעית.

חכמים חלקו על ר' יהודה כי לטענתם הכתוב **ימי שבע שבתות השנים** הוא יתור כי היה לו לכתוב "היו לך תשע וארבעים שנה", אבל היות וכתב **ימי שבע שבתות השנים** בא לחייב שבע שנות שמיטה.

אפשר כי תבנית הטעמים של **ימי שבע שבתות השנים** - פשטא יתיב (כעין פשטא מלעלית) מונח זקף-קטן, תבנית טעמים שעשויה לסמן כעין משפט מוסגר. אפשר שלר' יהודה המשפט המוסגר מאפשר לנתק הקשר בין שביעית ויובל, לקיים שביעית ולא לקיים יובל.

אבל לחכמים **ימי שבע** - פשטא יתיב = פשטא מלעלית, כאילו מוטעם פשטא פשטא בתפקיד **רגילות** וכן **שבע** - יתיב בתפקיד דווקא כך, וכך דעת **התורה"מ [יד]** ... דווקא עם מנה שמיטות ... אז זה תומך לדעת חכמים והיובל אינו נהג אלא אם כן יש עמו שביעית.

תו"כ פ' הח"ח ... ומנין שיספור לשני יובל שיאמר היום שנה אחת ליובל וכן היום שבע שנים ליובל שהן שמיטה אחת וכן י"ד שנים ליובל שהן שתי שמיטות וכן כולן ת"ל **והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה** אלמא מונה כולן ולא כל שבע ושבע בפני עצמו.

ר' יוסף בכור שור (ח) **וספרת לך** - נראה לי: מצוה על בית דין לספור שני היובל ולמימני שני ושבתות, כדרך שאנו מונין יומי ושבועי לעומר (ראה מנחות סו, א); דמניינא לא אתא לאשמועינן (לא בא ללמדנו כפל).

רלב"ג (ח) **וספרת לך שבע שבתות שנים** - רוצה לומר: **שבע** שמיטות. וזאת הספירה תהיה בשנה השביעית, שימנו אז שבת אחת, וכן עד שיהיו שבע. ורצתה התורה שימנו עם זה השנים שנה אחר שנה מאלו שבע שמיטות, עד שיהיה מספר השנים ארבעים ותשע שנה. והנה עניין זה המספר שוה לעניין מספר הימים והשבועות ממחרת הפסח עד חג השבועות (ראה וי' כג, טו-טז), אלא שבכאן עניין נוסף, שהשביעית בשנים היא שנת שבתון, ואין העניין כן בשבועות הנמנות אחר הפסח.

השנים - זקף-קטן, ללמד על שתי ספירות בבת אחת, עומד, כנראה, ראש בית דין הגדול בראש השנה של שנה שביעית מברך על הספירה ומכריז כדוגמת הנוסח של **התורה"מ [לד]** ... (טט - ספירה א) כמו "היום שנה שלישיה לשמיטה הרביעית (טט - ספירה ב) שהוא שנת הכ"ד ליובל".

ויקרא בהר כהח:

ס וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:
רש"י (ח) **שבתות שנים** - שמיטות שנים. יכול יעשה שבע שנים רצופות שמיטה ויעשה יובל אחריהם? תלמוד לומר: **שבע שנים שבע פעמים**, הוי אומר: כל שמיטה ושמיטה בזמנה (ראה תו"כ בהר פרשתא א,א). **והני לך ימי שבע** וגו' - מגיד לך, שאף על פי שלא עשית שמיטות, עשה יובל לסוף ארבעים ותשע שנה (ראה תו"כ פרשתא ב). ופשוטו של מקרא: יעלה לך חשבון שנות השמיטות למספר ארבעים ותשע.

טט - **והני לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה** פ' **רש"י** ש-פשוטו של מקרא: יעלה לך חשבון שנות השמיטות למספר ארבעים ותשע. משמע שמה שפ' קודם **והני לך ימי שבע** וגו' - מגיד לך, שאף על פי שלא עשית שמיטות, עשה יובל לסוף ארבעים ותשע שנה (ראה תו"כ בהר פרשתא ב). הוא כדעת ר' יהודה בתו"כ שיובל נהג גם אם אינו עמו שמיטין, ולא כדעת

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת מדיני (טורד"כ) כי במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המזמור והתורה שבעל פה, התש"א – התש"ג: תמצית ההשערות: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקרף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביעי – 4; מנח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' שמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עירייה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

חכמים שיוכל נהוג רק אם יש עמו שמיטין.
 אבל מפ'רש"י בפר' בחקתי משמע, שבבית ראשון שספרו יובלות כדי לקדש שמיטין, וע"פ רמב"ם ונושאי כליו בבית שני ספרו יובלות כדי לקדש שמיטין ומחלוקת האם מדאורייתא או מדרבנן.

(י"ב/חקתי כו' לד) אִזְ תִּרְצֶה הָאָרֶץ אֶת-שְׁבַתְהָיָהּ כַּל יָמֵי הַשְּׁמִיטָה וְאַתָּם בְּאָרֶץ אֲיִבֵיכֶם אִז תִּשְׁבַּת הָאָרֶץ וְהִרְצַת אֶת-שְׁבַתְהָיָהּ:

[לה] כַּל-יָמֵי הַשְּׁמִיטָה תִּשְׁבַּת אֶת אֲשֶׁר לֹא-שְׁבַתְהָ בְּשְׁבַתְיֶכֶם עֲלֶיהָ:

(דק"י ב' לו, כא) לְמַלְאוֹת דְּכַר-הָ' פָּנִי רַמְלָהּוּ עַד-רִצְתָהּ הָאָרֶץ אֶת-שְׁבַתְהָיָהּ כַּל-יָמֵי הַשְּׁמִיטָה שְׁכָתָה לְמַלְאוֹת שְׁבָעִים שָׁנָה: ס

פ' רש"י **אֶת אֲשֶׁר לֹא-שְׁבַתְהָ** – שבעים שנה של גלות בכל הן היו כנגד שבעים שנות השמטה ויובל שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום ארבע מאות ושלשים שנה. שלש מאות ותשעים היו שני עונם משנכנסו לארץ עד שגלו עשרת השבטים, ובני יהודה הכעיסו לפניו ארבעים שנה משגלו עשרת השבטים עד חרבות ירושלים, הוא שנאמר ביחזקאל "ואתה שכב על צדך השמאלי" וגו' "וכלית את אלה ושכתב על צדך הימני שנית ונשאת את עון בית יהודה ארבעים יום" (ד, ד-ו). ונבואה זו נאמרה ליחזקאל בשנה החמישית לגלות המלך יהויכין; ועוד עשו שש שנים עד גלות צדקיהו, הרי ארבעים ושש. ואם תאמר 'שנות מנשה חמשים וחמש היו' (ראה מ"ב כא, א) – מנשה עשה תשובה שלשים ושלש שנה, וכל שנות רשעו עשרים ושתיים שנה, דכתיב "ויעש אשרה כאשר עשה אחאב" (שם, ג), ואחזב מלך עשרים ושתיים שנה, כמו שאמרו באגדת 'חלק' (סנה' קג, א), ושל אמון שתיים (ראה מ"ב לג, כא), ואחת עשרה ליהויקים, וכנגדן לצדקיהו. צא וחשוב לארבע מאות ושלשים ושש שנה שמיטין ויובלות שבהם, והם שש עשרה למאה, ארבע עשרה שמיטין ושני יובלות, הרי לארבע מאות שנה – ששים וארבע, לשלשים ושש שנה – חמש שמיטות, הרי שבעים חסר אחת; זו היתירה שנכנסו בשמטה המשלמת לשבעים, ועליהם נגזר שבעים שנה שלמים. וכן הוא אומר בדברי הימים **(דק"י ב' לו, כא) עַד-רִצְתָהּ הָאָרֶץ אֶת-שְׁבַתְהָיָהּ ... לְמַלְאוֹת שְׁבָעִים שָׁנָה:**

מהכניסה לארץ ישראל ועד חורבן בית ראשון עברו 850 שנה (שהם כמו י"ז יובלות). החלו לספור שמיטין ויובלות מהשנה ה-15 מהכניסה לארץ אחרי כיבוש וחלוקה. מפ' רש"י לפסוק (כו, לה) ומהרמב"ם (הל' שו"י פ"ה, ה"ג) ומאנצ' תלמודית כב, יובל, טור קכב ע"פ ברייתו ערכין יב,ב משמע שמנו 836 שנה ברצף עד לחורבן בית א. ואף שאחרי גלות עשרת השבטים לא הייתה חובת יובל, לפחות 71 שנה, עד לחזרת כל או רוב עשרת השבטים ע"י ירמיהו, בכל זאת מנו כדי לקדש שמיטות כסדרן אף שאין כל יושבי הארץ עליה. מתוך אותן 836 שנה, 390 שנה (בדילוגין) היו בעון עד גלות ישראל, ועוד 46 שנה (בדילוגין) של עון יהודה עד החרבן (22 ראשונות של מלכות מנשה, ועוד 2 של אמון, ודלג על מלכות יאשיהו, וצירף 23 שנה של מלכות יהויקים, יהויכין וצדקיהו) סה"כ 436 שנה של עון ואי קיום שמיטין ויובלות, נותרו 414 שנה זכות. זה בערך חצי זכות חצי עון, ולכן הסכוי שדוקא שנת שמיטה או יובל נשמרה שיה לסכוי שלא נשמרה. אז במקום לבדוק ברצף היסטורי האם שמיטה ויובל נשמרו, רש"י חישב כאילו יש רצף של עון, והתקבל כי ב-400 שנה יש 64 שמיטין ויובלות, ועוד חמש שמיטין מ-36 שנה בדילוגין של עון יהודה בסה"כ 69 שמיטין ויובלות שלא נשמרו, ושמיטה אחת על חשבון השנה היתירה שנכנסו בשמטה המשלמת לשבעים, ועליהם נגזר שבעים שנה שלמים.

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק י הלכה ג (בסוגריים הפניות לפי' **דרך אמונה** – הרב חיים קנייבסקי הי"ו)

(יד) * שבעה עשר יובלים (טו) מנו ישראל משנכנסו לארץ ועד שיצאו (טז – ע"פ כ"מ רוב יובל י"ז ולא כולו), ושנה שיצאו בה שחרב הבית בראשונה (טז) מוצאי שביעית היתה ושת שש ושלשים ביובל היתה, שארבע מאות שנה ועשר שנים עמד בית ראשון, כיון שחרב הבית (יז) בטל מנין זה, משבטלה נשארה הארץ חרבה שבעים שנה ונבנה בית שני, וארבע מאות ועשרים שנה עמד, (יח) ובשנה השביעית מבניינו עלה עזרא (יט) והיא הביאה השנייה, ומשנה זו התחילו למנות מנין אחר, ועשו שנת י"ג לבנין בית שני שמטה, ומנו שבע שמטות (כ) וקדשו שנת החמשים, (כא) אעפ"י שלא היתה שם יובל בבית שני (כב) מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות /השגת הראב"ד/ שבעה עשר יובלין מנו ישראל. א"א זהו לדעת ר' יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן דאילו לרבנן בצרי להו שבע שכבשו ושבע שחלקו אלא שיעור יובלות קאמר ומאי דאמר שנת שש ושלשים היתה זהו לדעת רבנן דאילו רבי יהודה שנת שלש היתה ביובל. **דרך אמונה הלכות שמיטה ויובל פרק י הלכה ג ס"ק (יז)**

(יז) בטל מנין זה. ולא מנו באותן שנים לא שמיטין ולא יובלות (יח) דשמיטה בזה"ז דרבנן ועדיין לא גזרו ע"ז לנהוג שמיטין בלא יובל:

(כ) וקדשו שנת החמשים. לא לענין לנהוג דיני יובל אלא לענין להורידה מהמנין כדמסיים רבנו:
 (כא) אף על פי שלא היתה שם יובל בבית שני. (כ) שלא גזרו על היוכל שהיא גזרה שאין רוב הצבור יכול לעמוד בה לאסור בעבודה ב' שנים רצופות וע"ל פ"ט ה"ב שהבאנו שיש חולקים:
 (כב) מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות. שעל שמיטה גזרו בבית שני מדרבנן כדלקמן ה"ט ולפי ששנת היוכל אין עולה ממנין השמיטות כדלקמן ה"ז וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון והיו צריכין למנות היובלות כדי לידע חשבון השמיטות ולהוריד שנת היוכל מן המנין (כא – **כסף משנה**) וכן אחר חורבן בית שני מנו יובלות לקדש שמיטין:
 (כא) **כסף משנה הלכות שמיטה ויובל פרק י ...** כיון שחרב הבית וכו' ובשנה השביעית מבנינו עלה עזרא וכו' ומשנה זו התחילו למנות. בפרק ב' דערכין (דף י"ב ג"ג) וכרב אשי. ומ"ש אף על פי שלא היתה שם יובל בבית שני מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות. בפרק בתרא דערכין (דף ל"ב ל"ג) ופי' רש"י ודאי יובל לא היה נוהג שיהו עבדים נפטרים משום יובל ולא שדות של מוכר חוזרות אבל שמיטין היו נוהגים לשמט כספים ולשמט מוצע וקציר דהא צריכים ליה למנות שנת יובל כדי שיבואו השמיטין במקומם שלסוף שבע השמטות הי מניחים שנת החמשים שלא היו מונים אותה לשמטה הבאה מפני שהיא ראויה להיות שנת יובל ושנה שלאחריה מתחיל המנין דאם לא היו מונים יובלות היו מונים אותה שנה לחשבון השמיטין והיו השמיטין שלא במקומן:

דרך אמונה הלכות שמיטה ויובל פרק ט הלכה ב ס"ק (ט) אלא בזמן שהיובל נוהג. דהיינו בזמן שכל יושביה עליה כדלקמן פ"י ה"ח (יט) ולפ"ז גם בזמן בית שני לא נהג אלא מדרבנן (כ) וי"א דבבית שני נהג מה"ת:
דרך אמונה - ציון ההלכה הלכות שמיטה ויובל פרק ט הלכה ב ס"ק (יט, ב)
 (יט) מנ"ח מצוה פ"ד סק"ב ומצוה ש"ל סק"ג וכו' שכן נראה מהחינוך: (כ) דעת ר"ת בתוס' גיטין ל"ו א':

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק י הלכה ה
 * אבל כל הגאונים אמרו שמסורת היא בידיהם איש מפי איש שלא מנו באותן השבעים שנה שבין חרבן בית ראשון ובנין בית שני (לא) אלא שמיטות בלבד בלא יובל, וכן משחרב באחרונה (לב) לא מנו שנת החמשים אלא שבע שבע בלבד (לג) מתחלת שנת החרבן (לד) וכן עולה בגמרא ע"ז חשבון זה שהוא קבלה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור'ל) כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"ג - התשפ"ג; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק - סוף פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבי; מהפך פטא - מוציא מפשט; מרכא - רבי; דרנא - מצרף; תבר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא - שנוי משמעות, רבי ממש; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על ענין או גרוע ממנו; **פטא** - פשוט, 1; **זקף קטן** - 2; **זקף-גדול**; 3 - רביע - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק - היקף; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = ארש = גרשי'ם - יוצא מהענין; **קדמא** ו**אולא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"פ.

1.5 יוקרא בהר כהא, (התשע"ה)

ויקרא בהר כהח, וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:
ויקרא בהר כהט, והעברת שופר תרועה בהקדש השבועי בעשור להקדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם:
ויקרא בהר כהי, וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישיביה
יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחותו ואיש אל משפחתו תשבו:
ויקרא בהר כהיא, יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיטתיה ולא תבצרו את גזריה:

בבלי ראש השנה חב, וליובלות. יובלות באחד בתשרי הוא? יובלות בעשרה בתשרי הוא! דכתיב (**וי בהר כהט**) **ביום הכפרים תעבירו שופר!** - הא מני - רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא היא. דתניא: (**וי בהר כהי**) **וקדשתם את שנת החמשים שנה**, מה תלמוד לומר? לפי שנאמר (**וי בהר כהט**) **ביום הכפרים**, יכול לא תהא מתקדשת אלא מיום הכפורים ואילך - תלמוד לומר (**וי בהר כהי**) **וקדשתם את שנת החמשים שנה** (כמוגה בעוז והדר), מלמד שמתקדשת והולכת מתחילתה. מכאן אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא: מראש השנה עד יום הכפורים לא היו עבדים נפטרין לבתיהן ולא משתעבדין לאדניהם, אלא אוכלין ושותין ושמיחין ועטרותיהן בראשיהן. כיון שהגיע יום הכפורים - תקעו בית דין בשופר, נפטרו עבדים לבתיהן, ושדות חוזרות לבעליהן. ורבנן: שנים אתה מקדש, ואי אתה מקדש חדשים (עיי' לקמן בבלי ר"ה כד,א). תניא אידך: (**וי בהר כהיא**) **יובל הוא**, מה תלמוד לומר? לפי שנאמר (**וי בהר כהי**) **וקדשתם את שנת החמשים שנה**, יכול כשם שמתקדשת והולכת מתחילתה כך מתקדשת והולכת בסופה (דהיינו שהקדושה תמשיך עד יו"ה" בשנה ה-51, שהרי בתחילת היובל השנה הלכה והתקדשה בין ר"ה ועד יו"ה ועד בכלל), ואל תתמה, שהרי מוסיפין מחול על קדש (כגון בשבת מוסיפין בכניסה וביציאה) - תלמוד לומר (**וי בהר כהיא**) **יובל הוא שנת החמשים** - שנת החמשים אתה מקדש, ואי אתה מקדש שנת החמשים ואחת.

(ט,א) ורבנן: שנת חמשים אתה מונה, ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת. לאפוקי מדרבי יהודה, דאמר: שנת חמשים עולה לכאן ולכאן. קא משמע לן דלא.
וקדשתם - רביע, ללמד ארבעה דברים: (א) **בבלי ר"ה חב**, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא ... מלמד שמתקדשת והולכת מתחילתה. (ב) ע"פ פ' **רש"י** (עבדים) לא משתעבדין - דכתיב (**וי בהר כהי**) **וקדשתם את שנת החמשים**
הרמב"ם הבא קשור להסבר על **וקדשתם** - רביע, סעיפים (א) ו-(ד) **רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ה,ה"ג** (בסוגריים הפניות לפי **דרך אמונה** - הרב חיים קנייבסקי הי"ו) ... (כא) **אעפ"י** שלא היתה שם יובל בבית שני (כב) מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות.
(ג) קידוש שנת היובל ע"י בית דין. המשנה למדה על קידוש החודש ופליגי האם מקדשים החודש כשהלכנה נראית או כשלא נראית. ועל כך אומר (**בבלי ר"ה כד,א**) רבי אלעזר [ברבי שמעון] אומר (על ר"ה): בין כך ובין כך אין מקדשין אותו (מכריזים ר"ה ולא כדעת ת"ק שאומרים מקדש), שנאמר (**וי בהר כהי**) **וקדשתם את שנת החמשים** - שנים אתה מקדש (כפ' **רש"י עה"ת י**) **וקדשתם** - בכניסתה מקדשין אותה בבית דין ואומרים: מקודשת השנה (ראה ר"ה חב), (ראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש, דומה ללשון ת"ק במשנה הנ"ל שהייתה על ר"ח), ואי אתה מקדש חדשים. (דעת ראב"ש שלא מקדשין החודש - נדחית, אבל מוסכם שמקדשים שנת היובל).

(ד) (**וי בהר כהי**) **וקדשתם את שנת החמשים** בא לגלות מה יש לדרוש ב- (**וי בהר כהיא**) **יובל הוא שנת החמשים** - שנת החמשים אתה מקדש, ואי אתה מקדש שנת החמשים ואחת. (**ט,א**) ורבנן: שנת חמשים אתה מונה, ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת. לאפוקי מדרבי יהודה, דאמר: שנת חמשים עולה לכאן ולכאן. קא משמע לן דלא.
(לא מוסיף ביציאה קדושה לתוך שנה 51, מקדש שנת יובל לספירה עד כאן ובמקביל לא מקדש שנה ראשונה לחמישים השנה הבאות, אלא רק שנת יובל) ל- **תורה תמימה כה,י**) הייתה ג' ב-**בבלי ר"ה חב**, **וקדשתם את שנת החמשים** ללא המלה **שנה** והוא אומר נראה לפרש דכונת הגמ' לדייק מיתור מלת **שנה**, דדי היה לכתוב **וקדשתם את שנת החמשים** ותו לא, ול"ל עוד למכתב **שנת החמשים שנה**, ולפי"ז צריך להגיה בגמרא מה ת"ל (**וי בהר כהי**) **וקדשתם את שנת החמשים שנה**: (כך מוגה בהוצאת עוז והדר) (ט: (**וי בהר כהי**) **שנה** - זקף-קטן כשני לימודים (א) לומר היום שנת החמשים ליובל (ב) אפשר כי תבנית הטעמים של **שנת החמשים** מהפך פשטא מעבירה ללימוד בדרך השלילה שלא תוסיף ותאמר היום אחת ליובל הבא, שבשיטת ר' יהודה השנה החמשים היא גם שנה א ליובל הבא). אפשר כי **וקדשתם** - רביע, ע"י תקיעת שופר והכרזת בית הדין על קידוש שנת היובל באה לארבעה ענינים: שילוח עבדים, שמיטת קרקע מעבודת אדמה, חזרת שדות אחוזה ממכר, שדות שהוקדשו ולא נגאלו עוברים מהקדש לכהנים, ויש מחלוקת האם לכהני משמר ראש השנה או כהני משמר יום הכפורים, ועוד מחלוקת אם היום חל בשבת האם למשמר היוצא או למשמר הנכנס.

תורה תמימה (וי בהר כהי) בארץ - הוא הדין דאפילו בחוץ לארץ, והא דכתיב בארץ, לומר לך, בזמן שנוהג דרוו בארץ נוהג בחו"ל, ובזמן שאינו נוהג דרוו בארץ אינו נוהג בחו"ל^(א) [שם שם]: **לכל ישיביה** - משגלה שבת ראובן ושבת ג' וחצי שבת המנשה^(ב) בטלו יובלות, שנאמר **וקראתם דרור בארץ לכל ישיביה**, בזמן שכל יושביה עליה, יכול היו עליה והן מעורבין שבת בנימין ביהודה ושבת יהודה בכנימין יאה יובל נוהג, ת"ל **לכל ישיביה**, בזמן שיושביה כתקונן ולא בזמן שהן מעורבין^(ג) [ערכין ל"ב ב']:
(כה) **וקראתם דרור בארץ** - מרכא תבר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שנת יובל ושונים בהלכותיהם, בארץ תוקעים בשופר ומשחררים עבדים ושומטים אדמה וחובות, ואילו בחוץ-לארץ רק משחררים עבדים ושומטים חובות.
לכל ישיביה - מקף כרב-מצב, (א) כל בני ישראל יושבין בארץ-ישראל מעורבים שלא בנחלותיהם מימי יהושע; (ב) כל בני ישראל יושבין בארץ-ישראל בנחלותיהם כתקונן מימי יהושע. אתנה מגביל שיוכל על כל פרטיו נוהג רק במצב (ב); וצ"ע כי ב-בבלי כתובות פ'. נלמד שבעל אשה יורשה אינה חוזרת ביובל, לכן אפשר שירושת אשה נקראת נחלה. והנאמר ב-**אנצ' תלמודית כב, יובל, טור קכב** ע"פ ברייתא ערכין יב,ב משמע מנו יובל כדי לקדש שמיטת כסדרן אף שאין כל יושבי הארץ עליה, זה רק מרבנן בלי לקיים פסק הרמב"ם (להלן) שלשה דברים מעכבין ביובל.

תורה תמימה יובל הוא - תניא, תקיעת שופר ושילוח עבדים ושמיטת קרקעות כולן מעכבין ביובל, דאמר קרא **יובל הוא**, וקסברי חכמים מקרא נדרש לפניו ולפני לפניו ולאחריו^(א) [בבלי ר"ה ט' ב']:
הדגמת מקרא נדרש לפניו ולפני לפניו ולאחריו נמצא ב-**ירושלמי ר"ה פ"ג,ה"ה**, הדין בתנאי ההכרחי לקיום יובל.
ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה (כה) **יובל הוא** אף על פי שלא השמיטו אף על פי שלא תקעו בשופר או יכול אף על פי שלא שילחו עבדים תלמוד לומר **הוא** דברי רבי יודה רבי יוסה אומר **יובל** אף על פי שלא השמיטו אף על פי שלא שילחו עבדים או יכול אף על פי שלא

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) כ"י במצוות האמתי - תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מוציא מפשט - מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביעי - 4; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.**

תקעו בשופר תלמוד לומר **הוא** אמר רבי יוסה מאחר שהכתוב תולה אותה לעניין תקיעת שופר וכתוב אחר תולה אותה לענין שילוח עבדים מפני מה אני אומר **יובל** שלא בשילוח עבדים שאיפשר ליובל בלא שילוח עבדי אבל אי אפשר ליובל שלא בתקיעת שופר ע"פ **אור שמחה** מלת (**כה**) **יובל** מרבה לומר שאף ע"פ שלא נתקיימו כל מצוותיה של שנת היובל מכל מקום שם תורת יובל עליה לאסור עבודה בקרקע, מלת (**כה**) **הוא** ממעטת שאם לא נתקיימו כל מצוותיה של שנת היובל, אין חל עליה שם שנת יובל **לכל-ישביה** נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי מה ריבתה לנו התורה ומה מיעטה.

רבי יהודה אומר כי מלת (**כה**) **יובל** מרבה לא לעכב לקיים שנת יובל אף אם לא השמיטו ואם לא תקעו בשופר, ומלת (**כה**) **הוא** ממעטת - מעכבת לקיים שנת יובל בלי שילוח עבדים רבי יוסי אומר כי מלת (**כה**) **יובל** מרבה לא לעכב לקיים שנת יובל אף אם לא השמיטו ואם לא שילחו עבדים, ומלת (**כה**) **הוא** ממעטת - מעכבת לקיים שנת יובל בלי תקיעת שופר

(**כה**) **לכל-ישביה יובל הוא תהנה לכם** - אתנה מרכא פשטא מונח זקף-קטן ותוכנו תיאור, והמשכו הלכה **ושבתם איש אל-אחזתו ואיש אל-משפחתו תשבו**: זאת תבנית טעמים המלמדת אלפני לפניה, אפשר גם אלפניה ולאחריה. רבי יהודה ורבי יוסי דורשים אלפניה, אבל חולקים לאיזה כתוב אלפניה. רבי יהודה דורש מהסיפא של (**כה**) **יובל הוא תהנה לכם ושבתם איש אל-אחזתו ואיש אל-משפחתו תשבו**: אלפניה אל הרישא של הפסוק (**כה**) **וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרוך בארץ לכל-ישביה ללמד כי בשחרור העבדים תלוי קדוש השנה להיות יובל והשיבה איש אל אחוזתו.** רבי יוסי דורש מהסיפא של (**כה**) **יובל הוא תהנה לכם ושבתם איש אל-אחזתו ואיש אל-משפחתו תשבו**: אלפני לפניה אל (**ט**) **והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל-ארצכם**: ללמד כי בתקיעת השופר בבית דין תלוי קדוש השנה להיות יובל וכל המסתעף מכך.

ב-**ירושלמי ראש השנה פ"ג,ה"ה** (מוסבר ההבדל בין שני תנאים) ד"א תקיעת שופר תלויה בב"ד ושילוח עבדי תלוי בכל אדם ואתיא כהיא דא"ר שמואל בר רב יצחק (**שמ' וארא נ"ג**) **וידבר ה' אל-משה ואל-אהרן ויצום אל-בני ישראל על מה ציום על פרשי שילוח עבדי** ואתיא כהיא דא"ר הילא לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים הדא הוא דכתיב (**פר' לד' ז')** **מקץ שבע שנים תשלוח איש את-אחיו העברי אשר-ימכר לו ועבדה שש שנים ושלתו חפשי מעמד ולא-שמעו אבותיכם אלי ולא השו את-אנכם**: אבותיכם שבמצרים שעבדו בני ישראל ובשלוהם הותנתה יציאת מצרים.

פסק **רמב"ם הל' שמיט' ויובל פ"י,ה"ג** שלשה דברים מעכבין ביובל, תקיעה ושילוח עבדים והחזרת שדות לבעליהן, וזו היא שמיטת קרקע. **יובל הוא תהנה לכם** - (אתנה) מרכא פשטא מונח זקף-קטן, והוא תאור ואחריו הלכה **ושבתם איש אל-אחזתו ואיש אל-משפחתו תשבו**: תבנית טעמים אפשרית ללימוד אלפני לפניו ולאחריו.

במידות הרשומות אחר הברייתא דל"ב מידות שהתורה והאגדה נדרשים בהן דרבי אלעזר ברבי יוסי הגלילי מידה ל"ג לימוד אלפני ויש חולקים על לימוד אלפני לפניו. מהלימוד - **בבלי ראש השנה ט,ב**, ומתבנית הטעמים אתנה מרכא פשטא מונח זקף-קטן יש תמיכה למידת לימוד לפניו, ולפני לפניו ואחריו.

אחד ממופעי מידת הלימוד אלפני ולאחריו היא בתבנית קיסר (סלוק או אתנה) [פשטא] [מונח] זקף-קטן וכולו תיאור ואחריו הלכה או שניהם הלכות או פעולות. אפשר שהופעת טעם מרכא אחרי טעם הקיסר (סלוק או אתנה) בראש חצי פסוק ולפני טעם זקף-קטן מארכה מידת לימוד אלפני ולאחריו למידת אלפני ואלפני לפניו ולאחריו. גבולות מקום אלפני וגבולות מקום אלפני לפניו נקבעים לפי הדיון בכתובים. סיפא של (**כה**) **יובל הוא תהנה לכם** בדרישה

אלפני לפניו ידרוש תקיעת שופר (**כה**) **והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל-ארצכם**: לפניו ושילוח עבדים רישא של (**כה**) **וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרוך בארץ לכל-ישביה** לאחריו ידרוש חזרת שדות לבעליהן (שמיטת קרקעות) (**כה**) **ושבתם איש אל-אחזתו ואיש אל-משפחתו תשבו**: שלושה אלו מעכבים קיום שנת יובל כתנאי בר"ה ט,ב, וכרמב"ם הל' שו"י פ"י,ה"ג ואילו השמיטה (**כה**) **יובל הוא ... לא תזרעו ולא תקצרו את-ספיטיה ולא תבצרו את-בגריה**: היא ממצוות היובל ולא תנאי לקיום היובל (רמב"ם הל' שו"י פ"י,ה"ט), וביובל אין שמיטת כספים (רמב"ם הל' שו"י פ"י,ה"ט)

אל-אחזתו - מקף כרב-מצב, (א) אחוזה שנמכרה ללא קביעת מספר שנים חוזרת (ב) אחוזה שנמכרה למספר שנים אינה חוזרת ביובל אלא בתום תקופת המכירה (ג) אחוזה שהוקדשה ולא נגאלה לא חוזרת **ואיש אל-משפחתו** - תניא, א"ר אליעזר בן יעקב, כמה הכתוב מדבר, אם במוכר עצמו הרי כבר אמור, ואם במכרוהו ב"ד, הרי כבר אמור, הא אין הכתוב מדבר אלא בנרצע ב' וג' שנים לפני היובל שהיובל מוציא^(ט), מאי משמע, אמר רבא בר שילא, אמר קרא **איש**, איזהו דבר שנוהג באיש ואין נוהג באשה - הוי אומר זו רציעה^(ט) [קדושין ט"ו א']:

תורה תמימה הערה נז) ... והרבותא בזה דהו"א כיון דכבר עבר זמן עבודתו ומעצמו רצה לעבוד להלאה נקנסיה שלא יצא ביובל, קמ"ל (ט) - מכריחים אותו לצאת), והא דכתיב ביה (ר"פ משפטים) ועבדו לעולם משום דהו"א דהא דנרצע יוצא ביובל ולא קודם לכן ה"מ היכא דלא עבד שש אחר רציעתו אבל אם עבד שש אחר רציעתו יצא בשש משום דלא תהא רציעה חמורה מתחלת ממכרו קמ"ל לעולם, ולעולמו של יובל:

ואיש אל-משפחתו - מרכא טפחא כיתור לרבות ליציאה על הנרצע שעבד שש שנים אחרי רציעתו גם מי שעבד פחות משש שנים. אפשר שכאן יש לרבות גם שילוח עבדים בחוץ לארץ **תורה תמימה (כה**) **יובל הוא** - ואפילו בחוץ לארץ^(ט) [ר"ה ט' ב']:

תורה תמימה הערה סב) קאי אשילוח עבדים, ומדייק זה משום דלשון זה מיותר כלל. וע' בקדושין ל"ח ב' דפרין שילוח עבדים חובת הגוף היא, כלומר, ופשיטא שנוהג בחו"ל, ומשני סד"א הואיל דכתיב וקראתם דרוך בארץ (פ"י) הו"א בארץ אין בחו"ל לא, ת"ל **יובל הוא, מ"מ**, (ט) - מכל מקום, הסבר המתאים גם למרכא טפחא) ומה דכתיב בארץ אתיא לדרשה כמש"כ לעיל פ"י:

אל-משפחתו - מקף כרב-מצב של רצון עבד עברי נרצע בהגיע שנת היובל, (א) רוצה לצאת (ב) אינו רוצה לצאת, מכריחים אותו לצאת מאדונו, וגם משפחתו הכנענית אם יש לו.

תשבו - לרבות את האשה שנמכרה שיוצאת ביובל^(ט) [תו"כ]: **תשבו** - סלוק, מגביל (א) לא כולם שבים לאחוזתם כי אפשר שעברה לכהנים או לא נגמר זמן מכירתה לשנים. (ב) אם בעלים לא משחררים עבדים הם עבדינים אבל שנת היובל מתקיימת.

תהנה לכם ושבתם איש אל-אחזתו - זקף-קטן רביעי זקף-קטן, עצמת השפעת השיבה איש לאחוזתו על החברה והכלכלה בין היובלות.

ב"ה טוב טעם ודעת (טורד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגבית; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

1.6 ויקרא בהר כהא (התשע"ו)

ויקרא בהר כהו, זיב:

[ו] וְהִיטְתָּה שֵׁפֶת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ לֶךָ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלִאֲמָתֶיךָ וְלַשְׂכִּירֶיךָ וְלַתּוֹשְׁבֵיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ:

[ז] וְלִבְהִמְתָּךְ וְלַחֲנִיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶיךָ תִּהְיֶה כָל-תְּבוּאָתָה לְאֹכְלָהּ: ס

[יב] כִּי יוֹבֵל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָה:

זכריה יא,ח: וְאֶחָדֹת אֶת-שְׁלֹשַׁת הָרָעִים בְּנִרְחֵ אֶחָד וְתִקְצַר נַפְשֵׁי בָהֶם וְגַם-נַפְשָׁם בְּחֻלְהָ בִּי:

תהלים קב,טו: כִּי-רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת-אֲבֹנֶיהָ וְאֶת-עֲפָרָהּ יִחַנְנוּ:

שה"ש ב,יג: הַתְּאֵנָה הַנֹּטָה פְּנִיָּה וְהַנִּפְנָיִם | סְמֵרָה נִחְנוּ הַיַּחַד | קוֹמֵי לְכִי לֶךָ רַעֲיָתִי יָפְתִי וְלִכִּי-לֶךָ: ס

ירושלמי שביעית פ"ד ה"ו (וילנה יא,ב) [מתני' מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית?]

[פני משה] משום דכל זמן שאינן ראויין לאכילה אסור לקוץ ולאכול שהרי הוא מפסידן ורחמנא אמר (וי בהר כה, 1) לְאֹכְלָהּ ולא

להפסד [פסחים נב,ב]

הפגים משהזריחו אוכל בהן בפיתו בשדה, בחילו כונס לתוך ביתו וכן כיוצא בו בשאר שני שבוע חייבין במעשרות.

[פני משה] הפגין. פני תאנה כדכתיב (שה"ש ב,יג) הַתְּאֵנָה הַנֹּטָה פְּנִיָּה.

אוכל בהן פתו בשדה. אבל לא יכניסם בתוך ביתו, כדדריש בגמ' דכתיב (וי בהר כה, 2) כָּל-תְּבוּאָתָה לְאֹכְלָהּ וכתיב (וי בהר כה, 3)

מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָה. בענין שתי תבואות הכתוב מדבר אַחַת מענין השדה וְאַחַת שמותר לו לאכול בבית והיינו

כשנתבלשו כדקתני בסיפא.

גמרא מהו ביחילו. ר' חייא בר בא אמר חייתה כמה דתימר (זכריה יא ח) וְגַם-נַפְשָׁם בְּחֻלְהָ בִּי:

כתיב (וי בהר כה, 1) וְלִבְהִמְתָּךְ וְלַחֲנִיָּה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶיךָ תִּהְיֶה כָל-תְּבוּאָתָה לְאֹכְלָהּ: ר' חייא בר בא אמר שתי תבואות אחת מן הבית

ואחת מן השדה וכתיב (וי בהר כה, 3) מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָה.

[ר"ש סיריליאו] מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית? דפירות האילן אסור (לאכלן) (לתלשן מן האילן) קודם שיגיעו לעונת

המעשרות דבעינן דנחית עלייהו שמא דפרי, וטעמא מפרש ב-ת"ו כהו בהר פ"א דכתיב (וי בהר כה, 1) תִּהְיֶה כָל-תְּבוּאָתָה לְאֹכְלָהּ

מכאן שאינה נאכלת אלא תבואה, מכאן אמרו מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית הפגין משיזריחו וכו' כדתנן במתני'.

ובגמרא דהכא מפרש טעמא אחרנא דכתיב (וי בהר כה, 3) קָדַשׁ בֵּין הָיָא בֵּין תְּבוּאָתָה (בין שנת היובל בין תבואתה) לומר לך

דקדושה תְּבוּאָתָה וכי היכי דגבי קדשים אין מביאין אתן לבית הפיסול (זבחים עה,ב) הכי נמי אין אוכלין פירות שביעית אלא

בענין שיהיה הנייה (אכילה מהנה ולא אכילה מאוסה)

[ביאור הגר"א] ... רבי חייא בר בא אמר שתי תבואות. פי' שתי שיעורים, אַחַת שאוכל פיתו בשדה, וְאַחַת שכונס לתוך ביתו.

[ביאור הגר"ח] (הרב חיים קנייבסקי) ... רבי חייא בר בא חזר ואמר (וי בהר כה, 3) מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָה והוא קרא

יתירה. שתי תבואות הכתוב מדבר. אחת מן הבית ואחת מן השדה. ללמדך שיש תבואה שאתה אוכלה בשדה כגון פגין

משהזריחו אבל אין אתה כונסה לבית.

גמרא הקור כעץ לכל דבר אלא שהוא נלקח בכסף מעשר (שני)

[פני משה] כעץ לכל דבר. ואינו מטמא טומאת אוכלין. ... [ר"ש סיריליאו] נקח בכסף מעשר. דפרי מפרי וגידולי קרקע הוא.

(בלי הסבר ע"פ תבניות טעמים)

ירושלמי שביעית פ"ד ה"ז (וילנה יב,ב) [ההסברים בסוגרים ע"פ [אור יעקב]]

גמרא ... כתיב (וי בהר כה, 3) כִּי יוֹבֵל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם וגו' (מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָה): מה תְּבוּאָתָה קודש אף היא

(הארץ) קודש. (דורש מהמלים מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָה: להקיש הַשְּׂדֵה דהיינו ארץ-ישראל עצמה, ל- תְּבוּאָתָה, מה תבואת

ארץ-ישראל קודש, שנוהגת בה קדושת שביעית ושאר מצוות התלויות בארץ, אף ארץ-ישראל עצמה קדושה (וי בהר כה, 3) הוּא ויש

לחבבה מפאת קדושתה ומביא עובדות מהאמוראים שהיו מחבבים את הארץ וגו')

(טט – א) קדושת תבואת שביעית נלמדת בהיקש מקדושת תבואת יובל מכאן. לכן כאן מתאים לומר מה תבואת שנת היובל קודש כך

גם ארץ-ישראל עצמה קדושה ויש לחבבה מפאת קדושתה.

(טט – ב) קדושת תבואת יובל נלמדת ע"פ לימוד שמביא [תורה שלמה מביא דרשת ירושלמי שביעית פ"ד ה"ז] הדורש הקרא באופן הבא

[יב] כִּי יוֹבֵל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם ... תְּבוּאָתָה: הדרש הזה כאילו מנצל את תבנית הטעמים של מִן-הַשְּׂדֵה - קדמא זקא-קטן

במלים מחוברות במקף, בתפקיד כעין מוקדם והוא מאוחר בענין לומר שלצורך הדרש קרב את המאוחר תְּבוּאָתָה: אל המוקדם,

ראשית [יב] כִּי יוֹבֵל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם. והתוצאה [יב] כִּי יוֹבֵל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם תְּבוּאָתָה:

(טט – ג) מִן-הַשְּׂדֵה - קדמא זקא-קטן במלים מחוברות במקף כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. דרוש מהמאוחר בכתוב אֶת-

תְּבוּאָתָה שהוא קודש אל המוקדם בכתוב מִן-הַשְּׂדֵה - היא ארץ-ישראל שגם היא קודש

(טט – ד) תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָה: - טפחא סלוק, טפחא ללא מרכא לפניו, בתפקיד רבוי לא מוגבל. סלוק – מגביל. ביחד מרבה

החביבות של ארץ-ישראל ומגביל חביבות זאת רק אליה, למעט הארצות האחרות ממעלת החביבות של ארץ-ישראל.

על כך מסיימת הגמרא (תהלים קב טו) כִּי-רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת-אֲבֹנֶיהָ וְאֶת-עֲפָרָהּ יִחַנְנוּ:

ויקרא בהר כה,יב: כִּי יוֹבֵל הוּא קָדַשׁ תִּהְיֶה לְכֶם מִן-הַשְּׂדֵה תֹאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָה:

(וי בהר כה, 3) כִּי – יתיב אותיות "ביתי" בשש שנים לחיוב בתרו"מ המובא לבית, ואילו בשנת יובל ושמיטה הפקר, אינו מובא לבית

מִן-הַשְּׂדֵה – גי' כתר - קדמא זקא-קטן במלים מחוברות במקף, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין

מִן-הַשְּׂדֵה – גי' מגנס זקא-קטן

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעתנו (טו"ר) כי במצוותך האמנותי - תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, ו; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכה: תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

מִן־הַשְּׁדָה - גי' שו"ת בראיין מקר, קדמא זקף-קטן במלה אחת

ויקרא בהר כה, זב: [ז] וְלִבְהִמְתָּךְ וְלַחֲזֵה אֲשֶׁר פָּאַרְצָךְ **תְּהִינָה כָּל־תְּבוֹאָתָהּ לְאַבְלָ: ס**

(וי' בהר כה, ז) **וְלִבְהִמְתָּךְ** - קדמא זקף-קטן במלה אחת - מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין,

(וי' בהר כה, ז) **כִּי יוֹבֵל הוּא קָדַשׁ תְּהִינָה לָכֶם** **מִן־הַשְּׁדָה תֵּאכְלוּ אֶת־תְּבוֹאָתָהּ:**

מִן־הַשְּׁדָה קדמא זקף-קטן במלים מחוברות במקף - מידה ל"א מל"ב מידות של ר' אלעזר בריה"ג מוקדם שהוא מאוחר בענין, קודם יכלה מן השדה לבהמתך ולחזיה, בשביעית וביובל ואז תבער מביתך. ראה עיון מפורט במקומו.

ספרא - תורת כהנים

(ה) מיכן אמרו הכובש שלשה כבשים בחבית אחד רבי אליעזר אומר כיון שכלה מין אחד **מִן־הַשְּׁדָה** יבער כל החבית, ר' יהושע אומר אוכל והולך עד שיכלה האחרון שבה, רבן גמליאל אומר מין שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו, שמעון אומר כל הירק אחד לביעור.

הדיון המובא בתוספות והמבוסס גם בתורת כהנים אפשר להבינו על-פי המידה ל"א מוקדם שהוא מאוחר בענין כמשולב בדברי הספרא דלהלן:

. (ה) מיכן אמרו הכובש שלשה כבשים בחבית אחד

רבי אליעזר אומר כיון שכלה מין אחד **מִן־הַשְּׁדָה** יבער כל החבית,

טט - רבי אליעזר הולך לפי המוקדם בענין **מִן־הַשְּׁדָה** יבער המינים המאוחרים שעדיין אפשר להביאם **מִן־הַשְּׁדָה** כי קלטו טעם המין האיסור, היינו טעם האיסור ר' יהושע אומר אוכל והולך עד שיכלה האחרון שבה, טט - רבי יהושע הולך לפי המאוחר בענין **מִן־הַשְּׁדָה** ולכן אין לבער שאר המינים עד שיכלה המאוחר בשדה. רבי יהושע לא חושש לטעם האיסור.

רבן גמליאל אומר מין שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו,

רבן גמליאל הולך על הסדר בענין **מִן־הַשְּׁדָה** ולכן יש לבער כל מין כאשר כלה בשדה

ויקרא בהר כה, יג: בשנת היובל הזאת תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו:

רש"י ויקרא כה, יג תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו, והרי כבר נאמר ושבתם איש אל אחוזתו אלא לרבות המוכר שדהו ועמד בנו וגאלה שחוזרת לאביו ביובל:

רבי יוסף בכור שור (יג) **בְּשַׁנַּת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תִּשְׁבוּ** - קרא יתירא; ולרבות, שאפילו התנה לעשרים; הכל כמו שפירש רבינו ?) ראה (רש"י קידושין יד, ב) וראה תו"כ [בהר פרשתא א פרק א, ו]. והשמטת כספים - הנה היא במשנה תורה (ראה דב' טו, א-ג). [דב"ע] - כי בשנת היובל חשוב הארץ הנמכרת לבעליה (טט - בתנאי שלא נמכרה לשנות תבואה). מדגיש שגם אם ישראלי מכר אחוזתו ונמכר לעבדות או המוכר עצמו (לדעת שגם הוא יוצא), ותאמר שאין לאדם כזה מקום לשוב אליו, בא הכתוב לומר שגם העבד וגם אחוזתו יוצאים ושבים זה לזה.

[בעל הטורים] (וי' בהר כה, יג) **אִישׁ אֶל־אֶחָיו**, וסמוך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך, לומר נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות, ועוד סמך אל תונו איש לאחוזתו לומר שגם הקרקע יש בו אונאה עד כדי דמיו, קנה, ג' במסורה, או קנה מיד עמיתך, ותרי גבי דוד לא כי קנה אקנה (ש"ב כד; כד, דה"א א' כא; כד) כשקנה הגורן מארונה; דאע"ג דדרשינן (בתו"כ) או קנה מיד עמיתך שתקנה מיד ישראל ולא מיד גוי; אעפ"כ קנה דוד הגורן מארונה כיון שלא היה יכול לקנות מישראל, אל תונו איש את אחיו, וסמך ליה במספר, לומר לך דבר שבמדה ובמנין ומשקל אין בו אונאה:

[ספרנו] (וי' בהר כה, יג) **תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו**, ומותר לבעלים השבים אליה להחזיק בה לאחוזתו ולהשתמש בה בבנין בתים ושובכים וגדרות צאן וזולתם חוץ מעבודת האדמה ושמירת פירותיה:

תִּשְׁבוּ - זקף-גדול

טטוד"ל ע"פ רש"י בפסוק זה (וי' בהר כה, יג) ובצירוף הפירושים לפסוק (וי' בהר כה, ג)

לפנינו שלושה או ארבעה עניני **תִּשְׁבוּ**, שיבת אחוזת המשפחה, שיבת עבד עברי ושיבת עבד עברי נרצע לגבי האחוזתו

גאולה ע"י א' המוכר ב' או בנו המחזירה לאביו. ג' ואין גאולה ביובל אם נמכר לשנות תבואה.

או אם מכרה לשנים חוזרת אליו אם גאלה בשנת היובל וגם חוזרת ע"י גאולת בנו לאביו החי ולמשפחתו אם כבר מת.

שני אופני שיבות האחוזתו: חזרה בגלל היובל למוכר או ליורשיו או בגאולה ע"י עצמו וגאולה ע"י בנו שמחזירה לאביו!!!

לגבי העבד העברי

שניים חוזרים, שניים שאינם חוזרים. רק עבד עברי או עבד עברי נרצע שבארץ-ישראל יוצא לחפשי וחוזר לנחלתו. המוכר עצמו לגויים בחוץ-לארץ אינו חוזר. בני עבד עברי מן השפחה אינם יוצאים ואינם חוזרים.

היובל

נוהג א' כשכל ישראל על אדמתם, ב' כל אחד בנחלתו מימי יהושע ג' ולא מעורבבים.

האם הכוונה שחזרת אחוזת לא נוהג ואילו ושמיתת חובות ויצאת ע"ל לפני שנה שביעית שלו וע"ל נרצע נוהג

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) – ה'הלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרמז = מרמז, רבוי; דרנא – מוציא; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששטויה לגול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.7 יוקרא בהר כה,א (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)

ויקרא בהר כה,א: יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את-נזריה:

לפי סדר התורה שבעל-פה היינו צריכים לפתוח בהסבר [ספרא בהר פ"ג א] לפסוק. אבל מהתבוננות בהסבר [תורה תמימה=ת"ת הערה (סא)] נראה שמאמר ה-[ספרא] יובן יותר טוב אחרי שנעבור על הערה (סא) של הת"ת.

[תורה תמימה=ת"ת] (י' בהר כה,א) **יובל הוא שנת החמשים** - שנת חמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת חמשים (טט: לסוף היובל שעבר) ואחת (טט: ובאותו זמן היא גם שנה ראשונה ליובל הבא) [ר"ה ט' א'] [מכאן אמרו, יובל אינו עולה למנין שבוע (טט: נדרים סא,א)]:

[ת"ת] **לֹא תִזְרְעוּ** - מלמד שכל שנוהג בשביעית נוהג ביובל^(ס) [תו"כ]: תו"כ מקיש שההלכות הקשורות לעבודת הארץ ולקדושת

פירותיה הנוהגות בשנת השמיטה נוהגות בשנת היובל. אפשר כי ההקש נתמך בתבנית הטעמים של (י' בהר כה,א) **לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא**

תִּקְצְרוּ אֶת-סְפִיחֶיהָ פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כאן אתנח וסלוק, בתפקיד ללמד הקש. היות והפסוק בראשו דן בשנת יובל

ובהמשכו מלמד הלכות שגם נוהגות בשנת שמיטה (ראה כה,ד – ו-1). המסקנה היא שבא להקיש מהלכות שנת יובל להלכות שנת

שמיטה. אפשר שמלמד על ספיחי שנת שמיטה, אפשר שבא ללמד מסוף הפסוק על כמות הפירות המתרת לקטוף והשונו באופן הקטוף

(ראה להלן הסבר על **את-נזריה** שאין דומה לה בשנת שמיטה). ובמשנה ג מקיש מקודש פירות יובל אל קודש פירות שביעית

שנשארים בקדושתם שלא כמו הקדש אחר. וגם כמו החליפין האחרון שנעשה מפירות יובל תופס דמיון החליפין האחרון חייבין ביעור (ראה להלן מ"ג).

[ת"ת הערה (סא)] ר"ל כי דין היובל בשביתת הארץ ודין השמיטה אחד הוא לכל דבר, כל שאסור בשביעית אסור בשנת יובל וכל

שמותו בשביעית מותר ביובל, ומלאכות שלוקין עליהן בשביעית לוקין עליהן ביובל, ודין פירות שנת יובל לאכילה ולמכירה ולביעור

כדין פירות שביעית לכל דבר. ואמנם בפרטים שונים חלוקים זמ"ז, כי השביעית משמטת גם כספים משא"כ יובל, וכנגד זה אין

שביעית משמטת קרקע ומוציאה עבדים, ויובל משמט קרקע בתחילתו ושביעית אינה משמטת כספים אלא בסופה, כפי שיתבאר הכל

מדרשות מיוחדות בהמשך פרשה זו ובפ' ראה אי"ה. והנה ה-[רמב"ם בפ"ה ה"טו משמיטין] כתב הלשון כל שאסור בשביעית מעבודת

הארץ וכו', וכפי הנראה בא לרמוז בלשון זה, כי הדברים שאינם מעבודת הארץ לא שוו בשביעית ויובל בדניהם, וכמו הדברים

שנתבארו לעיל, אבל באמת זה צ"ע, שהרי ע"כ צ"ל דגם בפרטים שאינם מעבודת הארץ שוו זל"ז, וראיה לזה מ-[קדושין נ"ח א']

ובכ"מ דשביעית תופסת דמיה [שאם מכרו פירות שביעית חל האיסור על הדמים], ויליף זה מדכתיב בפסוק הסמוך (י' בהר כה,ב) **בִּי**

יִזְבֵּל הוּא קֹדֶשׁ תְּהִיָּה לְכֶם, מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תוספת דמיה, והנה פסוק זה (י' בהר כה,ב) כתיב ביובל ובכ"ז ילפינו

מיניה לשביעית, אלמא דגם בדבר כזה שוים הם, וצ"ל דגם תפיסת דמים היא כתולדה מעבודת הארץ, וע' מש"כ בסמוך פסוק י"ג.

ויש לדקדק לפי דרשה זו למה השמיט כאן זמירה ולא כמו לעיל בפסוק ד' גבי שמיטה, אחרי דיניהם שוה, ואין לומר דמשום הא

גופא דכיון דיניהם שוה סמך ביובל על מה שזכר בשמיטה, משום דא"כ קשה למה זכר כאן בצירה, אך י"ל פשוט ע"פ המבואר

לפנינו שם דגם בשמיטה לא היה צריך לכתוב זמירה להיתיה בכלל זריעה, ורק כדי לאשמעינן חידוש אחר דאחרי (אותם) תולדות

מחייב, אאחרייתא (דברים אחרים) לא מחייב כמבואר לפנינו שם, וא"כ ביובל דחמיר משמיטה (בשמיטת קרקע וצאת עבדים אבל אין בו

שמיטת כספים) שוב לא אצטרך להזכיר זמירה, דכש"כ (דכל שכן) הוא משמיטה, ומה שזכר כאן בצירה הוא שלא נימא דכיון דיובל

חמיר משמיטה, חייב בו גם אשאר תולדות מעבודת קרקע לא כמו בשמיטה כמבואר שם לפנינו, לכן כתב בצירה (לחייב מלקות שהיא

תולדה מן התורה), להורות שגם ביובל רק אתולדה כמו זו חייבים (אבל באמת אין עוד תולדות מן התורה) ולא אשאר תולדות (כמו השקיה,

יובל שהן איסורי מרבנן ואין להן מלקות), ודו"ק:

וְלֹא תִבְצְרוּ – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעשויה להתרחב, וטפחא בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **את-**

נְזִירָהּ וזה להרחבת הקבוצה של מלאכות תולדה הדומים לבצירה בגפן, היינו מיני קטיף בעצי פרי אחרים כגון מסיק בזית, גדידה

בתמר, ליקוט בתאנה, ליקוט ירק, קציר דגן. **את-נזריה** – מקף כרב-מצב נזריה (א) יש דרך קטיף נזריה (פירות) של שש שנים (ב)

יש דרך קטיף נזריה (פירות) של שנת שמיטה.

דיני שביעית דגל ירושלים פ"ט קצירה בצירה ודריכה לדעת הרמב"ם צריך שנוי בכמות הפרי הנקטף, ולא יבצור יותר מהכמות

הקטנה שאדם רגיל להביא לביתו משדה הפקר, ונראה שיותר להשתמש בכלי קצירה כמו בשנים אחרות. לדעת פוסקים אחרים יש

למעט בכמות וגם אסור לקצור בכלים שקוטפים בהם בשאר השנים.

את-נזריה – סלוק בתפקיד מגביל איסור קטיף נזריה (פירות) בדרך של שש שנים.

משוער כי תבנית הטעמים של **יובל הוא** – מונח רביע, מלמדת על אבות ותולדות המלאכות האסורים בשנת היובל מן התורה ועל עוד

מצוות של שנת היובל. המלאכות האסורות בשנת השמיטה אסורות גם ביובל: (א) חרישה (ולא לוקה כי נלמדה בדרשה), (ב) זריעה,

(ג) קצירה (ותולדותיהן זמירה ובצירה) ולוקה עליהם; (ד) נטיעה היא אב מלאכה הנדרש מן הכתוב ולכן אין עליו חיוב מלקות. זה

מפני שהתורה פירטה המלאכות. אי הענישה על דבר הנדרש באמת יוצא דופן לעומת דברים אחרים הנלמדים בדרשה שלא בנושא

שנת היובל ויש עליהם חיוב עונש, (ה) הלכת קדושת פירות. **ונספ ביובל**: (ו) משמט קרקע בתחילתו, (ז) מוציא עבדים בתחילתו

(ר"ה, יוה"כ)

[ספרא בהר פרשה ב, פ"ג א] **יובל הוא שנת החמשים שנה** שיכול בכניסתה תהיה מקודשת מראש השנה וביציאתה תהיה מושכת

והולכת עד יום הכיפורים שכן מוסיפין מחול על הקודש תלמוד לומר **יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם**, אין קדושתה

אלא עד ראש השנה.

כאמור תבנית הטעמים של **יובל הוא** מלמדת על אבות המלאכות והתולדות האסורים בשנת היובל מן התורה ועל עוד מצוות

המיוחדות לשנת יובל. המלים **יובל הוא** מגבילות את איסורי המלאכה והמצוות המיוחדות של שנת היובל לפרק הזמן בין ראש השנה

שבו נכנסה שנת היובל עד לרגע לפני כניסת ראש השנה הבאה כבר אין לה קדושת יובל. אבל בזמן ששנת שמיטה נהגה מן התורה היה

לשנת שמיטה שאינה שנת יובל הרחבות לזמן שלפני שנת השמיטה להגביל מלאכות החל מפסח הקודם לשנת השמיטה. בהלכת קדושת

פירות שביעית ויובל יש הרחבות זמן לשנה הראשונה שאחרי שמיטה ו/או יובל וקדושת הפירות הולכת ופגה לפי הפסקת הימצאות

פירות שביעית ויובל בשנה שאחרי. לפיכך תובן שאלת הספרא "שיכול בכניסתה תהיה מקודשת מראש השנה וביציאתה תהיה

מושכת והולכת עד יום הכיפורים שכן מוסיפין מחול על הקודש?" כלומר, שכמו שמאריכים בקדושת פירות נאריך גם במלאכות

האסורות בשמיטה ויובל? ועונה תלמוד לומר **יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם**, אין קדושתה אלא עד ראש השנה.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טו"ר) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: **תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.****

נראה לומר שתבנית הטעמים של **שנת התמישים שנה** – תביר מרכא טפחא, היא המלמדת הגבולה זאת. התבנית בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעשויה להתרחב, הקשורה לנושא שנת היובל ושעל חלקה לא הלכה מסוימת בקשר לנושא.
התמישים שנה – מרכא טפחא, כמרב על שנת היובל זמן קדושת פירות יובל לתוך השנה הראשונה שאחריה.
שנת התמישים שנה – תביר מרכא טפחא, ממעט מצוות המלאכות האסורות, שמיטת קרקעות ושיחרור עבדים מהתקופה המורחבת לגבי קדושת פירות.

ויקרא בהר כה"ב: כי יובל הוא קדש תהנה לכם מן-השנה האכלו את-תבואתה:

[ספרא בהר פרשה ב, פ"ג א ג] (י' בהר כה"ב) כי יובל ... קדש, מה קודש (אולי נאמר שכמו שהקדש בכלל) תופס את דמיו אף שביעית (ויובל) תופסת את דמיה, אי מה קודש (בכלל ולא שביעית ויובל) יוצא לחולין (ע"י החילוף בדמים) ו(רק) דמיו נתפסים (לקודש) יכול אף שביעית (ויובל) כן (?) תלמוד לומר הווא, הרי הווא (פרי היובל והשביעית נשארים) בקדושתה נמצית אומר האחרון אחרון נתפס כשביעית (ויובל) ופירי עצמו אסור, כיצד לקח בפירות שביעית (ויובל) בשר אילו ואילו (הבשר שהוא החליפין לפרי והפרי) מתבערים בשביעית (ויובל), לקח בבשר דגים יצא בשר ונכנסו דגים, בדג"י שמן יצאו דגים ונתפס שמן האחרון אחרון נתפס ופרי (היובל והשביעית) עצמו אסור.

(י' בהר כה"ב) כי יובל הווא – יתיב מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שני לימודים, ולפי שאחד מתפקידי טעם יתיב הוא החלפת טעם פשטא במלה מלעילית או בת הברה אחת, משמע שני לימודים כפשט הכתוב. **לימוד אחד** יהיה: לפי תפקיד טעם יתיב כ"דווקא כך" לכן הכתוב מגביל, ללמד שדווקא קדושת פירות יובל ושביעית אינה פוקעת בחליפין והפירות עצמם והחליפין האחרון נתפסים לקודש עם הפירות וחייבים בביעור. **[ת"ת הערה סז]]** מביא מ-**[סוכה מ,ב]** שממילת **תהנה** – לומדים שהפירות יארו בהויותם ולא יצאו לחולין במכירה או חילול ושגם החליפין האחרון נתפס בקדש.

לימוד שני [ת"ת] (י' בהר כה"ב) יובל הווא – ואפילו בחוץ לארץ^(ט) [ר"ה ט' ב']:

[ת"ת הערה סב]] קאי אשילוח עבדים, ומדייק זה משום דלשון זה מיותר כלל. וע' בקדושין ל"ח ב' דפרין שילוח עבדים חובת הגוף היא, כלומר, ופשטא שנהוג בחו"ל, ומשני סד"א הואיל דכתיב **(י' בהר כה"ב) וקראתם דרור פאָרץ** הווא בארץ אין בחו"ל לא, ת"ל **(י' בהר כה"ב) יובל הווא**, מכל מקום, ומה דכתיב **פאָרץ** אתיא לדרשה כמש"כ לעיל פ' י':

קדש תהנה לכם – טפחא מונח אתנה.

[ת"ת] קדש תהנה לכם – תניא, א"ר יוחנן, השביעית מתחללת בין דרך מקח בין דרך חילול^(ט) דכתיב **יובל הווא קדש תהנה לכם**, מה קודש בין דרך מקח בין דרך חילול^(ט), אף שביעית בין דרך מקח בין דרך חילול^(ט) [סוכה מ' ב']:
[ת"ת הערה ע] ור' אלעזר ס"ל דרק דרך מקח מתחללת, דדריש סמוכין בשנת היובל הזאת וגו' וסמך ליה וכי תמכרו ממכר, וההיקש דקודש תהיה לכם איצטריך ליה בכלל דשביעית איתקש לקודש לענין שתופסת דמיה כמבואר בדרשה הקודמת. ויש להעיר בסברתו, דאחרי דילפינן בהיקש מקודש למה לא נילף לכולא מלתא מקודש דבין דרך חילול בין דרך מקח, וצ"ע, ולהלכה קי"ל כר' יוחנן. ומבואר בסוגיא דמחלקותם הוא רק **בפרי שני** היינו בדמי שביעית, אבל בפרי ראשון, והיינו פירות שביעית, כ"ע מודו דרק דרך מקח מתחללת ולא דרך חילול, יעוי"ש:

[ת"ת] קדש תהנה לכם – ואלו קודש תהיה לה' לא כתיב, לפיכך המקדש בפירות שביעית מקודשת^(ט) [קדושין נ"ג א']:
[ת"ת הערה עא]] (עא) דמשמע שאף שקודש היא בכ"ז תהא לכם להנאתכם, ולא כמו מעשר שני דכתיב ביה (פרשה בחקתי) וכל מעשר הארץ קודש הוא לה', ואף על פי דבחלה כתיב תתנו לה' (פ' שלח) ובכ"ז קי"ל המקדש בתרומה מקודשת (בכורות נ"ט א'), אך התם לא כתיב קודש, ובענין שיכתבו שניהם קודש ולה', וע"ע בסוגיא:
[ירושלמי שביעית פ"ח ה"ב] משנה ... קל מהן שביעית שנתנה להדלקת הנר
[אור יעקב] יש קולא בפירות שביעית שאינה בתרומה ובמעשר שני, שנתנה להדלקת הנר שמתור להשתמש בשמן שביעית גם להדלקת הנר שכתוב **(י' בהר כה"ב ז) תהנה כל-תבואתה לאכל**, ודרשו בריש פ"ז **תהנה** אף להדלקת הנר, וכן מדליק הנר בתרומה טמאה, אבל לא בתרומה טהורה ומעשר שני, בין טמא בין טהור.

[פ"ז ה"א (וילנה יח א)] גמרא ... מיי כדון **(י' בהר כה"ב ז) לכם** הווא לכולכם. (שיהא ראוי לכולכם ולא שיהא שוה לכולכם) רבי יוסי בשם רבי לא (ל' קמוצה) שמע לה מן הדה (לומד מפסוק אחר שמי הצובעין חלה עליו קדושת שביעית **תהנה** – אף להדלקת הנר ולצבוע בה צבע.) (ממה שנאמר **(י' בהר כה"ב ז) ולביתמך ולתנה אשר פאָרץ** **תהנה כל-תבואתה לאכל**, **[אור יעקב]** ותיבת **תהנה** יתירה לדרשה, לרבות שרשאי להשתמש בפירות שביעית אף להדלקת הנר ולצבע, ומוכח מכך שמין המיוחד לצבע יש בו קדושת שביעית, (שאם לא כן מוריד הפירות מקדושתם)

דרשת ר' יוחנן ב-**[סוכה מ,ב]** שקדושת פירות יובל ושביעית חלה על החליפין בדרך מכירה לאחר, ובדרך חילול (תוך הוספת חמישית מלכר עליו) ע"י מלקט הפירות. הדרשה מ-**[קדושין נגא]** מלמדת שהמקדש אשה בפירות יובל ושביעית מקודשת. כעין תפיסת דמי היובל והשביעית באשה המתקדשת לאיש בעל הפירות.

בשתי הדרשות שהביא **[ת"ת]** מתברר שלמרות שפירות יובל ושביעית קדשים בקדושה החמורה ממיני הקדש מסוימים מבחינת תפיסת דמיהם בין במכירה בין בחילול. כל הקדש אחר הוא ממון גבוה ומועלים בו בשימוש ע"י אדם, עד שבמיני הקדש מסוימים פודים – מחללים אותם והם יוצאין לחולין. אבל פירות יובל ושביעית נחשבים ממון בעלים. וכן מדרשת **[ירושלמי שביעית פ"ח ה"ב]** אפשר להשתמש בהם להדלקת נר ולצבע.

משוער כי טעם טפחא במלת **קדש** בתפקיד שנוי מלמד כי **קדש** קדושת פירות יובל ושביעית שונה מקדושת הקדש אחרת, שהיא **תהנה** בהווייה של קדש וגם בהוויית ממון בעלים. אפשר כי טעם מונח בתפקיד רבוי העברת הקדושה בכל פעולת חליפין לדבר האחרון שנכנס במקום הדבר הקודם (ועדיין הפירות המקוריים נשארים בקדושתם). אבל אפשר שזה כמוסבר להלן.
לכם – במשמע שלכם שווה = ראוי לכולכם, **תהנה** – רבוי, **לכם** – אתנה מגביל, ביחד רבוי הגבלות השימוש בפירות יובל ושביעית, מגביל את השימוש בממון בעלים זה ש-אסורים להפסיד ולסחור.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת ולדעת (ה"טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המאקרו והמיקרו ומהורה פה, התשפ"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא - שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' ששניה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

1.8 ייקרא בהר כה,א (התשע"ח) (בהשתתפות נחלת יעקב)

ויקרא בהר כה,יב: פי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השנה האתונה את תבואתה:

ויקרא בהר כה,יג: בשנת היובל הזאת תשבו איש אל אחוזו:

ויקרא בהר כה,יד: וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעִמִּיתְךָ אוֹ קִנְיָה מִיַּד עִמִּיתְךָ אֶל-תּוֹנֵי אִישׁ אֶת-אָחִיו:

ויקרא בחקתי כז,כז: וְאִם בִּפְתָחָהּ הִטְמֵאָה וַיִּכְרָה בְּעַרְפָּךָ וַיִּכַּר חֲמִשְׁתּוֹ עָלָיו וְאִם לֹא יִגָּאֵל וַיִּמְכַּר בְּעַרְפְּךָ:

נושא הענין הוא כיצד פירות יובל ושביעית יוצאים לציבור לשימושים המותרים ושהדבר לא יחשב מסחר.

[בבלי סוכה מ,ב] אמר רבי אלעזר: אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח. ורבי יוחנן אמר: בין דרך מקח בין דרך חילול.

מאי טעמא דרבי אלעזר - דכתיב **(וי' בהר כה,יג) בשנת היובל הזאת** וגו' וסמיך ליה **(וי' בהר כה,יד) וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר** - דרך מקח, ולא דרך חילול.

ורבי יוחנן מאי טעמא - דכתיב **(וי' בהר כה,יב) פי יובל הוא קדש** (מסמיכות המלים "יובל" "קדש" לומד) מה קדש - (הקדש נתפס על המעות) בין דרך מקח בין דרך חילול, אף קדושת שביעית - (נתפסת על המעות) בין דרך מקח בין דרך חילול (ע"פ ר"י בגמרא: פסוק **(וי' בח' כז,כז)** מלמד שבהמה טמאה שהוקדשה תפדה (=חילול) וַיִּכְרָה בְּעַרְפָּךָ או תמכר וַיִּמְכַּר בְּעַרְפְּךָ ותצא לחולין). - ורבי יוחנן, האי **(וי' בהר כה,יד) וְכִי-תִמְכְּרוּ**

מִמֶּכֶר מאי עביד ליה? - מיבעי ליה לכדרכי יוסי בר חנינא. דתניא, אמר רבי יוסי בר חנינא: בוא וראה כמה קשה אבקה של שביעית וכו', אדם נושא ונותן בפירות שביעית - לסוף מוכר את מטלטליו ואת כליו, שנאמר **(וי' בהר כה,יג) בשנת היובל הזאת תשבו איש**

אֶל-אֲחֻזּוֹ: וסמיך ליה **(וי' בהר כה,יד) וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעִמִּיתְךָ** וגו'.

הערה: (א) הברייתא בשם רבי יוסי בר חנינא באה בתוספתא בהרחבה רבה. (ב) פשט **(כה,יג)** אינו מזכיר מכירה. סופו **תשבו איש אל-אֲחֻזּוֹ** שעזבה בד"כ במכירה הנלמדת מהסמיכות ל-**(כה,יד)** שבו נאמר **וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר**.

ורבי אלעזר, האי קרא דרבי יוחנן מאי עביד ליה? מיבעי ליה לכדנניא: **(וי' בהר כה,יב) פי יובל הוא קדש** מה קדש תופס את דמיו - אף שביעית תופסת את דמיה. תניא כוותיה דרבי אלעזר, ותניא כוותיה דרבי יוחנן. תניא כוותיה דרבי אלעזר: שביעית תופסת את דמיה, שנאמר **(וי' בהר כה,יב) פי יובל הוא קדש תהיה לכם**, מה קדש תופס את דמיו ואסור - אף שביעית תופסת את דמיה ואסורה.

אי מה קדש תפס דמיו ויוצא לחולין (ט: הפריט הראשון שהיה קודש יוצא לחולין וכסף הפדיון נתפס בקדושה), (טט: תאמר) אף שביעית תופסת את דמיה ויוצאת לחולין - תלמוד לומר **(וי' בהר כה,יב) תהיה** - בהיותה תהא (טט: גזירת הכתוב פרי ראשון של יובל ושביעית נשאר בקדושתו גם כאשר מוכרים אותו וגם הכסף ששולם בעדו או חליפיים אחרים מתקדשים, שלא כמו בקודש אחר).

נלמד על תפקידי תבניות הטעמים מההלכה והדוגמא

[מתיבתא ז' סוכה אליבא דהלכתא מ,ב] חילול פירות שביעית בדרך מקח ובדרך חילול. אין שביעית מתחללת אלא על דרך מקח במה דברים אמורים בפרי ראשון אבל בפרי שני מתחלל בין דרך מקח בין דרך חילול. (טט: המקור): **[רמב"ם שמיטה ויובל פ"ו ה"ח]** ופסק הרמב"ם כרבי יוחנן ששביעית מתחללת בין דרך מקח ובין דרך חילול ודלא כרבי אלעזר וכדברי רב אשי להלן (סוכה מא,א), שכל דברי רבי יוחנן הם בפרי שני אבל פרי ראשון אינו מתחלל אלא בדרך מקח גם לדעת רבי יוחנן **[כסף משנה וראה רדב"ז שם]**

[מתיבתא ז' סוכה אליבא דהלכתא מ,ב, פניני הלכה] דין קדושת שביעית בסתם מעות הנמצאים בשנת השמיטה בשוק. בסוגייתנו מבואר שדין פירות שביעית הוא שאם קנו אותם בדמים נתפסו הדמים בקדושת שביעית והפרי עצמו נשאר אסור אך דווקא הפרי

הראשון נשאר אסור גם אחר שדמיו קדשו מה שאין כן חליפי הפרי (טט: המתכנים פרי שני שאינו הפרי שביעית) וכגון (מביא המשך [סוכה מ,ב] ראה להלן). וכתב ב-**[שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' קכט]** שפשוט שדין זה שדמי הפרי נאסרים אף שהפרי הראשון עצמו נשאר

בקדושתו אינו מדובר רק אם מכרו את הפרי הראשון פעם אחת אלא גם אם מי שקנה אותו וימכרנו לאדם אחר יקדשו דמי **המקח הללו** וכן אם הקונה אותו וימכרנו לאדם שלישי יקדשו גם דמים אלו שכיון שהפרי נשאר בקדושתו הראשונה הרי הוא תופס את דמיו ומחיל עליהם קדושת שביעית גם אם ימכרו אותו הרבה פעמים ובאופן זה נמצא שפרי אחד יכול להחיל קדושת

שביעית על הרבה מעות פי כמה וכמה משויו (כגון מוכר תבואה לסוחר המוכר אותה לביח"ר ליצור קמח המוכר קמח למאפיה או לייצור אטריות המוכר מוצר לסיתונאי המוכר לקמעונאי המוכר לצרכן. כל הכסף מכל המכירות נתפס בקדושת שביעית). **מה שאין כן בהקדש שאינו נשאר**

בקדושתו אחרי שפדו אותו ואם פודים אותו עוברת הקדושה למעות הפדיון והוא עצמו יוצא לחולין שביעית נשאר יכול להחיל קדושה על מעות אלא כפי שויו שלו ולא יותר.

יש כאן סוגיות הבאות: (א) לקיחת פרי שביעית ראשון במקח בלבד; (ב) פרי שביעית תופס דמיו; (ג) הלכות פרי שני.

סוגיה (א) לקיחת פרי שביעית ראשון במקח בלבד;

מצאנו לימוד סמוכים בין שני פסוקים כאשר הפסוק השני פותח בתבנית טעמים מרכא טפחא וזה כעין מדה (כב) מל"ב מידות מכתוב שחבירו (טט: שלפניו) מלמד עליו. (כג) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כד) מדבר שהוא מוכיח על חבירו (טט: שאחרי),

מ-**[בבלי סוכה מ,ב]** ומ-**[רמב"ם שמיטה ויובל פ"ו ה"ח]** למדנו שפרי ראשון של שביעית קדוש ונקח במכירה ותופס דמיו. הנקח במכירה נלמד מפסוקים סמוכים, שלדעתנו הם (כה,יב) העובר ל- (כה,יג) וסיומו סמוך ל- (כה,יד) המלמד מפורשות על מכירה.

שלב (א) מלת **(וי' בהר כה,יב) קדש** מלמדת על קודש כללי וקדושת פירות יובל ושביעית.

שלב (ב) **(וי' בהר כה,יג) בשנת היובל** - מרכא טפחא בראש פסוק כלימוד סמוכים המקבל משהו מהפסוק הקודם וזה מה **קדש** תופס את דמיו ואסור גם שביעית תופסת דמיה ואסורה.

שלב (ג) לפי הרמב"ם רבי אלעזר אומר שפרי ראשון נקח במכירה וגם רבי יוחנן אומר שפרי ראשון נקח במכירה. לכן אפשר לקחת את הסבר **[בבלי סוכה מ,ב]** על דברי רבי אלעזר גם עבור ר' אלעזר וגם עבור דברי ר' יוחנן. מאי טעמא דרבי אלעזר - דכתיב **(וי' בהר כה,יג) בשנת היובל הזאת** וגו' וסמיך ליה **(וי' בהר כה,יד) וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר** - דרך מקח, ולא דרך חילול.

נשים לב שקטע הפסוק המובא **(וי' בהר כה,יג)** מסתיים "וגו' " משמע שאפשר שהלימוד של סמוכים בא מהמשך הפסוק.

הפסוק המלא **(וי' בהר כה,יג) בשנת היובל הזאת תשבו איש אל אחוזו:**

אֶל-אֲחֻזּוֹ - סלוק כמגביל, האיש נפרד מאחוזתו בדרך כלל במכירה (ולא נתחשב במיעוט שלפעמים במתן מתנה, או כמנכר לעבד). וכך כאשר **(וי' בהר כה,יג) תשבו איש אל אחוזו:** תשובו במקח הנלמד מהסמיכות אל הפסוק הבא **(וי' בהר כה,יד) וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני – (טור) כ"י מצוות אגמתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נראים קיסרים ותפקידים) – להגביל מונח – רבוי; **מחפץ פטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרנא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' ששעיה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; **דנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרנא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פטא** – פשוט, ו; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גזול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיניט), **תלישא-קטנה** = **תרא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **תלישא-גזולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

- דרך מקח, ולא דרך חילול. גם פרי שביעית יצא במקח ולא בחילול. סוגיה (ב) פרי שביעית תופס דמיו.

ויקרא בהר כהיב: פי יגבל הוא קדש תהנה לכם. מלת (וי' בהר כהיב) **קדש** מלמדת (א) על קודש באופן כללי (ב) קדושת פירות יובל ושביעית באופן פרטי. לקודש באופן כללי יש מערכת הלכות של קודש החלה גם על קודש פירות יובל ושביעית עם שנויים מסוימים.

אחת מן ההלכות האלו "קדש תופס דמיו ויוצא לחולין" משתנה בפירות יובל ושביעית כנאמר ב-[**בבלי סוכה מ,ב**] אי מה **קדש** תפס דמיו ויוצא לחולין (טט: הפריט הראשון שהיה קודש יוצא לחולין וכסף הפדיון נתפס בקדושה), אף שביעית תופסת את דמיה ויוצאת לחולין - תלמוד לומר (וי' בהר כהיב) **תהנה** - בהוייתה תהא (טט: פרי ראשון של יובל ושביעית נשאר בקדושתו גם כאשר מוכרים אותו וגם הכסף ששולם בעדו או חליפים אחרים מתקדשים). ויוסבר ע"פ תבניות הטעמים כלהלן.

טעם מלת (וי' בהר כהיב) **קדש** – טפחא בתפקיד שנוי ורבוי. (וי' בהר כהיב) **תהנה לכם** – מונח כרבוי, אתנה כמגביל, הגמרא למדה ממלת (וי' בהר כהיב) **תהנה** - בהוייתה תהא, טעם מלת **תהנה** – מונח כרבוי מרמז לכך שאף-על-פי שהפרי הראשון עשוי להימכר פעמים רבות, טעם מלת **לכם** – אתנה מגביל, ומרמז שכל הדמים שהתקבלו מכל המכירות נתפסים בקדושת שביעית של הפרי הראשון. וכדוגמא שהובאה ב-[**מתיבתא ז**] **סוכה אליבא דהלכתא מ,ב**, **פניני הלכה**] וכתב ב-[**שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' קכט**] ... (כגון מוכר תבואה לטוחר המוכר אותה לביח"ר ליצור קמח המוכר קמח למאפיה או לייצור אטריות המוכר מוצר לסיטונאי המוכר לקמעונאי המוכר לצרכן. כל הכסף מכל המכירות נתפס בקדושת שביעית)

סוגיה (ג) הלכות פרי שני.

טעם מלת (וי' בהר כהיב) **קדש** – טפחא בתפקיד שנוי ורבוי. לעיל עסקנו בשנוי ורבוי בפרי ראשון בלבד. עתה נעסוק בשנוי בפרי שני, שנתפס בקדושת פרי ראשון, אבל אותו אפשר למכור או לחלל (לפדות) הכסף יתקדש, והוא יצא לחולין. ע"פ רש"י בגמרא: פסוק (וי' **בח' כז**), מלמד שבהמה טמאה שהוקדשה (שהיא כעין פרי שביעית ראשון) תפדה (=חילול) ו**תקדש** **בְּעֶרְפָּךָ** או תמכר **בְּעֶרְפָּךָ** ותצא לחולין. כסף הפדיון (=חילול) או המכירה נתפס בקדושה והוא כעין פרי שני. המקור לכך ב-[**תנ"כ וי' בחקתי פרק יב כז**], (א) (וי' **בח' כז**) **וְאִם בְּפִתְחֵהּ הִטְמֵאָה וּפְדָה בְּעֶרְפָּךָ** מה ת"ל, לפי שנאמר (וי' **בח' כז**) **בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ**, יכול אין לי אלא סלעים של הקדש, מגיין לרבות דבר המטלטל, ת"ל **וּפְדָה**, לרבות דבר המטלטל. וא"כ למה נאמר **בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ**, פודה בכל דבר שהוא מטלטל ובלבד שהוא צריך (טט: בסוף) לישום בכסף, אמר טלית זו תחת חמור זה יצא לחולין וצריך לעשות דמים (טט: לכתחילה להשלים בשווי בין הפרטים, אבל בדיעבד לא חייב).

ב-[**בבלי סוכה מ,ב**] עד כאן ובדוגמא ראינו כיצד פרי ראשון של יובל ושביעית תופס את דמיו כאשר מוכרים אותו או מוצרים ממנו. המשך [**בבלי סוכה מ,ב**] מברר מה קורה כאשר מחליפים פרי שביעית ראשון למשהו אחר, בדוגמא של הגמרא אוכל אחר. [**בבלי סוכה מ,ב**] יצא כיצד? לקח בפירות שביעית בשר - אלו ואלו מתבערין שביעית, לקח בבשר דגים - יצא בשר ונכנסו דגים, לקח בדגים יין - יצא דגים ונכנס יין, לקח ביין שמן - יצא יין ונכנס שמן. הא כיצד? אחרון אחרון (טט: מהמחליפים) נכנס (בקדושת) שביעית, ופרי עצמו (פרי השביעית הראשון) אסור. מדקתני (טט: כי למד במשנה) לקח לקח אלמא: דרך מקח - אין, דרך חילול - לא. תניא כוותיה דרבי יוחנן: אחד שביעית ואחד מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף, בין חיינ בין שחוטין, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: על שחוטין - מתחללין, על חיינ - אין מתחללין, גזירה שמא יגדל מהן עדרים. בקודש שאינו פירות שביעית אפשר לפדותו ובמה שפודין נתפס לקודש והנפדה יוצא לחולין. הגמרא תיארה שרשרת חילופין כזאת. נשים לב שהחליפין אינם בין דברים בעלי אותו ערך, ולא מצוין שצריך שוויון ערך כספי בין המוחלף למחליף (למשל כנלמד בבבלי נזיר ל, לג, פיהמ"ש רמב"ם נזיר פ"ה, מ"ב).

בקודש באופן כללי יש לימוד כגון [**בבלי קידושין יא,ב**] ואמר שמואל: הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה - מחולל! **רמב"ם ערכין וחרמין פ"ז, ה"ח**] אחד קדשי בדיק הבית ואחד קדשי מזבח שנפל בהן מום אין פודין אותן לכתחילה אלא בשוייהן, ואם עבר וחללן על פחות משוייהן אפילו הקדש שוה מאה דינר שחללו על שוה פרוטה הרי זו פדוי ויצא לחולין ומותר ליהנות בו, ומדברי סופרים שהוא צריך חקירת דמים וחייב להשלים את דמיו. אפשר בדרך זאת לחלל את הפרי שני על שוה פרוטה.

[**מתיבתא ז**] **סוכה, ביאור הגמרא** בגרסת **אוצר החכמה הערה ט**] לגבי הקדש שנינו (ב"מ מ). 'הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל' וכתב הר"ש סיריליאו (שביעית פ"ט ה"ח ד"ה לענין קנייתן), שכשם שבזמן הזה מותר לכתחילה לחלל הקדש ששוה הרבה על שוה פרוטה, כך גם בפירות שביעית מותר לחלל לכתחילה (בפירות שניים כמבואר בסמוך) פירות רבים על שוה פרוטה אולם החזון איש (שביעית סי' כה סק"ה) הקשה על דבריו, הרי לענין שביעית אין חילוק בין בזמן הבית לזמן הזה ואף הוכיח ממשמעות סוגייתנו (לקמן מ"א), שהגמרא חיפשה תקנה בליקחת פירות בזמן הזה, הרי שלכתחילה אין לעשות כן. וראה ברש"י (ב"מ שם ד"ה מחולל), שהטעם שמועיל לחלל הקדש על שוה פרוטה הוא משום שאין הונאה להקדש ואם כן לכאורה לא שייך טעם זה בשביעית. וראה בדברי ביאור הגר"א (י"ד סי' רצד אות כ) מה שדן בענין זה אולם התוספות רי"ד (ב"מ שם ד"ה הקדש) כתב שכיון שההקדש נתפס על ממון כל שהוא בתמורתו, מיד כבר אין מועלים בו והוא יוצא לחולין. ולכאורה, טעם זה שייך אף בקדושת שביעית. וכתב רש"י (ד"ה אדם), שעיקר האיסור הוא הזריעה והזמירה ואיסור זה של סחורה הוא האיסור הקל וביאר השולחן ערוך (על הערוך, ערך אבק), שאין כוונת רש"י לגרע איסור קצירה ובצירה, אלא נקט את האיסורים שהוזכרו בתחילת לשון הפסוק. והתוספות (ד"ה אבקה) כתבו שעיקר האיסור הוא בחרישה וזריעה ואיסור זה של סחורה אינו אלא עשה בעלמא.

לגבי מעשר שני יש משניות אחדות העוסקות בחילול מעשר שני בכחות משווי המעשר שני או בפדיון ללא הספת חומש. [**משנה מע"ש פ"ד, מ"א**] [*] המוליך פירות מעשר שני ממקום היוקר למקום הזול או ממקום הזול למקום היוקר פודהו כשער מקומו ... [**פיהמ"ש רמב"ם**] אם עבר והולין, אבל לכתחילה אסור לעשות כן אלא פודהו במקומו או מעלהו לירושלם. [**משנה מע"ש פ"ד, מ"ב**] [*] פודין מעשר שני בשער הזול כמות שהחונני לוקח לא כמות שהוא מוכר ... ראה [**רמב"ם הל' מעשר שני ונטע רביעי פ"ד, יח, יט וכסף משנה ורדב"ז שם**]. [**משנה מע"ש פ"ד, מ"ד**] [*] מערימין על מעשר שני כיצד אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים לעבדו ולשפחתו העברים הילך מעות אלו ופדה לך מעשר שני זה ... (כי חוסך בזה את החומש שאם בעל הבית הוא הפודה חייב בו) (וי' בהר כהיב) **וְיִבֶּה-תִּמְכְּרוּ מִמְכָּר** (וי' בהר כהיב) **וְיִבֶּה-תִּמְכְּרוּ** - מקף כרב-משמעות מלת מכירה.

[**רש"י**] עה"ת (וי' בהר כהיב) **וְיִבֶּה-תִּמְכְּרוּ** וגו' – (משמע א) לפי פשוטו כמשמעו. (משמע ב) ועוד יש דרשה מגיין כשאתה מוכר, מכור לישראל חברך, וגו' [**בבלי סוכה מ,ב**] (וי' בהר כהיב) **וְיִבֶּה-תִּמְכְּרוּ** וגו' – (משמע א) בפרי שביעית ראשון מכירה בלבד (משמע ב) בפרי שני מכירה או חילול הנקרא פדיון

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) כי במצוות האמתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל - מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, מעטע, לא משו; טפחא = טרףא - שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זרקא-קטן - 2; זרקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זרקא-קטן ... זרקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיררה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיררה. שגגה = שכהה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

1.9 ויקרא בהר כה,א (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)

ויקרא בהר כה,יד: וכי-תמקרו ממפר' לעמיתך או קנה מינך עמיתך אל-תוננו איש את-אחיו: נושא הפסוק קנין מטלטלין.

ויקרא בהר כה,נא: אם-עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאלתו מכסף מקנתו:

ויקרא בהר כה,מו: והתנתקתם אתם לבניכם אחרים לרשת אהיה לעלם בהם מעבדו ונבאחכם בני-ישראל איש באחיו לא-תרה בו פפרך: ס

[בבלי בכורות יג,א] מתני' [בכורות פ"א,מ"ח] הלוקח עובר פרתו של עובד כוכבים, והמוכר לו, אף על פי שאינו רשאי, והמשתתף לו, והתקבל ממנו, והנותן לו בקבלה - פטור מן הבכורה, שנאמר בישראל, אבל לא באחרים. הכהנים והלוים חייבים, שלא נפטרו מכבוד בהמה טהורה אלא מפדיון הבן ומפטר חמור.

[בבלי בכורות יג,ב] גמ'. מאי איריא דתני עובר חמורו ברישא, והדר תני עובר פרתו? ליתני ברישא עובר פרתו - דקדושת הגוף הוא, והדר ליתני עובר חמורו - דקדושת דמים הוא! אמרי במערבא, איבעית אימא: אידי דחביבא ליה, כדרבי חנינא; ואי בעית אימא: אידי דזוטרין מיליה דבהמה טמאה פסיק ושדי לה.

אמר ר' יצחק בר נחמני אמר ריש לקיש משום ר' אושעיא (שתי הלכות): (הלכה א) ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמתו בדיניהם, אף על פי שלא משך - קנה וחייבת בבכורה; (הלכה ב) ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו בדיניהם, אף על פי שלא משך - קנה, ופטור מן הבכורה.

(דיון בהלכה א בקנין מגוי) אמר מר (שאלה א על מאמר רבי יצחק בדיניהם): ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בדיניהם, אף על פי שלא משך - קנה וחייבת בבכורה מאי בדיניהם? אי נימא בדיניהם דגופיה (בקנין גוי לעבד), דאתי בקל וחומר, אם גופיה קני ליה ישראל בכסף, דכתיב: (וי' בהר כה,מו) לרשת אהיה - הקישו הכתוב לאחווה, מה אחווה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה, אף עבד כנעני נקנה בכסף, ממונו (של גוי) לא כל שכן הוא? (פסוק זה מקיש קנין עבד גוי לקנין קרקע, ומזה רצו ללמוד בקל וחומר אם גוף הגוי קונים בכסף או בודאי את ממונו יקנו בכסף. הגמרא דוחה מהלך זה בשתי דחיות (א) אם כן שיעזיל לקנות ממון הגוי בשטר ובחזקה (ב) שעצם הלימוד אינו נכון שהרי מצינו שישראל קנה ישראל אחר בכסף וממון ישראל אינו נקנה בכסף אלא במשיכה)

(דחיה א בלשון הגמרא) אם כן, אפי' בשטר ובחזקה נמי (מקושיית הגמרא למדים שזה אינו נכון. והראיה שעל זה היה אפשר לומר אין הכי נמי ועל זה נקט אחד משלוש אפשרויות הקנין וזה שהגמרא לא אמרה כן מכאן שבאמת ממון גוי לא נקנה בשטר וחזקה!)

(דחיה ב בלשון הגמרא) ועוד (שאלה ב על מאמר רבי יצחק בדיניהם), ישראל מישראל יוכיחו, דגופיה - קני ליה בכסף (גוף העברי לעבד עברי), ממונו - במשיכה (ולא בכסף)!

עד כאן המהלך סבר ללמוד קנין מטלטלין של גוי מ-(וי' בהר כה,מו) לרשת אהיה אבל זה הכניס גם קנין בשטר וחזקה ולכן צריך מקור אחר שיהיה רק על כסף.

אלא אמר אביי: בדיניהם - שפסקה להם תורה (לקנין של ישראל מגוי בכסף והמקנה), (וי' בהר כה,יד) או קנה מינך עמיתך, לריש לקיש, הכתוב הזה הגביל את הקנין במשיכה לישראל מיישראל ולכן בכסף מגוי, ואין מעורבות של שטר וחזקה.

(הגמרא מסבירה) (כה,יד) מינך עמיתך הוא דבמשיכה, (מכאן המסקנה) הא מיד עובד כוכבים בכסף;

(בירור אולי יש כאן מיעוט מוחלט) ואימא: מיד עובד כוכבים כלל (ו) כלל לא (מועיל כל דרך קנין)! אמרי: לא ס"ד (למיעוט מחלט, כי), ק"ו הוא, אם גופו קונה, ממונו לא כ"ש (אם גופו של גוי נקנה בכסף, האם ממונו לא נקנה)? (אם כן זה לא מיעוט מוחלט) (בירור נוסף אולי צריך שני דברים) ואימא: מיד עובד כוכבים עד דאיכא תרתי (אולי מגוי צריך קנין בכסף ובמשיכה)! אמרי: ולא ק"ו הוא? גופו - (בדרך) אחת, ממונו בשתיים?

(בירור נוסף אולי אפשר בכל אחת מהדרכים) ואימא: או בהא או בהא (או אולי באחת מן הדרכים)! (התשובה) דומיא ד-(וי' בהר כה,יד) עמיתך, מה עמיתך - בחדא, אף עובד כוכבים נמי - בחדא.

לריש לקיש, (כה,יד) מינך עמיתך הגביל את הקנין במשיכה לישראל מיישראל בדרך אחת בלבד והשליך מסקנה זאת לקנין מגוי בדרך אחת בלבד, ולפי המסקנה לעיל רק בכסף.

ההוה אמיןא היה שמלת עמיתך מיעטה את הגוי מקנין לגמרי, וטעם אתנה של עמיתך מגביל את המיעוט, דהיינו שאין ממעטים את הגוי לגמרי מכל אופן של קנין אלא רק במשיכה, ולכן נותר קנין מגוי בכסף.

(כה,יד) מינך עמיתך - מונח אתנה, מונח מרבה אתנה מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, ואלו שלוש דרכי קנין מגוי שנדחו: ללא כסף וללא משיכה, שלא תאמר שבגוי צריך כסף ומשיכה, ושלא תאמר שבגוי אפשר בכסף או במשיכה

(דיון בהלכה ב במכירה לגוי) אמר מר: ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו בדיניהן, אף על פי שלא משך - קנה ופטור מן הבכורה, מאי בדיניהן? אילימא בדיניהן דגופיה, משום דאתי בק"ו, אם גופו ישראל קני ליה בכסף, דכתיב: (בעקר גר) (וי' בהר כה,נא) מכסף מקנתו, ממונו לא כ"ש? ישראל מישראל יוכיחו, דגופו - קני בכסף, ממונו - במשיכה! אלא אמר אביי: בדיניהם שפסקה להם תורה, (וי' בהר כה,יד) וכי-תמקרו ממפר' לעמיתך, לעמיתך - במשיכה, הא לעובד כוכבים - בכסף; ואימא: לעובד כוכבים כלל כלל לא! אמרי: לאו ק"ו הוא? אם גופו קנה, ממונו לא כ"ש (אם גוי יכול לקנות גופו של ישראל בכסף ממונו לא כל שכן)? אימא: לעובד כוכבים עד דאיכא תרתי (שגוי לא יקנה עד שיקנה בכסף ובמשיכה)!? לאו ק"ו הוא: גופו - באחד, ממונו בשתיים (אם גוף של ישראל קונה באחד או דואי שלממונו של ישראל לא צריך שתי דרכי קנין)? ואימא: או בהא או בהא? דומיא ד-(וי' בהר כה,יד) עמיתך, [בבלי בכורות יג,ב] מה עמיתך - באחת, אף עובד כוכבים נמי - באחת.

אמרי: ולאמימר דאמר משיכה עובד כוכבים קונה, הניחא אי סבר לה כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות משיכה לא (בישראל ואילו בגוי משיכה קונה ולא כסף), אהני לעמיתך (ט: מאחד משני המופעים בפסוק (וי' בהר כה,יד) עמיתך או לעמיתך), לעמיתך - בכסף, לעובד כוכבים במשיכה; (ר' יוחנן סובר שקנין ישראל מיישראל הוא בכסף ולא במשיכה, ולא כר' יצחק הסובר שקנין ישראל מיישראל הוא במשיכה. אם אמיר סבירא ליה כר' יוחנן אזי הלימודים ממלת (וי' בהר כה,יד) עמיתך או לעמיתך הם כנ"ל אבל המסקנות הפוכות, לישראל בכסף לגוי במשיכה)

אלא אי סבר לה כריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה (ט: (וי' בהר כה,יד) או קנה מינך עמיתך), (וי' בהר כה,יד) לעמיתך - במשיכה, ולעובד כוכבים - במשיכה (אם אמיר סובר כר"ל יצא שגוי שוה לישראל בקנינים ושניהם במשיכה), (ולכן שנאלת השאלה על אמיר לשיטת ר"ל) (וי' בהר כה,יד) לעמיתך למה לי (היא מלה יתירה ואיזה מיעוט יש ללמוד ממנה)? אמרי: לעמיתך אתה מחזיר אונאה, ואי אתה מחזיר אונאה לכנעני; (מקשה הגמרא) לכנעני מ- (וי' בהר כה,יד) אל-תוננו איש את-אחיו נפקא! (קבלנו שני

ב"ה טוב טעם ודעת ודעת (טו) כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים סיסריים ותפקידים) - להגביל: מונח - מהפך פשטא - מוציא פשטא; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מוציא; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שיהי לפיטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיהי לפיטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעט עם הלכה מפרטיה מענין מסוים; מקף - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.10 ויקרא בהר כהא, (התש"פ)

ויקרא בהר כה, כט: ואיש כי-ימכר בית-מושב עיר חומה ויהיתה נאלתו עד-תם שנת ממכרו ימים תהיה נאלתו:

ויקרא בהר כה, ל: ואם לא-יגאל עד-מלאה לו שנה תמיתה

וקם הבית אשר-בעיר אשר-לא לו חמה לצמיתת לקנה אתו לדרתיו לא יצא ביבול:

(כה, כט) ואיש - רביע, ע"פ [רמב"ם שמיטה ויובל פ"ב, ה"ד] ע"פ [בבלי ערכין פ"ט, מ"ג, לא, א] בתפקיד ארבעה מצבי גאולה של בית-

מושב עיר חומה, מלוקח ראשון, מלוקח שני בתוך שנה שקנה מהלוקח הראשון, ממקבל מתנה מבעל הבית, גאולה מהקדש או מגואל

אחר מהקדש בתוך שנה. בארבעה מצבים אלו בעל הבית ואם מת אזי בנו יש להם זמן לפדות - לגאול עד שנה מלאה (פשוטה או מעוברת)

(כה, כט) כי-ימכר - מקף כבורר בין מכירת בית-מושב עיר חומה שאם לא יגאל תוך שנה תחול חליטה לטובת הלוקח, ובין מכירת

בית-מושב עיר חומה שלא חל בה גאולה או חליטה והיא דומה למצוות ערי חצרים ושדות.

[מנחת חינוך, מצוה שמא, פדיון הנחלות עד השלמת שנה] [ז] בורר בין מכירה שהיא תיכף אך התורה נתנה רשות לפדות עד שנה ואם אינו פודה נחלטת למפרע ובין מכירה כהלוואה מעכשיו ואיגלי מילתא למפרע דמכורה משעה ראשונה.

ובסעיף [יט] מכירה בערי חומה שאינם 48 ערי לויים ובין מכירה ב-48 ערי לויים שהיו ערי חומה ואין להם דין חילוט ופודה תמיד.

וצ"ע האם על מכירה לשנים כעין מכירה כמו בשדות וערי חצרים חלה מצוות גאולה או לא חלה ומהחכירה ברור שאין חליטה.

[רמב"ם שמיטה ויובל פ"ב, ה"א] כל שהוא לפניו מן החומה כגון הגנות והמרחצאות והשובכות הרי הוא כבתים שנאמר (כה, ל)

אשר-בעיר, אבל השדות שבתוך העיר נגאלין כדון השדות שחוץ לעיר שנאמר (וי בהר כה, ל) וקם הבית אשר-בעיר בית וכל

הדומה לבית לא השדות. וכן [הלכה יב] בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות אינו נחלט כבתי ערי חומה, וירושלים אין הבית נחלט בה, ובית הבנוי בחומה אינו כבתי ערי חומה.

(כה, כט) כי-ימכר בית-מושב עיר חומה - מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות

לימוד אחד יוצא מפשט הכתוב. הפשט הוא מכירה ללוקח אחד. היוצא מן הפשט הוא מספר מצבים שאפשר שמתרבים מטעם מונח

במלת עיר והם: לוקח שני מידי לוקח ראשון, מתנה, הקדש.

[רמב"ם שמיטה ויובל פ"ב, ה"ד] [ט: א] מכר לראשון [ט: ב] וראשון לשני בתוך השנה מונין לראשון כיון ששלמה שנה ראשונה הוחלט הבית ביד השני, שהמוכר מכר לשני כל זכות שתבוא לידו, הגיע י"ב חדש ולא גאלה הרי זו נחלטת ביד הלוקח, [ט: א] וכן אם

נתן הבית מתנה ולא גאלו כל י"ב חדש הרי זה נחלט ביד זה שנתן לו מתנה.

[ט: ד] [הלכה ח] המקדיש בית עיר חומה וגאלו אחר מיד ההקדש כיון שעלתה לו שנה משעה שנגאל מיד ההקדש ולא גאלו בעליו

נחלט ביד הגואל, שאין ההקדש חולט אלא הלוקח שנאמר (וי בהר כה, ל) לקנה אתו לדרתיו

[רדב"ז הלכות שמיטה ויובל פ"ב, ה"ח] המקדיש בית עיר חומה וכו'. ברייתא שם [בבלי ערכין פ"ט, מ"ג, לא, א] המקדיש בית כבתי

ערי חומה הרי זה גואל וגואל לעולם, גאלו אחר מיד ההקדש הגיע יום י"ב חדש ולא גאלו היה חלוט לו מה"מ אמר שמואל דאמר

קרא (וי בהר כה, ל) לקנה אתו ואפילו מיד ההקדש ולחליטה הקדש אמר קרא לדרתיו יצא הקדש שאין לו דורות (וי בהר כה, ל) לא יצא

ביבול למה לי אמר רב ספרא לא נצרכה אלא למוכר בית בבתי ערי חומה ופגע בו יובל בתוך שנתו סד"א ליפק ביובל קמ"ל לא יצא

ביובל:

[בבלי מגילה גב, גופא, אמר רבי יהושע בן לוי: כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נדון ככרך. תנא: סמוך - אף על פי שאינו נראה, נראה - אף על פי שאינו סמוך.

בשלמא נראה אף על פי שאינו סמוך - משכחת לה כגון דיתבה בראש ההר. אלא סמוך אף על פי שאינו נראה, היכי משכחת לה? אמר רבי ירמיה: שיושבת בנחל. ואמר רבי יהושע בן לוי: כרך (2) שישב ולבסוף הוקף - נדון ככפר. מאי טעמא - דכתיב (וי בהר כה, כט)

ואיש כי-ימכר בית-מושב עיר חומה - שהוקף ולבסוף ישב, ולא שישב ולבסוף הוקף. ואמר רבי יהושע בן לוי: כרך שאין בו

עשרה בטלנין - נדון ככפר. מאי קא משמע לן? תנינא: איזו היא עיר גדולה - כל שיש בה עשרה בטלנין, פחות מכאן - הרי זה כפר. - כרך איצטרך ליה, אף על גב דמיקלעי ליה מעלמא. ואמר רבי יהושע בן לוי: כרך שחבר ולבסוף ישב - נדון ככרך. מאי חרב? אילימא

חרבו חומותיו, ישב - אין, לא ישב - לא? והא תניא, רבי אליעזר בר יוסי אומר: אשר לוא חומה (בתורה אשר-לא חמה) - אף על פי

שאין לו עכשיו, והיה לו קודם לכן. אלא: מאי חרב - שחרב מעשרה בטלנין.

כרך (2) [ש"ע אר"ח הלכות מגילה ופורים סי' תרפח, ס"א]

<א> כרכים (א) המוקפים חומה א מימות יהושע בן נון, אפילו אינן מוקפין עכשיו, א' <קורין בט"ו, אפילו אם הם בחוצה לארץ, (ב) א' ואפילו אין בהם עשרה בטלנים (פ') בטלנים ממלאכתם (ג) ועוסקים בצרכי צבור; [הוא שהוקף ואח"כ ישב, או שישב תחלה (ט"ז), מאמר מרדכי: עם מעט בתים] על דעת

להקיפו אח"כ (ואח"כ נבנו רוב הבתים), (ד) לאפוקי כשנודע שישב תחלה * על דעת שלא להקיפו <ב> <אבל ב' א' > בסתמא הוקפה ולבסוף ישבה ר"ן).

(וי בהר כה, כט) ואיש כי-ימכר בית-מושב

(וי בהר כה, כט) בית-מושב - מקף ע"פ [ש"ע אר"ח ה' מגילה ופורים סי' תרפח, ס"א] כבורר בין והוא שהוקף ואח"כ ישב, או

שישב תחלה (ט"ז), מאמר מרדכי: עם מעט בתים) על דעת להקיפו אח"כ (ואח"כ נבנו רוב הבתים) ובין שישב תחלה * על דעת שלא

להקיפו (ואפילו הקיפו אותה אח"כ בחומה אבל רוב בתיה נבנו קודם להקפתה ב)

(וי בהר כה, ל) אשר-לא חמה - מקף כבורר בין שלא היה לעיר חומה כלל או שנבנתה אחרי רוב בתיה ובין תניא, רבי אליעזר בר יוסי

אומר: אשר לוא חומה (בתורה אשר-לא חמה) - אף על פי שאין לו עכשיו, והיה לו קודם לכן.

שהוקף [רמב"ם שמיטה ויובל פ"ב, ה"ד]

אין המקום נקרא ערי חומה עד שיהיה בו שלש חצרות או יתר, ובכל חצר מהן ב' בתים או יתר ויקיפוה חומה תחלה ואח"כ יבנו

החצרות בתוכו, אבל מקום שישב ואח"כ הוקף או שלא היו בו ג' חצרות של ב' בתים אינו עיר חומה אלא בתים שבו כבתי החצרים.

(וי בהר כה, ל) וקם - תלשא כפרט קדמאה לפני הבית אשר-בעיר - קדמא ואולא המרמז ללימוד בכלל כלשהו,

(וי בהר כה, ל) אשר-בעיר - מקף בורר בין עיר חומה שמתקיים בה מצוות גאולה בית שנמכר או הוקדש, ובין עיר חומה שלא מתקיים

בה מצוות גאולה. כגון 48 ערי לויים, עיר שישבה ואח"כ הוקפה, ירושלים למרות שהיא עומדת בכל התנאים שהביא [רמב"ם שמיטה

ויובל פ"ב] [הלכה יד] [הלכה טו] המוזכרות בפרטים.

(וי בהר כה, ל) הבית אשר-בעיר - קדמא ואולא כרמז ללימוד במידת כלל ופרט בקשר למה אפשר למכור ולגאול בעיר חומה. [רמב"ם

שמיטה ויובל פ"ב] [הלכה יא] כל שהוא לפניו מן החומה כגון הגנות והמרחצאות והשובכות הרי הוא כבתים שנאמר אשר בעיר,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי בצמיתות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבנות, מכל מקום: דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – מונח קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

אבל השדות שבתוך העיר נגאלין כדין השדות שחוץ לעיר שנאמר (וי' בהר כה,ל) **וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר-בְּעִיר** בית וכל הדומה לבית לא השדות. **[הלכה יב]** בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות אינו נחלט כבתי ערי חומה, וירושלים אין הבית נחלט בה, ובית הבנוי בחומה אינו כבתי ערי חומה.

[רמב"ם שמיטה ויובל פ"ב] **[הלכה ה]** היתה שנה מעוברת אינו נחלט עד סופה שנאמר עד מלאת לו שנה תמימה להביא חדש העיבור. **[הלכה ו]** מכר ב' בתים אחד בחצי אדר ראשון ואחד בראש אדר שני זה שמכר בראש אדר שני כיון שהגיע אחד באדר של שנה הבאה עלתה לו שנה, וזה שמכר בחצי אדר ראשון לא עלתה לו שנה עד חצי אדר של שנה הבאה מפני שירד הלוקח בחדש העיבור.

(וי' בהר כה,ל) וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר-בְּעִיר – תלשא בתפקיד ללימוד לכתוב אלפניה ב-**(וי' בהר כה,ל) עַד-מְלֵאתָ לּוֹ שָׁנָה תְּמִימָה** – זקא סגול בתפקיד הוספה ממין הענין על הענין. כאן מוסיף על שנת לבנה פשוטה פרק זמן מסוים שטעם מקף בכתוב **(וי' בהר כה,ל) עַד-מְלֵאתָ** מרמז לכירור שב-**[בבלי ערכין לא,א]** בין הוספה של חודש עיבור **וּבֵין** דעת רבי בהוספה של עיבורה של שנת לבנה, היינו השלמה של כ-11 יום בין שנת לבנה לשנת חמה. ב-**(וי' בהר כה,ל)** גם נאמר **וְאִם לֹא-יִגָּאֵל עַד-מְלֵאתָ לּוֹ שָׁנָה תְּמִימָה** ומקוש **וְיִגָּאֵל** אל הנאמר לפניו **(וי' בהר כה,כט) יָמִים תִּהְיֶה נְאֻלָּתוֹ** ואפשר שכך עובר אל מלת **(וי' בהר כה,כט) יָמִים** משמעות של שנה. וזה ישפיע על הכתוב לפניו ב-**(וי' בהר כה,כט) וְהִתְחַל נְאֻלָּתוֹ עַד-הֵם שָׁנַת מִמְּכָרוֹ יָמִים תִּהְיֶה נְאֻלָּתוֹ**: שנה רגילה, שנה מעוברת, שנה ועיבורה (השלמה של כ-11 יום בין שנת לבנה לשנת חמה) אחרי שהצענו שלמלת **(וי' בהר כה,כט) יָמִים** משמעות של שנה, זה מאפשר להשלים את הדיון הבא:

[בבלי כתובות נז,ג] גמ'. מנא הני מילי? אמר רב חסדא, דאמר קרא: **(בר' ח"ש כד,נה) וַיֹּאמֶר אֱחִיזָה וְאָמְתָה תִּשָּׁב הַנְּעָר אֶתְנֶנּוּ יָמִים אֶן עֲשׂוֹר,** מאי **(בר' ח"ש כד,נה) יָמִים**? אילימא תרי יומי (מיעוט רבים שניים), משתעי איניש הכי (האם מבקשים דבר מועט)? אמרו ליה תרי יומי אמר להו לא, אמרו ליה עשרה יומי! אלא מאי **(בר' ח"ש כד,נה) יָמִים**? שנה, דכתיב: **(וי' בהר כה,כט) יָמִים תִּהְיֶה נְאֻלָּתוֹ**; ואימא: חדש, דכתיב: **(במ' בהע' יא,ב) עַד וְהָיָה חֹדֶשׁ יָמִים!** אמרי: דנין ימים סתם מימים סתם, ואין דנין ימים סתם מימים שנאמר בהן חדש. הסבר המשלב תבניות טעמים: **גמ' מנא הני מילי? אמר רב חסדא דאמר קרא (בר' ח"ש כד,נה) ...תִּשָּׁב** – קדמא **(בר' ח"ש כד,נה) הַנְּעָר אֶתְנֶנּוּ יָמִים** – מרכא תבר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין והשוניים בהלכותיהם או ענינם בקשר לענין. צ"ע **(בר' ח"ש כד,נה) יָמִים** – טפחא, מה תפקידה כאן? ...אלא מאי **(בר' ח"ש כד,נה) יָמִים**? שנה! דכתיב **(וי' בהר כה,כט) יָמִים תִּהְיֶה נְאֻלָּתוֹ** - (אתנה) טפחא מרכא סלוק. **(וי' בהר כה,כט) יָמִים** – טפחא מה תפקידה כאן?

...אמרי דנים **(בר' ח"ש כד,נה) יָמִים** (- טפחא) סתם מ-**(וי' בהר כה,כט) יָמִים** (- טפחא) סתם ואין דנים **(בר' ח"ש כד,נה) יָמִים** סתם מ-**(במ' בהע' יא,ב) יָמִים** שנאמר בהן חודש.

מניין יודעים כי **(וי' בהר כה,כט) יָמִים** משמעותו שנה שלמה, של לבנה או מעוברת מעת לעת, כפי שמתברר בהמשך וכי עד שנה כזאת **תִּהְיֶה נְאֻלָּתוֹ** של **בֵּית-מוֹשֶׁב עִיר חוּמָה** ושלא תאמר שמשמעות **עַד-הֵם שָׁנַת מִמְּכָרוֹ** היא עד ראש השנה של העולם בתשרי הבא אחרי המכירה או עד ראש השנה לישראל ולמלכים בניסן הבא אחרי המכירה. **(וי' בהר כה,כט) יָמִים** – טפחא ללא מרכא בתפקיד רבוי לא מוגבל המאפשר קרא **מוֹפְנָה**. לכן אפשר היה לעשות גזרה שיהיה **(בר' ח"ש כד,נה) יָמִים** – טפחא שאף הוא בא בתבנית שמשמעה יתור לרבנות והיא עשויה להיות מופנה. אבל היות וב-**[בבלי כתובות נז,ב]** לא נאמר שזה ג"ש כי כנראה אין לכך מסורת ממש רבנו, לכן יש לקרוא לזה היקף.

חזרה לטעם תלשא **(וי' בהר כה,ל) וְקָם** ללימוד לכתוב אחריה – בתפקיד מחיצה וילמד אילו מחיצות נחשבות חומה ואילו אינן נחשבות חומה כגון **[רמב"ם שמיטה ויובל פ"ב,ה"ג]** עיר שגגותיה חומתה או שהים חומתה אינה כמוקפת חומה. ללימוד לכתוב אחריה – בתפקיד שיעור לקביעה האם התחלת הישוב במקום יכול לאפשר לה להיקרא עיר חומה למצות גאולת מכירת בית בה. כגון **[רמב"ם שמיטה ויובל פ"ב] [הלכה יד]** אין המקום נקרא ערי חומה עד שיהיה בו שלש חצרות או יתור, ובכל חצר מהן ב' בתים או יתור ויקיפה חומה תחלה ואח"כ יבנו החצרות בתוכו, אבל מקום שישב ואח"כ הוקף או שלא היו בו ג' חצרות של ב' בתים אינו עיר חומה אלא בתים שבו כבתי החצרים.

ללימוד לכתוב אחריה – בתפקיד בעל בחינה נעלה של התקדשות בכיבוש ישראל בימי יהושע ובכיבוש בימי עזרא כגון **[רמב"ם שמיטה ויובל פ"ב] [הלכה טו]** אין סומכין אלא על חומה המוקפת בשעת כיבוש הארץ, כיצד עיר שלא היתה מוקפת חומה בשעה שכבש יהושע את הארץ אף על פי שמוקפת עתה הרי היא כבתי החצרים ועיר שהיתה מוקפת חומה בימי יהושע אף ע"פ שאינה מוקפת עתה הרי היא כמוקפת, וכיון שגלו בחרבן ראשון בטלה קדושת ערי חומה שהיו בימי יהושע כיון שעלה עזרא בביאה השניה נתקדשו כל הערים המוקפות חומה באותו העת מפני שביאתו בימי עזרא שהיא כביאה שנייה כביאתו בימי יהושע, מה ביאתו בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו בתי ערי חומה ונתחייבו במעשר, א"א/השגת הראב"ד/ אין סומכין אלא על חומה וכו' עד הרי היא כמוקפת. א"א חודש גדול אני רואה בכאן דהוא סבר קדושת יהושע לא קידשה לעתיד לבא והדר אמר אף על פי שאינה מוקפת עתה הרי היא כמוקפת ר"ל שהקדושה הראשונה לא בטלה עד שבטלה הארץ חידוש גדול הוא זה ואין סומכין עליו שהראשונה בטלו משבטלה הארץ אף על פי שחומתה קיימת ואם נפלה חומתן מיד בטלה קדושתן +.

[הלכה טז] וכן לעתיד לבוא כביאה שלישיית בעת שיכנסו לארץ יתחילו למנות שמיטין ויובלות ויקדשו בתי ערי חומה ויתחייב כל מקום שייכבשוהו במעשרות שנאמר והביאך י"י אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה, מקיש ירושתך לירושת אבותיך, מה ירושת אבותיך אתה נוהג [בהן] בחידוש כל הדברים האלו אף ירושתך אתה נוהג בה בחידוש כל הדברים האלו. א"א/השגת הראב"ד/ וכן לעתיד לבא. א"א הא דלא כרבי יוסי אלא במקומות שלא קידש עזרא.

(וי' בהר כה,ל) עַד-מְלֵאתָ לּוֹ שָׁנָה תְּמִימָה – מונח זקא מונח סגול בתפקיד הוספה ממין הענין על הענין, או גריעה ממין הענין מהענין. כל מונח מרבה הוספה או גריעה של משהו. כגון גורע מזמן שנה לגאולה ומאפשר גאולה מיידית עד שנה מזמן המכירה או ההקדשה **[רמב"ם שמיטה ויובל פ"ב] [הלכה א']** המוכר בית בתוך עיר המוקפת חומה ה"ז גואלה כל י"ב חודש מיום שמכר בכל עת שירצה, ואפילו ביום שמכר, וכשרוצה לפדות נתן כל הדמים שלקח ואינו גורע ללוקח כלום. גורע מיציאה בשנת היובל ללא פדיון **[הלכה ט]** מכר בית עיר חומה והגיע יובל בתוך שנת המכר אינו חוזר ביובל, אלא יהיה ביד הלוקח עד שירצה המוכר לגאול כל שנת המכר או תמלא שנה ויחלוט. אפשר שגם רומז לפסק **[רמב"ם שם ה"א]** ... לפדות נתן כל הדמים שלקח ואינו גורע ללוקח כלום, היינו שבגאולה דיור הלוקח בנכס אינו נחשב ריבית על המתנת שכר מעות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: המקרא והתורה שבעל-פה, התש"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; זרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.11 ויקרא בהר כה,א (התשפ"א)

נחלת יעקב מאמר 1: הנושא: חפירת בורות שיחין ומערות בשנה השביעית

שמות תשא לד,כא: ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת בקריש ובקציר תשבת:

ויקרא בהר כה

(א) וידבר ה' אל-משה בהר סיני לאמר:

(ב) דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה:

(ג) שש שנים תזרע שדה ושש שנים תזמר פרמך ואספת את-תבואתה:

(ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שדה לא תזרע וכרמך לא תזמר:

(ה) את ספיח קצירך לא תקצור ואת-ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ:

(ו) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לה' ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הנגרים עמך:

(ז) ולבהמתך ולתיה אשר בארצך תהיה כל-תבואתה לאכל: ס

פסקא א:

פירש [רש"י] [שמ' תשא לד,כא] בקריש ובקציר תשבת - למה נזכר חריש וקציר, יש מרבותינו אומרים על חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית ללמדך שמוסיפים מחול על הקודש, וכך משמעו, (שמ' תשא לד,כא) ששת ימים תעבד וביום השביעי תשבת, ועבודת ששת הימים שהתרת לך יש שנה שהחריש וקציר אסור (בה), ואין צריך לומר חריש וקציר של שביעית, שהרי כבר נאמר (וי' בהר כה,ד) שדה לא תזרע וגו' עכ"ל. סיכום: חרישה בשנה השביעית אסורה. ובפשטות לצורך גידול חקלאי.

פסקא ב:

[משניות שביעית פ"ט מ"י] – "וכן החופר בור ושיח ומערה" וז"ל [המשנה בשלמות] הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים (בשש שנים) מותר להעמיק עד הסלע, מה יעשה בעפר צוברו ברה"ר ומתקנו דברי ר' יהושע, ר' עקיבא אומר כדרך שאין מקלקלים ברה"ר כך לא יתקנו. מה יעשה בעפר צוברו בתוך שדהו. עכ"ד.

נח"י: והיינו שנחלקו ר"ע ור' יהושע בבונה גדר היכן מניח את העפר. לדעת ר' עקיבא צוברו בתוך שדהו ונפסקה הלכה כר' עקיבא בבונה גדר בשנה השביעית שהיית לצבור העפר בשדהו.

ומסיימת המשנה "וכן החופר בור ושיח ומערה." ונחלקו ה-[ר"ש] וה-[רמב"ם פירוש המשנה שם]. וה"ל הר"ש שם – "פליגי בשאר ימות השנה במשך שש שנים דלרבי יהושע צוברו ברה"ר ובלבד שיתקנו (שלא יהיה מטרד לציבור) ולר' עקיבא אף על פי שדעתו לצוברו ברשות הרבים ולתקנו אסור אלא צוברו ברשותו. וכן דעת הרא"ש שם. אומנם לדעת ה-[רמב"ם פיהמ"ש שם] איירי גם בשנת השמיטה היינו שמותר לחפור בור ושיח ומערה. עיין [הלכתא גבירתא] על משניות [שביעית פ"ג מ"י] וה"ל הבונה כותל ביתו (בשנה השביעית) מותר לחפור שם עד הסלע ולא מחזי כחופר שם לזרוע. והעפר שמוציא משם צוברו בשדהו כדין המזבלין בריש הפרק. וכן החופר בור שיח או מערה בחצרו לכינוס מים לשתיה או לכביסה דמותר בשביעית, צובר העפר בשדהו כנ"ל. וכן הוא לשון ה-[רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פ"א ה"ב] "אינו לוקה מן התורה אלא על הזריעה או על הזמירה ועל הקצירה או על הבצירה וכו'. ועל שאר התולדות שבעבודת הארץ עם שאר האבות שלא נתפרשו בענין זה אינו לוקה עליהן אבל מכין אותו מכת מרדות כנלמד ב-[רמב"ם שם ה"ד] כתב כיצד החורש או החופר לצורך הקרקע או המסקל או המזבל וכו' מכין אותו מכת מרדות מדבריהם. ועיין ב-[בבלי מועד קטן ג,א] חרישה בשביעית נחלוך ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה. וב-[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב (וילנא מו,ב)] ובעוד מקומות ב-[ירושלמי סנהדרין פ"ז סוף ה"ה]. וב-[ירושלמי כלאים פ"ח ה"א] מבואר במפורש שלדעת ר' אלעזר לוקין ולדעת ר' יוחנן אין לוקין (אף לעיבוד חקלאי).

סיכום: ל-[ר"ש] אסורה חרישה בשנת השמיטה אף לא לצורך גידול, כגון חפירת בור לכינוס מים לשתיה ולכביסה. לכן הדיון בהוצאת העפר לר"ה (לר' יהושע) או להשאירו בחצרו (כר"ע) אינו לגבי שנת שמיטה אלא לגבי שש שנים שבין השמיטות.

פסקא ג:

ונקדים את סוגית הגמ' בי-[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב (וילנא מו,ב)] (ונראה בהמשך איך תבניות טעמי המקרא מרמזות לדעת ר' יוחנן את ההלכה שנפסקה ברמב"ם). חריש הוא אב מלאכה בשביעית אבל היות ונלמד כלאו הבא מכלל עשה (שמ' תשא לד,כא) בקריש ובקציר תשבת אינו לוקה.

פסקא ד:

עיין ב-[וי' בהר כה,ב] ושביתה הארץ שבת לה': (וי' בהר כה,ד) שדה לא תזרע וכו'. נמצא (וי' בהר כה,ב) ושביתה הארץ זהו כלל (כל המלאכות) (וי' בהר כה,ד) שדה לא תזרע וכו'? זהו פרט, לכאורה לפי המדה של כלל ופרט אין לך בכלל אלא מה שבפרט, היינו צריכים לאסור רק זריעה זמירה קצירה ובצירה. אלא שהכלל הוא במצות עשה (וי' בהר כה,ב) והפרט הוא במצות לא תעשה (וי' בהר כה,ד) ובזה נחלקו ר' אלעזר ור' יוחנן האם אמרינן כלל ופרט ככה"ג (בכהאי גוונא) – בזה האופן העולה מעיין ב-[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב (וילנא מו,ב)] ומפרשיו. כלל בעשה ופרט בלא תעשה, מילתיה דר' אלעזר אמרה כלל ופרט הוא (לדעת ר' א' דורשיה) כלל ופרט (נח"י) ולא במשמעותו הרגילה שאנו מכירים אלא באופן ובמידה הנקראת דבר שהיה יוצא מן הכלל ללמד על הכלל ((. ומ-[בבלי מועד קטן ג,א] משמע שר' אלעזר ולר' יוחנן במבנה הפסוקים יש כלל ופרט וכלל. אלא שנחלקו מהי דרך הלימוד כיוון שהכלל הוא בעשה והפרט בלא תעשה. ע' [רש"י מועד קטן ג,א] כל מקום שנאמר כלל בעשה ופרט בלא תעשה. כגון הכא דכתיב (וי' בהר כה,ד) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ – כלל היינו עשה, שדה לא תזרע וכרמך לא תזמר - פרט היינו לא תעשה. אין דנין אותו בכלל ופרט וכלל ואע"ג דכתיב כלל בתרייה כגון הכא דכתיב בתרייה (וי' בהר כה,ה) שנת שבתון כלומר אין לו דין כמו של

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנן, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממצע, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שאר כלל ופרט וכלל שכתובין כולם בעשה או בלאו, דאמר כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט דמרכי כל מידי דדמי לפרט אלא דיין זה בכלל ופרט ונשתנה משאר כלל ופרט וכלל.

הערה: זה דעת ר' יוחנן בבבלי ולכן לא לוקה על חרישה כי דרשינן בכלל ופרט ואין לך בכלל אלא מה שבפרט ולכן רק על פרט ילקה. ולר' אלעזר דרשינן בכלל ופרט וכלל (הכלל שביתה כללית, הפרט שביתה ממלאכות שדה חקלאיות, כלל סוגר מרבה שאר מלאכות שדה חקלאיות ולכן ילקה על חרישה.

ואנו נמשיך לבאר עפ"י דרך הירושלמי כאשר כלל ופרט הכונה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל, ללמד על הכלל. (נח"י- כולו יצא והיינו ללמד שעל כל המלאכות לוקה).

המשך **[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב (וילנא מו,ב)]** דאמר ר' אלעזר לוקין על ידי חרישה בשביעית, ר' יוחנן אמר אין לוקין על ידי חרישה בשביעית ומה טעמא דר' אלעזר? **(וי' בהר כה,ב) וְשִׁבְתָּה הָאָרֶץ שְׁבֵת לָהּ** – כלל **(וי' בהר כה,ד) שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר** פרט. הזרע והזמיר אף הן בכלל היו ולמה יצאו (מן הכלל) להקיש אליהן לומר לך מה הזרע והזמיר מיוחדין שהם עבודה בארץ ובאילן (נח"י והיינו טעמו של רבי אלעזר שלוקים על חרישה בשביעית כי עבודת זריעה וזמירה יצאו מכלל המלאכות ללמד על כלל המלאכות, שכל עבודות הנעשות בארץ לוקים עליהם ומכאן שאף חרישה שהוא עבודת הארץ לוקים עליה)

פסקא ה:

ובדעת ר' יוחנן מבארת הגמ' בהמשך זו"ל **"שניא היא (למדנו) שכלל בעשה ופרט בלא תעשה ואין עשה מלמד על לא תעשה ואין לא תעשה מלמד על עשה"**.

נמצא לדעת ר' אלעזר **(וי' בהר כה,ד) שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע** פרט שיצא מן הכלל ללמד על הכלל מלמד שלוקים על כל העבודות כולל חרישה. ולדעת ר' יוחנן לוקים רק על זריעה ומה שמפורש בתורה לאיסור.

כעת דן **[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב]** האם מותר לחפור בורות ושיחים ומערות שלא צורך עבודת הארץ? משום שלדעת ר' אלעזר שהפרט מלמד על הכלל, הוא גם בא לצמצם את האיסור של **(וי' בהר כה,ב) וְשִׁבְתָּה הָאָרֶץ** ולהגדיר שרק עבודת אילן ושדה אסורות. שהרי **(וי' בהר כה,ב) וְשִׁבְתָּה הָאָרֶץ** במשמעות הראשונית כולל כל העבודות. אך מהפרט **(וי' בהר כה,ד) שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע** למדים אנו שרק עבודות השדה הן אסורות ולכן פשוט שלדעת ר' אלעזר יהיה מותר לחפור בורות ושיחים ומערות, שלא לעבודת הארץ. אלא שלדעת ר' יוחנן הסובר שכלל בעשה ופרט בלא תעשה אין נדרש שכלל ופרט המלמד על הכלל לכן **(וי' בהר כה,ב) וְשִׁבְתָּה הָאָרֶץ** כולל הכל ויהיה לכאורה אסור לחפור בורות. אפילו, שלא לצורך עבודת הארץ.

ועפ"י יבואר המשך ה-**[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב]** ולפי גירסת **[קרבן העדה]** ה-**[רידב"ז]** ו-**[מרומי שדה]**.

וז"ל "על דעתיה דרבי אלעזר נחא, מותר לחפור בה בורות שיחין ומערות" (לשיטת רבי אלעזר מובן שמותר לחפור בורות וכו' שלא לצורך עבודת הארץ, כפי שביארנו לעיל).

"על דעתיה דר' יוחנן מהו לחפור בה בורות שיחין ומערות? כשם שאין מלמדין לענין איסור כן לענין היתר לא ילמדו" (פי' לפי שיטתו של ר' יוחנן שאינו דורש זריעה וזמירה במידת דבר שיצא מן הכלל ונמצא שהאיסור של חרישה הוא איסור בפני עצמו שאין גדרו נלמד מזריעה וזמירה, האם מותר לעשות כן שהרי כשם שזריעה אינה מלמדת על חרישה לענין מלקות, א"כ כך לא ילמדו על גדר האיסור **(וי' בהר כה,ב) וְשִׁבְתָּה הָאָרֶץ**. ומנין לנו שחפירה, באופן שאינה עבודת הארץ מותרת ואינה בכלל איסור חרישה? ונמצא שפשוט ל-**ירושלמי שבת פ"ז ה"ב]** שלדעת ר' יוחנן אמנם לא לוקים על חרישה שהיא לצורך עבודת האדמה, אך גם יתיר חרישה שלא לצורך עבודת האדמה (כגון חפירת בור)).

והנה כעת עונה ה-**[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב]** ועושה מהפך בהבנת הפסוקים. וז"ל אמר רבי בא קרטיגנאה טעמא דר' יוחנן **(וי' בהר כה,א) שְׁשׁ שְׁנַיִם תִּזְרַע שְׂדֵךְ** – ולא בשביעית **(וי' בהר כה,א) שְׁשׁ שְׁנַיִם תִּזְמַר כַּרְמְךָ** – ולא בשביעית. – כל לא תעשה שהוא בא מכלל עשה עשה ועובר בעשה. והיינו הנאמר ב-**(וי' בהר כה,א) שְׁשׁ שְׁנַיִם תִּזְרַע שְׂדֵךְ** דורשים אנו כאילו אמרה התורה שש שנים תזרע ולא בשביעית. ונמצא שמלבד הלאומים המפורשים בזריעה ובזמירה בשביעית **(וי' בהר כה,ד) שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר** אפשר ללמוד את איסורין גם מהפסוק **(וי' בהר כה,א) והאיסור הנלמד מהפסוק (כה,א) אינו "לא תעשה" כי כל לא תעשה שבא מכח עשה – נחשב עשה. ונמצא שיש איסור עשה על זריעה וזמירה, ופרטים אלו שנאמרו בלשון עשה אפשר לדרוש אותם במידת דבר שיוצא מן הכלל ללמד על הכלל. שהרי **(וי' בהר כה,ב) וְשִׁבְתָּה הָאָרֶץ** הוא בעשה, ואף הפרטים **(וי' בהר כה,א) הם בעשה ויכולים הם ללמד על הכלל שלא נאסרו אלא דברים שהם עבודה בארץ ובאילן כגון חרישה, אבל חפירת בורות ושיחין ומערות מותרת, מה שאין כן לענין מלקות אין ללמוד על חרישה מאיסורי זריעה וזמירה שנאמרו בלשון לא תעשה **(וי' בהר כה,ד) שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר** שכן כלל בעשה ובפרט בלא תעשה אין דורשים אותם במידת זו. והנראה שהרמז לדרישת רב בא קרטיגנאה שכוונת התורה **(וי' בהר כה,א) שְׁשׁ שְׁנַיִם תִּזְרַע שְׂדֵךְ** לומר שיש כאן מצוות עשה בשמיטה ולהודיע ולעשות מהפך בפשט הרמז בתבנית הטעמים מהפך פשטא של **(וי' בהר כה,א) שְׁשׁ שְׁנַיִם תִּזְרַע שְׂדֵךְ**. וזוהו ביארנו גם את שיטת הרמב"ם שפוסק כר' יוחנן. ולכן על חרישה לצורך עבודת השדה לא ילקה. וכן מתיר חפירת בורות. ולא כדעת הר"ש משנץ.****

(וי' בהר כה,א) שְׁשׁ שְׁנַיִם תִּזְרַע שְׂדֵךְ – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן רומז לשני לימודים, מהפך פשטא רומז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. (לימוד א) פשט הכתוב. (לימוד ב) מוציא מפשט הכתוב כרב בא קרטיגנאה ומלמד שיש מצוות עשה לזרוע שש שנים ולא הבא מכלל עשה, שלא יזרע בשביעית, **תִּזְרַע** – מונח מרבה ב-(לימוד ב) המרחיב את העשה של איסור נטיעה ל-45 יום בשנה הששית קודם לראש השנה של שביעית, ובירק אומר החזון איש שמשום ספיחין לא יזרע פחות משלושה ימים לפני השנה השביעית.

(וי' בהר כה,ב) וְשִׁבְתָּה הָאָרֶץ – כלל שהוא בעשה, **(וי' בהר כה,א) שְׁשׁ שְׁנַיִם תִּזְרַע שְׂדֵךְ** – ולא בשביעית, פרט בעשה, **[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב]** עוצר כאן, ולומד שהפרט יצא מן הכלל ללמד על הכלל ש"שבתה הארץ" זה רק על עבודות אדמה לגידולים, ולכן החרישה שלא לצורך עבודת אדמה לא כלולה בלימוד הזה ומותרת.

ל-**[בבלי מועד קטן ג,א]** יש כלל סוגר **(וי' בהר כה,א) שְׁנַת שְׁבִתוֹן יְהִי לְאָרֶץ**, ר' אלעזר דורש הכתובים בכלל ופרט וכלל ולכן מרבה חרישה לצורך עבודת השדה למלקות. ור' יוחנן לא דורש הכתובים בכלל ופרט וכלל, כי הכלל בעשה והפרט בלא תעשה, וממילא לוקין רק על הכתוב במפורש בתורה, חרישה לעבודת השדה במלקות, שלא לעבודת השדה אסורה ואין לוקין.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקרף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק י – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

נספח למאמר ו:

ויקרא בהר כה:

(א) וינדבר ה' אל-משה בהר סיני לאמר:

(ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְתָּה הָאָרֶץ שְׁבַת לָהּ:

(וי' בהר כה,ג) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם – גרשיים מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים

(לימוד א) **(וי' בהר כה,ג) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל –** גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא מן הכלל יצא להקל ולא להחמיר.

אפשר שמרמזו למה שפשטו ל-**[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב]** שחרישה בשביעית שלא לצורך עבודת השדה מותרת. זו גם התוצאה של דרך הלימוד של ר' אלעזר ב-**[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב]** דעת ר' אלעזר שהפרט מלמד על הכלל, הוא גם בא לצמצם את האיסור של **(וי' בהר כה,ג) וְשַׁבְתָּה הָאָרֶץ** ולהגדיר שרק עבודת אילן ושדה אסורות. שהרי **(וי' בהר כה,ג) וְשַׁבְתָּה הָאָרֶץ** במשמעות הראשונית כולל כל העבודות. אך מהפרט **(וי' בהר כה,ד) שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע** למדים אנו שרק עבודות השדה הן אסורות ולכן פשוט שלדעת ר' אלעזר יהיה מותר לחפור בורות ושיחים ומערות, שלא לעבודת הארץ.

(וי' בהר כה,ג) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם – גרשיים מהפך פשטא מונח זקף-קטן, צ"ע מהו הלימוד השני מזקף-קטן.

ויקרא בהר כה,ד: ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמֶךָ לֹא תִזְמַר:

ויקרא בהר כה,ה: אֵת סְפִיחַ קִצְיֹרְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֵת-עֲנָבֶיךָ וְזִיתֶךָ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ:

[בבלי מ"ק ג,א] איתמר החורש בשביעית ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה. לימא בדרכי אבין אמר ר' אלעזר קמיפלגי ועי"ש בפ' רש"י ובפ' התוס'. והעולה מפי' רש"י דהיה מקום לדרוש הפסוקים בכלל ובפרט וכלל והיינו **(וי' בהר כה,ד) ובשנה השביעית שבת שבתון** זהו הכלל. **(כה,ד) שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע** היינו פרט **(וי' בהר כה,ה) שְׁנַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ** זהו כלל. ועיין שם בתוס' ד"ה אין דנין אותו בכלל ופרט והעולה מפי' תוס' דלכו"ע אין דנין בכלל ופרט וכלל בפסוקים הנ"ל משום דהוי כלל בתרא בקרא אהרינא (היינו כה,ה). ואיכא מ"ד ב-**[פסחים י.]** דכלל ופרט המרוחקים זה מזה לא דיינינן בכלל ופרט. והנראה ליישב את רש"י דהמעין ב-**[מנחות נה,ב]** יראה דשם איירי בכלל ופרט המרוחקים זה מזה בהרבה פסוקים מה שאין כן הכא שהרי ב-**(כה,ד) שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע** וכו' ובפסוק ח' ממשיכה התורה ואומרת **(כה,ה) אֵת סְפִיחַ קִצְיֹרְךָ לֹא תִקְצֹר** ומסיימת במילים **(כה,ה) שְׁנַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לְאָרֶץ**.

לשיטת התוספות צריך לומר שאין לומדים פסוקי סוגיה זאת בכלל ופרט וזה מתאים להנחה שבד"כ מידת כלל ופרט מרומזת בטעמי קדמא ואולא בפסוק. ובאמת שיטת הירושלמי תומכת בשיטת התוספות שהרי העולה מסוגיית הירושלמי שאין דורשים פסוקים אלו בכלל ופרט וכלל אלא בשיטת פרט היוצא מן הכלל האם מלמד על הכלל עיין שם. אבל לשיטתנו שבד"כ יוצא מן הכלל המלמד על הכלל או על עצמו הוא בתבנית אולא-גרש או גרשיים עם או בלי מונח רביע גם קשה כי אין בפסוקים תבנית כזאת.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוות האמתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עיריה, שגגה = שכהה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.12 ויקרא בהר כה,א (התשפ"ב) (בהשתתפות נחלת יעקב)

ויקרא בהר כה,יב: פי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השנה האחת את תבואתה:

ויקרא בהר כה,יג: בשנת היובל הזאת תשבו איש אל אחויו:

ויקרא בהר כה,יד: וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר לְעִמִּיתְךָ אוֹ קִנְיָה מִיָּד עִמִּיתְךָ אֶל-תּוֹנֵי אִישׁ אֶת-אָחִיו:

למוד בכעין מדת סמוכים לסוגיות הבאות: (א) לקיחת פרי שביעית ראשון במקח בלבד; (ב) פרי שביעית תופס דמיו; (ג) הלכות פרי שני סוגיה (א) לקיחת פרי שביעית ראשון במקח בלבד;

מצאנו לימוד סמוכים בין שני פסוקים כאשר הפסוק השני פותח בתבנית טעמים מרכא טפחא וזה כעין מדה כ"ב מל"ב מידות (כב) מדבר שחבירו (טט: כאן שלפניו) מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו (טט: שאחריו),

מ-[בבלי סוכה מ,ב] ומ-[רמב"ם שמיטה ויובל פ"ו ה"ח] למדנו שפרי ראשון של שביעית קדוש ונקח במכירה ותופס דמיו. הנקה במכירה נלמד מפסוקים סמוכים, שלדעתנו הם (כה,יב) העובר ל- (כה,יג) וסיומו סמוך ל- (כה,יד) המלמד מפורשות על מכירה. שלב (א) מלת (וי בהר כה,יג) קדש מלמדת על קודש כללי וקדושת פירות יובל ושביעית.

שלב (ב) (וי בהר כה,יג) בשנת היובל - מרכא טפחא בראש פסוק כלימוד סמוכים המקבל משהו מהפסוק הקודם וזה מה קדש תופס את דמיו ואסור גם שביעית תופסת דמיה ואסורה.

שלב (ג) לפי הרמב"ם רבי אלעזר אומר שפרי ראשון נקח במכירה וגם רבי יוחנן אומר שפרי ראשון נקח במכירה. לכן אפשר לקחת את הסבר [בבלי סוכה מ,ב] על דברי רבי אלעזר גם עבור ר' אלעזר וגם עבור דברי ר' יוחנן. מאי טעמא דרבי אלעזר - דכתיב (וי בהר כה,יג) בשנת היובל הזאת וגו' וסמך ליה (וי בהר כה,יד) וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר - דרך מקח, ולא דרך חילול. נשים לב שקטע הפסוק המובא (וי בהר כה,יג) מסתיים "וגו'" משמע שאפשר שהלימוד של סמוכים בא מהמשך הפסוק.

[בבלי סוכה מ,ב] (וי בהר כה,יד) וְכִי-תִמְכְּרוּ וגו' - מקף כרב-משמע (משמע א) בפרי שביעית ראשון מכירה בלבד (משמע ב) בפרי שני מכירה או חילול הנקרא פדיון. (וי בהר כה,יד) וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמֶּכֶר - מהפך פשטא, מוציא מהפשט ומאפשר פדיון (=חילול)

ויקרא בהר כה,טו: בַּמִּסְפָּר שָׁנִים אַחֲרֵי הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עִמִּיתְךָ בַּמִּסְפָּר שָׁנֵי-תְבוּאָת יִמְכֶר-לָךְ:

ויקרא בהר כה,טז: לְפָנָיו רַב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפָנֵי מַעֲט הַשָּׁנִים תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ כִּי מִסְפָּר תְּבוּאָת הוּא מִכֶּר לָךְ:

[ספרא בהר פרשה ג סוף פרק ג אות י] מנין למוכר שדהו בשנת היובל אינו מותר לגאול פחות משתי שנים תלמוד לומר (וי בהר כה,טו) שָׁנִים ... תִּקְנֶה מֵאֵת עִמִּיתְךָ, (כה,טו) אַחֲרֵי הַיּוֹבֵל סמוך ליובל, ומפולג מן היובל מנין תלמוד לומר (וי בהר כה,טז) לְפָנָיו רַב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וּלְפָנֵי מַעֲט הַשָּׁנִים תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ, (וי בהר כה,טו) שָׁנֵי-תְבוּאָת לא שנת שדפון ולא שנת ירקון (טט: למעט שנים שלא ראויית לתבואה), ולא שביעית עולה לו מן המניין (טט: למעט שנה האסורה לעבוד בה), נרה או הבירה עולה לו מן המניין (ע"פ הח"ח בשנה ראויה לתבואה עשה ניר ולא זרע או הניחה בור הפסיד לעצמו). ר' אלעזר אומר מכרה לו לפני ראש השנה והיא מליאה פירות, יכול יאמר לו הניחה לפני מליאה כדרך שהנחתיה לפני מליאה תלמוד לומר (וי בהר כה,טז) כִּי מִסְפָּר תְּבוּאָת הוּא מִכֶּר לָךְ, פעמים שאתה אוכל ממנה שלשה תבואות לשתי שנים.

[הח"ח] ת"ל (וי בהר כה,טו) שָׁנִים ... תִּקְנֶה מֵאֵת עִמִּיתְךָ ומיעוט שנים שתיים והיינו דשתי שנים ראשונים מוכרח השדה להיות ביד הלוקח ואח"כ יש לו רשות להמוכר לגאולה בדמים אך ינכה לו לפי החשבון עבור אלו השתי שנים. מופלג מן היובל מנין פי' הרי כתיב (כה,טו) בַּמִּסְפָּר שָׁנִים אַחֲרֵי הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה ומשמע בהשנים שסמוך להן היה יובל שעבר תקנה במופלג מן היובל מנין שיוכל אדם לקנות שדה מחבירו. ת"ל (כה,טו) לְפָנָיו רַב הַשָּׁנִים תִּרְבֶּה מִקְנָתוֹ וגו' וּלְפָנֵי מַעֲט הַשָּׁנִים תִּמְעִיט מִקְנָתוֹ וגו'. ומקרא זה בא ללמדנו לפי דרכו שיוכל אדם למכור שדהו סמוך ליובל או מופלג אבל עיקרו לא בא אלא להזהיר את הקונה שיהיה במקחו שלא ירבה לו בדמיו אם הוא סמוך לפני היובל ובה הודיע כי השדה תחזור לבעליה ביובל מיהו אם ריבה לו בדמיו או מיעט אין לו אונאה שהרי אמרנו אין אונאה ליקרקעות. לפי [הח"ח] הרישא של (וי בהר כה,טו) היא עצה טובה לקונה

ב-[ספרא בהר פרשה ג סוף פרק ג אות י] מוצגים נושאים אחרים. (א) זמן מינימלי לגאולת שדה מכורה; (ב) ערך התשלום בקניה לפי מספר שנים של הקנין; (ג) אלו שנים נכללות ואילו שנים ממועטות משנות הקנין. נסביר את הנושא (ג) אלו שנים נכללות ואילו שנים ממועטות משנות הקנין.

-[ספרא שם] (וי בהר כה,טו) שָׁנֵי-תְבוּאָת לא שנת שדפון ולא שנת ירקון (טט: למעט שנים שלא ראויית לתבואה), ולא שביעית עולה לו מן המניין (טט: למעט שנה האסורה לעבוד בה), נרה או הבירה עולה לו מן המניין (ע"פ הח"ח בשנה ראויה לתבואה עשה ניר ולא זרע או הניחה בור הפסיד לעצמו). יש לברר מה המקור לחילוק בין שנים שלא עולות למנין לעומת שנים שעולות למנין. מוצע ההסבר הבא.

(וי בהר כה,טו) לְפָנָיו רַב הַשָּׁנִים - (סלוק) מונח לגרמיה (= מונח פסק) מונח רביעי, תבנית טעמים העשויה לפעול כעין מדה י"א מל"ב מדות "סדור שנחלק"

בקריאה ללא פסק נקבל לְפָנֵי רַב הַשָּׁנִים היינו המשמעות הפשוטה להתבונן במספר השנים שנותרו עד היובל הבא.

בקריאה עם פסק (שלב א) המלים רַב הַשָּׁנִים מצטרפות למלה לְפָנֵי מתקבל לְפָנֵי רַב הַשָּׁנִים | רַב הַשָּׁנִים הימני זה המשמעות לעיל.

(שלב ב) הצד השמאלי טעם (כה,טו) לְפָנֵי מונח לגרמיה קושר את ראש (כה,טו) לְפָנֵי רַב הַשָּׁנִים אל הפסוק הקודם. היינו שהמכירה נעשית לפי רוב השנים שעובדים בהן והמניבות פירות. לכן מתמעטות השנים שלא מניבות מפגעי הטבע בגזרת עליון ומאסור עליון.

הקריאה תהיה (כה,טו) בַּמִּסְפָּר שָׁנֵי-תְבוּאָת יִמְכֶר-לָךְ (כה,טו) לְפָנֵי רַב הַשָּׁנִים המניבות פירות כאשר מותר לעבוד, גם אם לא עבד. אבל לא על השנים בהן מותר לעבוד ולא גדל מגזרת ה' (שדפון, ירקון) ולא על שנות שביעית שאסור לעבוד.

מזה מתקבל הלמוד בתו"כ (וי בהר כה,טו) שָׁנֵי-תְבוּאָת לא שנת שדפון ולא שנת ירקון, ולא שביעית עולה לו מן המניין, נרה או הבירה עולה לו מן המניין

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: צעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי ממשפטי; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצג פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיררה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיררה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

(וי' בהר כה,טז) לפיו רב השנים – מונח רביעי, בתפקיד של לפחות ארבע פרטים (א) שנים ראויות לתבואה (ב) שנים שלא ראויות לתבואה מגזרת ה' (ג) שנות שביעית שאסורות לעבוד בגזרת ה' (ד) (ה) שנים ראויות לתבואה שעשה ניר ולא זרע או הגיחה בור. צריך עיון האם בסוף תקופת החכירה יוחזרו תשלומים עבור שנים שלא היו ראויות לתבואה מגזרת ה'.

ויקרא בהר כה,טז: לפיו רב השנים תרבה מקנתו ולפי מעט השנים תמעט מקנתו כי מספר תבואת הוא מוכר קד:
כי - יתיב, דווקא מספר תבואות ראויות ולפחות שתיים, כפי [רש"י] (כה,טז) ... כלומר מספר שנים של תבואות, ולא של שדפון, ומיעוט **שנים** שנים הנדרש מ-(כה,טז) **שני תבואת**.
ראה יתיב

ויקרא בהר כה,יז: ולא תוננו איש את-עמיתו ויראת מאלהיה כי אני ה' אלהיכם:
(וי' בהר כה,יז) ולא תוננו איש את-עמיתו – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני למודים, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מהלמודים יוצא מפשט הכתוב. (למוד א) רבותינו ז"ל דרשו [ב"מ נ"ח ב] שהכתוב מדבר באונאת דברים (ראה הרחבה בתו"ש קטז, קיז), (למוד ב) [תורה שלמה קטן] ולא תוננו איש את עמיתו, תנו רבנן המאנה את הגר (אונאת דברים) עובר בשלשה לאוין (לא תוננו איש את עמיתו, אל תוננו איש את אחיו, גר לא תונה) והלוחצו דוחקו (ורמב"ם מכירה פי"ד הט"ו] זה הונית ממון) עובר בשנים [ב"מ נט,ב] (ורמב"ם שם) בשלושה לאוין אל תוננו איש את אחיו, לא תוננו איש את עמיתו, לא תלחצנו) (המקור הבא ממעט מלאו אונאת דברים מי שאינו שומר תורה ומצוות) [תו"ש קטז] אמר רב חנינא בריה דרב אידי מאי דכתיב (כה,יז) **ולא תוננו איש את-עמיתו** (כאילו כתוב עם אתו) עם שאתך בתורה ובמצות אל תונהו [ב"מ נט,א]

(המקור הבא כעין מוציא אונאת דברים מפשטו ומעביר להקנטת גר ולהקנטת בעל יסורים) [תו"ש קיז] **(וי' בהר כה,יז) ולא תוננו איש את-עמיתו ויראת מאלהיה** ... הא מה אני מקיים לא (כה,יז) **ולא תוננו איש את-עמיתו**. באונאת דברים. הא כיצד אם היה בעל תשובה, אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים. אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך. אם היה גר ובא ללמוד תורה, אל יאמר לו פה שאכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה. אם היו יסורים באין עליו או אם היו חלאים באין עליו, או שהיה מקבר את בניו. אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חבריו לאיוב (איוב ד) (ו) **הלא יראתך פסקתה תקנתה ותם דרביה: (ו) זכרנא מי הוא גמי אגד ואיפה ישרים נקדו:** (המשך הגמרא עוד דוגמאות של אונאת דברים כפשוטו) אם היו חמרים מבקשין תבואה ממנו לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מכר מעולם. ר"י אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים, שהרי הדבר מסור ללב, וכל דבר המסור ללב נאמר בו **ויראת מאלהיה [ב"מ נח,ב]**

[תו"ש קיח] אמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה (דברים) נאמר בו (כה,יז) **ויראת מאלהיה**, וזה (ממון) לא נאמר בו ויראת מאלהיה. ור' אלעזר אומר זה (אונאת דברים) בגופו וזה (אונאת ממון) בממונו. רבי שמואל בר נחמני אמר זה ניתן להישבון וזה לא ניתן להישבון [ב"מ נח,ב]

[תו"ש קיח*] (כה,יז) ויראת מאלהיה ויראת (הי ירא), ממי שפוקד על אלו [תוספתא ב"מ פ"ג ה"ד]
(כה,יז) ויראת – טפחא ללא מרכא לפניה בתפקיד שנוי ללמד על חומרת אונאת דברים בגלל שזה דבר המסור ללב המאנה והפוגע בנפש המאונה. וב-**[אור החיים]** להלן כיון שאין לאו של אונאת דברים נתון לבית דין של מטה, ה' מעביר אותו בית דין של מעלה. (כה,יז) **מאלהיה** – אתנה מגביל היראה לאונאת דברים ע"פ [תו"ש קטז] [ב"מ נט,א] עם שאתך בתורה ובמצות

[אור החיים] (וי' בהר כה,יז) ולא תוננו וגו'. רבותינו ז"ל דרשו [ב"מ נ"ח ב] שהכתוב מדבר באונאת דברים, ולפי פשט הכתוב ירצה כי הגם שאמר למעלה **(וי' בהר כה,יז) אל-תוננו** ודקדק לומר מיד להודיע כי באונאת מטלטלים הכתוב מדבר ולא באונאת קרקע, חש הכתוב שיטעה הטועה כי בקרקעות מותר לאונות, לזה אמר לא תוננו וגו', ואמר **(כה,יז) ויראת מאלהיה** פירוש הגם שאין דין אונאה בהם, הוא דוקא לענין משפט יושבי תבל, אבל לעולם איסור אונאה יש בדבר, וטעם שאמרתי שאין בו אונאה הוא מטעם שהנחתי משפט זה לדון אותו **אני**, והוא אומר **(כה,יז) כי אני ה' אלהיכם** פירוש שופט אתכם בדבר הזה לא לצד שמותר לאונות בקרקע, והרבה דינים מצינו בתורה שה' **סלק משפטם לבית דין של מעלה**, ועיין מה שכתבתי בפרשת משפטים (כ"א י"ב) ומה לפנינו יש טעם בדבר לצד שימצא אדם מוכר שוה מאה בחמשים או להפך אין בית דין יכול לעמוד על הדבר לדעת הקנין שהוא לצד הרצון ואת שהוא לצד האונאה ו**סלק ה' דינו לבוחן לבוחן** ויודע מחשבות אדם ותחבולותיו:
וכבר כתבתי למעלה כי מקח טעות ישנו אפילו בקרקעות, וכן כתב הרמב"ם בפרק ט"ו מהלכות מכירה וכן המוכר לחבירו קרקע וכו' ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח מחזירו אפילו לאחר כמה שנים ע"כ, ופירושו זה כללוהו חז"ל במאמרם שאמרו אל תוננו באונאת דברים שבוה נכלל כל מין אונאה כי גם המאנה חברו לרמותו בדברי שקר הוא מאנהו והרי הוא בכלל אונאת דברים:

(כה,יז) כי אני ה' – תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שחלקה ממועט מענין מסוים, כאן ע"פ [אור החיים] באונאת קרקעות הגם שאין דין אונאה בהם, הוא דוקא לענין משפט יושבי תבל, אבל לעולם איסור אונאה יש בדבר, וטעם שאמרתי שאין בו אונאה הוא מטעם שהנחתי משפט זה לדון אותו **אני**, והוא אומר **(כה,יז) כי אני ה' אלהיכם** פירוש שופט אתכם בדבר הזה לא לצד שמותר לאונות בקרקע, והרבה דינים מצינו בתורה שה' **סלק משפטם לבית דין של מעלה**,
(כה,יז) כי אני ה' – תביר כמחלק וממעט מקבוצת הפרטים המרומזת בטעמי מרכא טפחא של **אני ה'** דין אונאה בקרקע משפיטה בבית דין של מטה ומעביר אותו לבית דין של מעלה. או לומר שממועט מכאן דינים שיכולים לדון בית דין של מטה ונשארים דינים שנידונים בבית דין של מעלה.

[תו"ש קיט] (וי' בהר כה,יז) כי אני ה' אלהיכם ממחר אני להפרע על ידי אונאה מכאן אמרו כל הצועק מאונאת דברים נענה מיד **[מדרש הגדול]**. **(כה,יז) אני ה' –** מרכא טפחא בתפקיד כעין יתור לרבות כאן למהר את היענות ה' לצעקת המאונה. אבל טעם **(כה,יז) אלהיכם** – סלוק כמגביל ללמד שארך אפים עד שמעניש כאשר האדם חוזר ועובר פעמים אחדות על הלאו. **[ספרא בהר פרשה ו פרק ט אות ו] (וי' בהר כה,יז) כי אני ה' אלהיכם** (ו,ב) **את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו**, כנגד זה הנמכר לעכו"ם הכתוב מדבר ...
מוצע ללמוד מהכתוב הדומה לנאמר ב- **(כה,יז) אלהיכם** – סלוק כמגביל את שנמכר לעקר גר מלא לקיים את התורה והמצוות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמתי – הוללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשס"ג; מצות ההשקפה: אֲתָנָה, סְלוֹק = סוף-ספוק (נקראים ספרים ותפקידים) – להגביר: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מציף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשוט; מרכא טפחא – קב"ש ששניה לגולו, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלקה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלקה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקב – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; ו – זקף-קטן – 2; זקף-גולו – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עיריה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים, וישבתם על-הארץ ולא גולים, לַבְּטַח ולא מפוזרים.

[החפץ חיים=הח"ח ג] ליתן שמירה ועשייה למשפטים שמירה זו המשנה ללמד דע"ז נשמר הדבר ושמירה לחוקים כבר נאמר בפרשת אחרי אלא ששם נזכר שע"ז של שמירת החוקים והמשפטים (ט:ט) של כל התורה) יחיה לעולם שכולו טוב כמה דכתיב שם **(וי אח"מ יח,ה)** וישבתם את-הקתלי ואת-משפטי אשר יעשה אתם האדם ותי פהם אני ה': ופי' רש"י ותי פהם לעוה"ב ובפרשה זו הבטיח לנו השי"ע ש"י קיום התורה נשב על הארץ לַבְּטַח ולא גולים שבעון שמיטה ישראל גולים כמו שכתוב בפרשה כחוקותי ולא מפוזרים אפילו להתפחד שמה תגלו אלא בבטחון גמור **(לפי [הח"ח] מדובר כאן בעשיה ושמירה של כלל חוקי ומשפטי התורה)**

[התורה"מ = מלב"ם לה (על הספרא הנ"ל)] **(וי' בהר כו,יח)** וישבתם את-הקתלי ואת-משפטי תשמרו. ובפרשת אחרי תפס **(וי' אח"מ יח,ד)** את-משפטי תעשו ואת-הקתלי תשמרו ללכת פהם אני ה' אלהיכם: ואח"כ אמר **(וי' אח"מ יח,ה)** וישבתם את-הקתלי ואת-משפטי אשר יעשה אתם האדם ותי פהם אני ה': כאן **(וי' בהר כו,יח)** דבר לפי הרגיל שהחוקים רגיל לעשות לא לשמור בלב כי אין להם טעם והמשפטים ישמרו בלבבות כי השכל מחייבם וקשה לעשותם. ובכל זאת הוסיף **(וי' בהר כו,יח)** וישבתם ליתן עשיה לשניהם (ט:ט) לחוקים ולמשפטים).

ושם **(וי' אח"מ יח,ד)** דבר מצד ענין החוקים והמשפטים. החוקים ניתנו להשלים הנפש ועקר ענינה ההשכלה והמשפטים ניתנו להשלים חיי הגוף ועיקרם העשיה, בכל זאת הוסיף **(וי' אח"מ יח,ה)** וישבתם ליתן שמירה לשניהם (ט:ט) אף על פי שלחוקים אין טעם, כמו שכתב לעיל, והן גורת מלך), וכמ"ש (ט:ט) וכמו שפרשנו) **(בס' קלד) עי' מ"ש שם, ובפי' קדושים אמר שמירה ועשי' על שניהם (וי' קדשים יט,לז) וישבתם את-פלי-הקתלי ואת-פלי-משפטי וישבתם אתם האדם ותי פהם אני ה':** כמ"ש בספרא (שם כד) שצריך לעשות שניהם במעשה ובעינין במחשבה ובפועל: **(וי' בהר כו,יח)** וישבתם את-הקתלי ואת-משפטי תשמרו – טפחא כסוגרת את הענין מתחילת הפסוק עד אליה וכך תומכת בהסבר **[התורה"מ]** שהכתוב וישבתם אתם מתיחס לחוקים ולמשפטים. כדי שלא יובן שמלת אתם בלשון רבים מתיחסת רק אל הכתוב ואת-משפטי שגם הוא בלשון רבים.

(וי' קדשים יט,לז) וישבתם את-פלי-הקתלי ואת-פלי-משפטי וישבתם – טפחא כסוגרת את הענין מתחילת הפסוק עד אליה וכך תומכת בהסבר **[התורה"מ]** שהכתוב אתם בלשון רבים מתיחס אל **(וי' קדשים יט,לז) וישבתם ... וישבתם** שהשמירה והעשיה היא גם של החוקים וגם של המשפטים.

(וי' בהר כו,יח) וישבתם את-הקתלי – פשטא מקף זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שני דברים, פשטא מלמד על שני הדברים הנרמזים ב זקף-קטן הם בפשט, מקף כבורר בין בין שני מסלולי למוד (א) חוקי יובל ושמירה (ב) חוקי ומשפטי תורה בכלל. הפירוש שאלו חוקי ומשפטי יובל ושמירה מקשר לענינו של הכתוב. הפירוש שאלו חלק מכלל חוקי ומשפטי התורה מקשר למקומות אחרים בתורה.

ויקרא בהר כה,יט: ונתנה הארץ פרוה ואכלתם לשבע וישבתם על-הארץ

[ספרא בהר פרשה ג פרק ד אות ד] **(וי' בהר כו,יט)** ונתנה הארץ פרוה ואכלתם לשבע, אוכל ולא גוסי ג' [התורה"מ] ניסי = יהודה, רבן שמעון בן גמליאל אומר אף אינה סימן ברכה אם כן למה נאמר **ואכלתם לשבע**, אוכל ולא גוסי ג' [התורה"מ] ניסי = איסטניס ולכן אוכל מעט), דבר אחר **ואכלתם לשבע** שלא יהא דבר חסר משולחנו שלא יהיה עולה לו, **וישבתם לַבְּטַח**, ולא מפוזרים ולא מפוזרים **עליה** ולא גולים.

[החפץ חיים=הח"ח ד] שיהא אדם אוכל הרבה ושבע פ' יהיה לכם פירות הרבה ותוכלו לאכול מהן הרבה עד שתשבעו ולא יהא צריך למעט אכילתו בשביל להניח ליום מחר אף היא אינה סימן ברכה שאינו שבע עד שיאכל הרבה אוכל ולא גוסי פ' ר"ש אינו צריך למלאות בטנו עד שיהא פותח פה מחמת הבלו ועשן של מאכל אלא באכילה מועטת ישבע וקל ובריא בה. ולפי הנראה רש"י ג"כ כיון לפירוש זה שהרי פירש אוכל קמעא ומתברך במיעו ובודאי כונתו למאמר זה של התו"כ שלא יהיה דבר חסר משולחנו שלא יהיה עולה לו פ' שלא יתמלא רצונו אלא מכל מה שיתאוהו יתמלא לו רצונו. ולא גולים כבר אמר למעלה אלא הכא בא לומר בארצכם אתם יושבים בטח אבל אם תגלו לחו"ל לא תשבו בטח.

(וי' בהר כו,יט) וְאֶכְלְתֶם לְשֹׂבַע, אוכל ולא גוסי, לְשֹׂבַע – אתנה כמגביל וְאֶכְלְתֶם – טפחא בתפקיד כפותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו וטעמו כאן ההגבלה וזו **וְאֶכְלְתֶם** – טפחא בתפקיד שנוי, אפשר שזה השנוי מדברי ר' יהודה של אכילה רבה, כ-רבן שמעון בן גמליאל אומר (אכילה רבה) אף אינה סימן ברכה, אלא אכילה משביעה כצורך הגוף לקיומו ולא מעבר לכך. **(וי' בהר כו,יח)** לַבְּטַח – סלוק מגביל את ההבטחה של ישיבה בבטחון גמור לישיבה בארץ-ישראל בלבד.

[התורה"מ לו] **(וי' בהר כו,יח)** וישבתם על-הארץ לַבְּטַח הישיבה היא הפך הגלות מן הארץ. והבטחון הוא הפך הפחד, וכפל זה שנית **(וי' בהר כו,יט)** וישבתם לַבְּטַח עליה תחלה אמר שע"י שישמרו מצות שמטיין לא יגלו מן הארץ כי בעון שמטיין גלות בא לעולם. כמ"ש בשבת (דף כט), וע"כ הקדים **(וי' בהר כו,יח)** וישבתם על-הארץ קודם לַבְּטַח כי הוא העיקר בכוננת האומר, ומוסיף (ט:ט) ב-**(וי' בהר כו,יט)** שתתן הארץ פרי' ולא יהי רעב ועי"כ ישבו לַבְּטַח ולא יפתחו מחסרון לחם. וע"ז הקדים **(וי' בהר כו,יט)** וישבתם לַבְּטַח קודם עליה.

שמציין שלא יגלו כי זה העיקר בכוננה ומדבר בפחד רעב. ואמר ולא מפוזרים ולא מפוזרים כי (ט:ט) כנאמר ב-**[בנבא קמא ס,ב]** על ירידת אברהם אבינו למצרים) רעב בעיר פור רגליך, ומ"ש **(וי' בהר כו,יט)** וְאֶכְלְתֶם לְשֹׂבַע פ' ר"י אוכל הרבה והק"א נדחק בפי'. אמנם ראיתי בפסיקתא זוטרתא כתוב אוכל קמעא ושבע, וכן הי' בגי' רש"י בפי', וכן במ"ש **(וי' בח' כו,ה)** וְאֶכְלְתֶם לְחֶמְדְּךָ לְשֹׂבַע וישבתם לַבְּטַח **בְּאַרְצְכֶם:** פ' בספרא אוכל קמעא והוא מתברך במיעו כמ"ש **(שם' מש' כג,כה)** וּבְרַךְ אֶת-לְחֶמְךָ וסתמא ר' יהודה, וכן נראה לגרוס בכאן, ורשב"ג סובר שם"ש **(שם' מש' כג,כה)** וּבְרַךְ אֶת-לְחֶמְךָ היינו שלא יזיק לו המאכל כמ"ש **(שם' מש' כג,כה)** וְהִסְרֵתִי מִלְּפָנֶיךָ: וכמ"ש בב"ק (דף צב). ופי' ולא ניסי מלשון אסטניס (בורר אוכל מעט). וכמ"ש **בגמ'** שם פ"ג חלאים יש במרה כמנין מחלה שלא יזיק לו איסטניו, ומ"ש שלא יהי' דבר חסר היינו שיהא בריא אולם אוכל כל מיני מאכלים. ובא לשון שביעה על שלא חסר לנפשו מכל אשר יתאוה, ומ"ש אף היא אינה סימן ברכה. כי ס"ל שהברכה במאכל הוא אם אוכל כפי הטבע לא בנס. כמ"ש תמיד **(יואל ב,כז)** וְאֶכְלְתֶם אֶכֶל וְשָׂבַע. וכדומה. והנה יקשה לדעת ר' יהודה מ"ש **(וי' בהר כו,ב)** וְכִי תֵאמְרוּ מִה-נֶאֱכַל בְּשִׁנְהָ הַשְּׂבִיעֵת וכו' **(וי' בהר כו,בא)** וְצִוִּיתִי אֶת-בְּרַכְתִּי לְכֶם בְּשִׁנְהָ הַשְּׂבִיעֵת וְעֵשֶׂת אֶת-הַתְּבוּאָה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים. ל"ל ברכה זאת. הלא אוכל קמעא ומתברך במיעו ויספיק תבואת שנה אחת לג' שנים. אולם לר' יהודה זה ביאור הכתובים. כי באמת יש שני מיני ברכות. א] ברכה בפירות ששנה א' תעשה תבואת שלש שנים. ב] ברכה במעיים שתספיק תבואת שנה אחת לג' שנים. והנה הברכה הראשונה קרובה אל הטבע שיש שנה מבורכת מוצאת כפי ג' שנים, אבל הברכה השני' היא נס. וידוע שהנס לא יעשה רק לצדיקים גמורים הראויים לזה, וכבר אמרו חז"ל דכל מי שי"ל מה לאכל היום ואומר מה נאכל למחר ה"ז מקטני אמנה. ואיש כזה בודאי אינו ראוי לנס.

(וי' בהר כו,ב) ונתנה הארץ פרוה – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן רומז לשתי ברכות, מהפך פשטא לפחות אחת מהברכות שלא כדרך הטבע. וְאֶכְלְתֶם לְשֹׂבַע – מונח מרבה אתנה מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות שקטני אמנה אינם ראויים לנס.